

**Univerzita Palackého v Olomouci**

**Přírodovědecká fakulta**

**KATEDRA ROZVOJOVÝCH STUDIÍ**

**Bc. Jan UHLÁŘ**

**DROGY VE STŘEDNÍ ASII  
PŘÍPADOVÁ STUDIE TÁDŽIKISTÁNU**

Diplomová práce

Vedoucí práce: RNDr. Miloš Fňukal, PhD.

Olomouc 2011

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně a veškeré použité zdroje informací jsem uvedl v seznamu literatury.

V Olomouci 5. 5. 2010

.....

Rád bych poděkoval RNDr. Miloši Fňukalovi, Ph.D. za odborné rady, cenné připomínky a vstřícný přístup při vedení diplomové práce.

## ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Jan UHLÁŘ**  
Osobní číslo: **R09974**  
Studijní program: **N1301 Geografie**  
Studijní obor: **Mezinárodní rozvojová studia**  
Název tématu: **Drogy ve Střední Asii - případová studie Tádžikistánu**  
Zadávací katedra: **Katedra rozvojových studií**

### Z á s a d y p r o v y p r a c o v á n í :

Cílem diplomové práce je zhodnocení problematiky produkce a obchodu s drogami ve Střední Asii se zaměřením na Tádžikistán. Autor analyzuje dopady těchto aktivit na politickou, ekonomickou i bezpečnostní situaci v regionu a pokusí se identifikovat hlavní rozvojové aspekty dané problematiky. Samostatná kapitola bude věnována možnostem řešení ze strany mezinárodního společenství včetně nástrojů mezinárodní rozvojové pomoci.

Rozsah grafických prací: **dle potřeby**  
Rozsah pracovní zprávy: **20 - 25 tisíc slov**  
Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

**Práce zhodnotí a srovná dostupné statistiky mezinárodních a státních institucí. Dále bude čerpat z odborných a vědeckých knih a studií, zaměřených na tematiku práce (např. Drug Law and Health Policy Resource Network, UN Office on Drug and Crime. Regional Office for Central Asia; Horák, Slavomír. Střední Asie mezi západem a východem. Praha: Karolinum, 2005. 259s. ISBN: 80-246-0906-1; Horák, Slavomír. Rusko a Střední Asie po rozpadu SSSR. Praha: Karolinum, 2005. 226s. ISBN: 978-80-246-1472-4; Inciardi, James A. The War On Drugs. Heroin, Cocaine, Crime and Public Policy. Mountain View: Mayefield Publishing Company, 1986. 231s. ISBN: 0-87484-743-5; Collins, Cathlen. Clan Policy and Regime transition in Central Asia. New York: Cambridge University Press, 2006. 376s. ISBN: 0-521-83950-1; Leitizia, Paoli. Modelling the World Heroin Market. Assesing the Consequences of Changes in Afghanistan Production. Freiburg: Max Plank Institute, 2006).**

Vedoucí diplomové práce: **RNDr. Miloš Fňukal, Ph.D.**  
Katedra geografie

Datum zadání diplomové práce: **29. ledna 2010**  
Termín odevzdání diplomové práce: **13. května 2011**

L.S.

Prof. RNDr. Juraj Ševčík, Ph.D.  
děkan

Doc. RNDr. Pavel Nováček, CSc.  
vedoucí katedry

V Olomouci dne 12. ledna 2011

## Obsah:

<b>SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....</b>	<b>8</b>
<b>PŘEPIS TÁDŽICKÝCH NÁZVŮ DO LATINKY: .....</b>	<b>10</b>
<b>1. ÚVOD .....</b>	<b>11</b>
<b>2. CÍLE PRÁCE .....</b>	<b>12</b>
<b>3. METODIKA ZPRACOVÁNÍ.....</b>	<b>13</b>
<b>4. CHARAKTERISTIKA ZEMĚ .....</b>	<b>15</b>
4.1. FYZICKO –GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA .....	15
4.1.1. PŘÍRODNÍ RIZIKA A HAZARDY .....	18
4.1.2. ENVIRONMENTÁLNÍ PROBLÉMY .....	19
4.2. SOCIOEKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA .....	20
4.2.1. OBYVATELSTVO .....	20
4.2.2. EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA .....	23
4.3. POLITICKÁ SITUACE.....	26
4.3.1. ADMINISTRATIVNĚ- SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ .....	29
4.3.2. ZAHRANIČNÍ VZTAHY ZEMĚ.....	29
4.3.3. ROZVOJOVÁ POLITIKA .....	31
4.4. STRUČNÝ PŘEHLED VÝVOJE ZEMĚ PO ROZPADU SSSR .....	32
4.4.1. DOPADY VÁLKY A POVÁLEČNÁ REKONSTRUKCE .....	34
<b>5. NELEGÁLNÍ DROGOVÉ TRHY.....</b>	<b>36</b>
5.1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA .....	37
5.2. CENA.....	38
5.2.1. VÝVOJ CENY OPIA.....	41
5.2.2. DALŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ CENU OPIA .....	43
5.3. ÚČASTNÍCI DROGOVÝCH TRHŮ .....	45
5.4. HEROIN JAKO PRODUKT.....	46
5.4.1. VÝROBA DROGY .....	47
5.4.2. ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ NEBEZPEČNOST HEROINU .....	48
5.5. CANNABIS .....	49
5.6. OSTATNÍ DROGY VE STŘEDNÍ ASII.....	50
<b>6. DROGY V TÁDŽIKISTÁNU .....</b>	<b>52</b>
6.1. PŘÍČINY .....	52
6.1.1. GEOGRAFICKÉ.....	52
6.1.2. HOSPODÁŘSKÉ PŘÍČINY .....	53
6.1.3. INSTITUCIONÁLNĚ-POLITICKÉ .....	53
6.1.4. SOCIÁLNĚ-KULTURNÍ PŘÍČINY .....	55
6.2. DOPAD OBCHODU S DROGAMI NA TÁDŽIKY .....	56
6.2.1. EKONOMICKÝ DOPAD .....	56
6.2.2. SOCIÁLNÍ DOPAD .....	57
6.2.3. ZDRAVOTNÍ SITUACE – DROGOVÁ ZÁVISLOST .....	58
6.3. DOPAD OBCHODU S DROGAMI NA MEZINÁRODNÍ SPOLEČENSTVÍ.....	59
6.4. DROGOVÉ CESTY VE STŘEDÍ ASII .....	60
6.4.1. KONTROLA TÁDŽICKO-AFGHÁNSKÉ HRANICE .....	64
6.4.2. DEVADESÁTÁ LÉTA.....	65
6.4.3. HRANICE: ŘEKA PJANDŽ, HORSKÉ CESTY, LETECKÁ DOPRAVA .....	66
6.4.4. REGIONÁLNÍ DOPRAVA .....	67
<b>7. ŘEŠENÍ PROBLÉMU .....</b>	<b>68</b>
7.1. STÁTNÍ ÚROVĚŇ .....	68
7.2. REGIONÁLNÍ ÚROVĚŇ .....	69

7.3. MEZINÁRODNÍ ÚROVEŇ .....	71
7.3.1. EVROPSKÁ UNIE .....	72
7.3.2. SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ .....	74
7.3.3. RUSKO .....	74
<b>8. ZÁVĚR.....</b>	<b>76</b>
8.1. SWOT analýza .....	78
<b>9. SHRNU TÍ.....</b>	<b>81</b>
<b>10. SUMMARY.....</b>	<b>82</b>
<b>11. POUŽITÉ ZDROJE.....</b>	<b>83</b>

## SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

<b>ADB</b>	Asijská rozvojová banka Asian Development Bank
<b>AIDS</b>	Syndrom získaného selhání imunity Acquired Immune Deficiency Syndrom
<b>AO</b>	Autonomní oblast
<b>BOMCA</b>	Program managementu hranic ve střední Asii Border Management Programme in Central Asia
<b>CADAP</b>	Akční drogový program pro střední Asii Central Asia Drug Action Programme
<b>CPI</b>	Index vnímání korupce Corruption Perceptions Index
<b>DCA</b>	Agentura pro kontrolu drog Drug Control Agency
<b>EU</b>	Evropská unie European Union
<b>FAO</b>	Organizace OSN pro výživu a zemědělství Food and Agricultural Organization
<b>GUUAM</b>	Organizace pro demokracii a ekonomický rozvoj Organization for Democracy and Economic Development
<b>HDI</b>	Index lidského rozvoje Human Development Index
<b>HDP</b>	Hrubý domácí produkt Gross Domestic Product
<b>HIV</b>	Virus lidské imunitní nedostatečnosti Human Immunodeficiency Virus
<b>KDCA</b>	Kazašská Agentura pro kontrol drog Kazakh Drug Control Agency
<b>NNO</b>	Nevládní nezisková organizace
<b>OBSE</b>	Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE)



<b>ODA</b>	Oficiální rozvojová pomoc Official Development Assistance
<b>ODKB</b>	Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti
<b>OECD</b>	Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj Organization for Economic Co-operation and Development
<b>OSN</b>	Organizace spojených národů United Nations Organization (UNO)
<b>SSSR</b>	Sovětský svaz socialistických republik
<b>ŠOS</b>	Šanghajská organizace spolupráce Shanghai Cooperation Organisation (SCO)
<b>TDCA</b>	Tádžická agentura pro kontrolu drog Tajik Drug Control Agency
<b>THC</b>	tetrahydrocannabinol (psychoaktivní organická látka)
<b>TJS</b>	tádžický somoni (tádžická měna)
<b>UNDP</b>	Rozvojový program OSN United Nations Development Programme
<b>UNHCR</b>	Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky United Nations High Commissioner for Refugees
<b>UNICEF</b>	Dětský fond OSN United Nations Children's Fund
<b>UNODC</b>	Úřad OSN pro drogy a kriminalitu United Nations Office on Drug and Crime
<b>USAID</b>	Rozvojová agentura USA United States Agency for International Development
<b>WHO</b>	Světová zdravotnická organizace World Health Organization

## PŘEPIS TÁDŽICKÝCH NÁZVŮ DO LATINKY:

Pro transliteraci tádžických názvů z cyrilice do latinky byla použita norma ISA 9 (1995):

Cyrilice	ISO 9 (1995)
А а	a
Б б	b
В в	v
Г г	g
Ғ ғ	ġ
Д д	d
Е е	e
Ё ё	ë
Ж ж	ž
З з	z
И и	i
Ї ї	ī
Й й	j
К к	k
Қ қ	q
Л л	l
М м	m
Н н	n
О о	o
П п	p
Р р	r
С с	s
Т т	t
У у	u
Ў ў	ū
Ф ф	f
Х х	h
Ҳ ҳ	h,
Ч ч	č
Ҷ ҷ	c,
Ш ш	š
Ъ ъ	'
Э э	è
Ю ю	û
Я я	â

# 1. ÚVOD

Ekonomika státu založená na fungování nelegálních drogových trhů, a negativní společenské jevy s ní spojené, je jedním ze základních problémů, který brzdí rozvoj středoasijského Tádžikistánu. Tento jev je v zemi velice výrazný a šedá ekonomika spojená s obchodem a pašováním drog je jednou ze stěžejních částí tádžického hospodářství.<sup>1</sup>

Tento fenomén, který se v zemi rozvinul již v devadesátých letech, tedy od počátku její samostatné existence, předurčuje její ekonomický i politický vývoj. Práce se tématicky zaměřuje právě na nelegální drogové trhy a jejich fungování. Vzhledem k výraznému začlenění silného klanového společenství do tohoto obchodu, které se odráží i na politické scéně Tádžikistánu, nelze počítat s výraznějšími tendencemi samotných státníků na omezení tohoto negativního společenského jevu.

Tádžické elity z obchodu s drogami profitují a právě tyto nemalé zisky předurčují další rozvoj tohoto fenoménu. Je však nutné upozornit, že Tádžikistán je pro drogy zemí tranzitní. Producentem těchto drog je sousední Afghánistán, který si post světového producenta opia drží pevně ve svých rukou a do budoucna se neočekává, i přes tlak mezinárodního společenství a snahy samotného Afghánistánu, žádná výrazná změna. Vzhledem ke provázanosti narkomafií s vládami, a mocnými klanovými společenstvími v Tádžikistánu a Afghánistánu, je právě Tádžikistán hlavní přepravní stanicí pro afghánské drogy.

Důvodem výběru tohoto kontroverzního tématu – vedle obecného zájmu autora o danou problematiku – byly mé osobní zkušenosti ze zahraničí, kde jsem měl štěstí a právě tádžickou rodinu poznal. Dlouhé večery jsme pak diskutovali na téma drogové problematiky v zemi. Tento fakt autora navedl k většímu zájmu o dané téma a následnému studiu dostupných zdrojů.

---

<sup>1</sup> COLLINS, K., 2006

## 2. CÍLE PRÁCE

Hlavním cílem práce je tak komplexnější charakteristika nelegálních drogových trhů v zemi, která ve světové literatuře doposud nebyla komplexně zpracována. Z tohoto stanoveného cíle vychází také vnitřní stavba diplomové práce (včetně členění práce do kapitol):

- všeobecná charakteristika země
- popis nelegálních drogových trhů
- příčiny drog v zemi a dopady obchodu s drogami na Tádžiky
- dosavadní řešení problému na státní, regionální a mezinárodní úrovni
- očekávaný vývoj v budoucnosti.

Při psaní diplomové práce autor dokládá hypotézu fungování nelegálních drogových trhů zaměřené právě na středoasijský Tádžikistán, který je nejen vzhledem ke svým geografickým charakteristikám nejvýznamnější tranzitní zemí pro afghánské drogy. Další významné faktory, které tento negativní společenský jev podporují, vychází ze společensko –politických struktur. Dokazujeme tak existenci drogových trhů v zemi na základě geografických, hospodářských, institucionálních a sociálně –kulturních příčin. Autor se zaměří na specifika drogových trhů v Tádžikistánu. Za nejvýznamnější příčinu drog v zemi však autor považuje úzké zapojení tádžických, zejména politických, elit do tohoto nelegálního obchodu. Tuto teorii se autor pokusí doložit podrobnou analýzou dostupných zdrojů.

### 3. METODIKA ZPRACOVÁNÍ

Při zpracování diplomové práce bylo hlavním úkolem vyhledání vhodných zdrojů a aktuálních dat zabývajících se danou problematikou, jejich následná analýza a kompilace dostupných informací. Hlavní metody, které při psaní práce autor použil jsou již zmíněná analýza statistických dat a studium dostupné literatury.

Autor při psaní použil jak zdroje knižní, tak zdroje elektronické. Pro práci nejvýznamnějšími zdroji se staly knižní publikace Slavomíra Horáka, o které se opírá zejména první část práce, kde je popsána základní charakteristika země. Jedná se tedy o publikace Střední Asie mezi Východem a Západem<sup>2</sup> a Rusko a Střední Asie po rozpadu SSSR<sup>3</sup>. Dalším významným zdrojem práce v knižní podobě je například kniha *Clan Politics and Regime Transition in Central Asia*, vydaná pod záštitou Cambridge University a napsaná Kathleen Collins.<sup>4</sup>

Významnými zdroji práce se staly také odborné studie, týkající se právě problematiky drog ve střední Asii. Jedná se především o anglicky psané texty vydané různými vědeckými instituty či úřady mezinárodních organizací. Další odborné studie a vědecké články dostupné na internetu posloužily ke komplexnějšímu náhledu na sledovaný jev.

Důležitými zdroji práce, zejména v oblasti „tvrdých“ dat a statistik se staly dostupné databáze mezinárodních organizací, např. Úřad vysokého komisaře OSN pro uprchlíky, Úřad OSN pro drogy a kriminalitu, studie sepsané odborníky Organizace pro hospodářskou spolupráci a rozvoj či statistická data Agentury pro kontrolu drog Tádžikistánu. Důležitá data poskytla organizace CIA World Factbook. Věcné informace autorovi také poskytly data oficiálních tádžických úřadů, mezi kterými mohu jmenovat například tádžické Ministerstvo zdravotnictví (Вазорати тандурустии Ҷумҳурии Тоҷикистон / Bazorati tandurustii Ҷумҳурии Тоҷикистон.) či Státní výbor pro investice a správu státního majetku, který zaštiťuje rozvojovou agendu země (Кумитаи давлатии сармоягузор ва идораи амволи давлатии умҳурии Тоҷикистон / Kumitai dablaiii sarmojabuzor va idorai amvoli davlatii umhurii Tojikiston).

Doplňkovými zdroji informací pro práci se staly internetové články a studie, které se specializují především na různé aspekty drogové problematiky v zemi či v regionu střední Asie. Tato literatura byla také dále porovnávána a doplňována s dostupnými novinovými

---

<sup>2</sup> HORÁK, S., 2005

<sup>3</sup> HORÁK, S., 2008

<sup>4</sup> COLLINS, K., 2006

články a rozhovory, které nám poskytly důležité informace o nelegálních drogových trzích a postavení prostých Tádžiků.

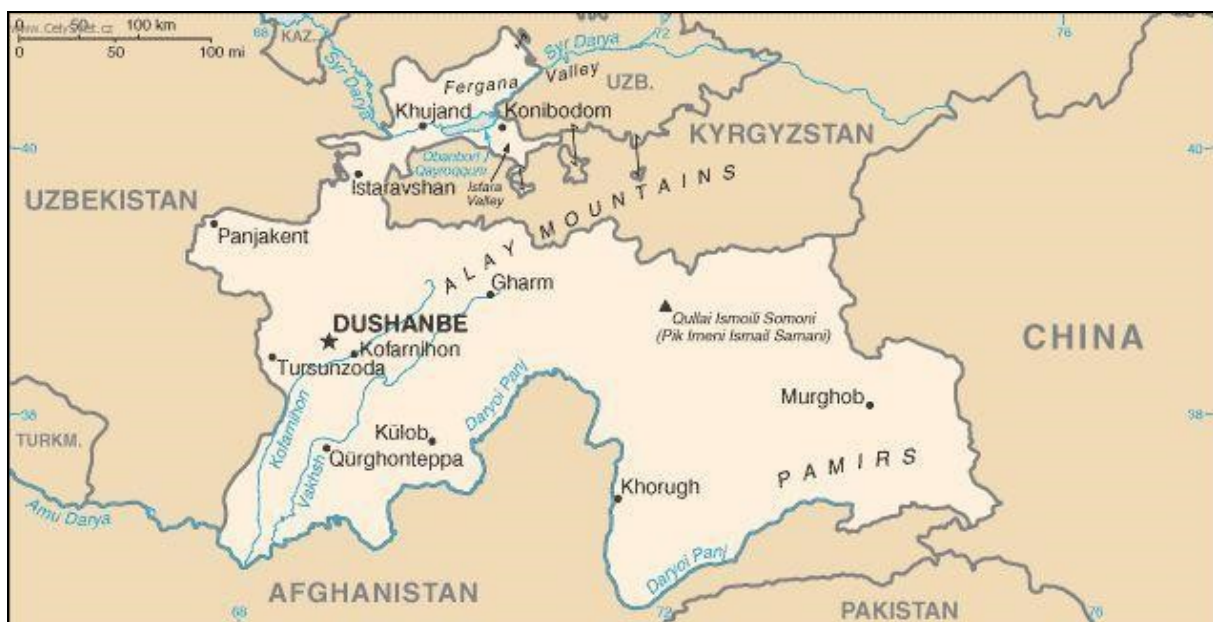
Práce čerpala také informace z výše nejmenovaných institucí, jedná se například publikace vydané pod záštitou Central Asia- Caucasus Institute či Drug Law and Health Policy Resource Network.

## 4. CHARAKTERISTIKA ZEMĚ

Na úvod této kapitoly je vhodné uvést základní informace o této středoasijské zemi. Oficiální název státu je Republika Tádžikistán, v tádžičtině Džumchurii Todžikiston (Ҷумҳурии Тоҷикистон / Ҷумҳурији Тоҷикистон).

### 4.1. FYZICKO – GEOGRAFICKÁ CHARAKTERISTIKA

Tádžikistán je zemí nacházející se ve střední Asii. Rozloha této vnitrozemské země činí 143100 km<sup>2</sup>, z toho 2590 km<sup>2</sup> zabírají vodní plochy. Svou rozlohou je Tádžikistán nejmenší zemí regionu střední Asie. Tádžikistán sousedí se čtyřmi státy, těmi jsou: Afghánistán, Uzbekistán, Kyrgyzstán a Čína. (viz obrázek 1) Právě s první z jmenovaných zemí sdílí Tádžikistán nejdelší hranice (1206km).<sup>5</sup> Tato společná hranice s Afghánistánem je významnou pro diplomovou práci z hlediska drogové problematiky, která bude blíže popsána v následujících kapitolách.<sup>6</sup>



Obrázek 1: Mapa Tádžikistánu

Zdroj: CIA, The World Factbook, 2011

<sup>5</sup> Délky hranic Tádžikistánu s dalšími jeho sousedy jsou následující: Uzbekistán (1161km), Kyrgyzstán (870km), Čína (414km). Data uvádí zdroj CIA – The World Factbook. Různé zdroje však uvádí různé délky hranic země se svými sousedy, tato data se odvíjí především od hraničních sporů země.

<sup>6</sup> CIA The World Factbook, 2011

Více než 50% rozlohy území Tádžikistánu se nachází v nadmořské výšce větší než 3000 m n.m. Avšak téměř celý povrch země (90 %) zaujímají horská pásma. Především Pamír, dále Zaálajské pohoří neboli jižní Ťan-Šan a Zeravšánský hřbet. Mezi těmito horskými masívy nalezneme malá údolí, vyskytující se převážně na jihozápadu země. Dále musíme zmínit Ferganskou kotlinu, která se nachází v severním výběžku země a představuje pro Tádžikistán velice významnou nejen zemědělskou, ale i průmyslově založenou oblast.<sup>7</sup> Nadmořská výška v zemi se pohybuje od 300 m n. m. (údolí řeky Syrdarji v oblasti již zmíněné Ferganské kotliny) až po 7495 m n. m., což je výška, kterou se pyšní nejvyšší tádžická velehora, štít Ismoila Sómóniho (Куллаи Исмоили Сомонӣ / Қullai Ismoili Somonī).<sup>8</sup>



Obrázek.2: Fyzická mapa Tádžikistánu

Zdroj: spravy.pravda.sk, 2007

Tádžikistán je zemí poměrně bohatou na vodní zdroje. Ty jsou však v zemi rozmístěny nepravidelně. Ačkoli je země dle názoru autora bohatou na vodní zdroje, říční síť v zemi je poměrně chudá. Významným zdrojem vody mohou především do budoucna pro zemi představovat rozsáhlé ledovce. Ten největší se nachází v oblasti Pamíru a nazývá se Fedčenkův ledovec, je dlouhý přibližně 70 km. Vysokohorské ledovce jsou pak často zdrojnicí pro malé řeky, které náleží především do povodí Amudarji (Амударё / Amudarë), která odvádí vodu z téměř tří čtvrtin území Tádžikistánu. Mezi nejvýznamnější tádžické řeky

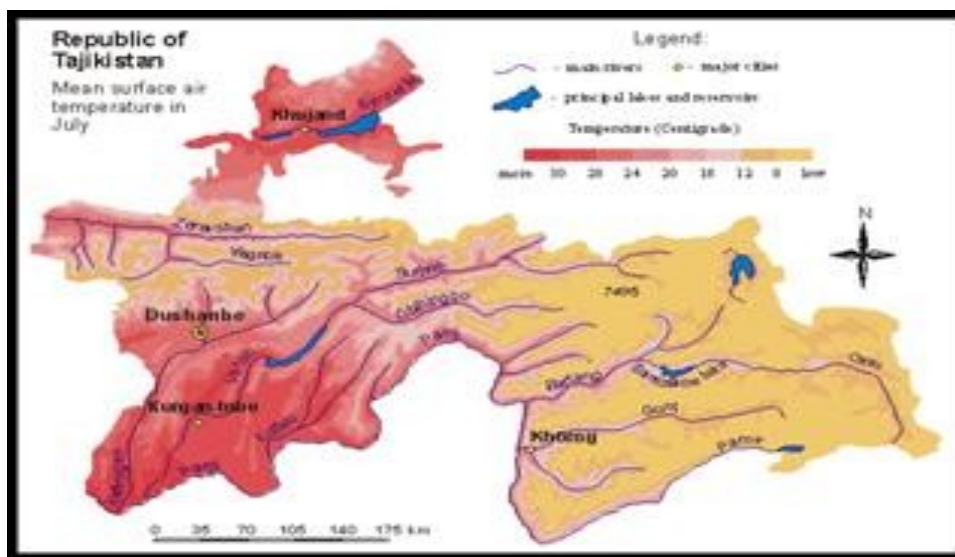
<sup>7</sup> CIA The World Factbook, 2011

<sup>8</sup> V socialistické éře známa jako Pik Kommunizma.



tedy patří zdrojnice Amudarji řeka Pjandž (Панҷ / Panč.), tvořící velkou část tádžicko-afghánské hranice, dále poté řeka Vachš (Вахш / Vahš) a Kófirmihón (Кофарниҳон / Kofarni h,on). Na severu země protéká Ferganskou kotlinou již zmíněná řeka Syrdarja (Сирдарё / Sirdarë). Především v horských oblastech země se nachází četná jezera. Největším z nich je jezero Karakul (Қарокул / Қarokul).<sup>9</sup> Země také disponuje poměrně velkým počtem umělých vodních nádrží, např. Nóracká (Нерӯгоҳи обии Норақ / Nerūgoḥ,i obii Norak).<sup>10 11</sup>

Podnebí Tádžikistánu je kontinentální. Je charakterizováno horkými a suchými léty a mírně chladnou zimou. Musíme však zmínit horské oblasti země, které zabírají většinu státního území, kde je podnebí mírné s teplým létem a mrazivou zimou. Jihozápadní část země, tedy oblast tádžické deprese, můžeme zařadit k subtropickému klimatu. Podobným klimatem, avšak o něco chladnějším, můžeme charakterizovat oblast Ferganské kotliny. Země je také charakterizována obrovským výkyvem teplot nejen v průběhu roku, ale v určitých oblastech i v průběhu dne.<sup>12</sup>



Obrázek 3: Klimatická mapa Tádžikistánu

Zdroj: ECO Geoscience Database, 2010<sup>13</sup>

<sup>9</sup> Advantour, 2011

<sup>10</sup> Mongabay.com, 2010

<sup>11</sup> Tádžikistán je tedy zemí velice bohatou na vodní zdroje, má velký hydroenergetický potenciál, který je zatím téměř zcela nevyužit. V regionu střední Asie, kde je voda spíše vzácnou surovinou, by mohl do budoucna Tádžikistán z tohoto přírodního bohatství těžit.

<sup>12</sup> V průběhu dne jsou propastné rozdíly v teplotě především v pouštních oblastech země. Kamenité či štěrkovité pouště nalezneme na náhorních plošinách Pamíru.

<sup>13</sup> Stupnice mapy vykazuje průměrné přízemní teploty vzduchu v červnu. Bledě žlutá barva znázorňuje teplotu na nule, nejsytější červená přesahuje hodnotu 30 °C.

#### 4.1.1. PŘÍRODNÍ RIZIKA A HAZARDY

Jedno z nejzávažnějších přírodních rizik a hazardů představují pro Tádžikistán poměrně četná zemětřesení. Zemětřesení ohrožuje především východní část země, která je seismicky velice aktivní, tedy oblasti velehor Pamíru. Jednomu z posledních rozsáhlejších zemětřesení země čelila 24. 1. 2011. Zemětřesení mělo epicentrum ve východní části země při hranicích s Čínou a jeho síla dosáhla k 6,1 stupně Richterovy škály. V této málo obydlené části země však zemětřesení nepřineslo výrazné škody či ztráty na lidských životech.<sup>14</sup> Avšak v Karakulu, centru jihozápadního Tádžikistánu, bylo poškozeno několik budov a infrastruktura.<sup>15</sup> V historii země se nejdrastičtější zemětřesení, která přesáhla 9tý stupeň Richterovy škály odehrála v letech 1911 a 1946.<sup>16</sup>

V návaznosti na zemětřesení je země ohrožena sesuvy půdy či bahna. Uvádí se, že až 85 % území země je ohroženo extrémním rizikem toků bahna, které by byly vyvolány seismickou činností či velkými záplavami. 32 % území státu pak čelí vysokému riziku co se bahnotoků týče. Následky těchto přírodních jevů jsou katastrofální. Do těchto statistik je zahrnuto i ohrožení ledovcovými „bahnotoky“, které jsou v Tádžikistánu také poměrně častým jevem, a to z důvodu rychlého tání sněhu s příchodem jara a vysokých teplot vzduchu v tomto ročním období.<sup>17</sup> Sesuvy půdy, bahna či sněhové laviny nemusí být však pouze následkem zemětřesení, ale mohou být zapříčiněny hustým sněžením nebo vydatnými dešťovými přeháňkami, které jsou pro zemi také relativně běžným jevem.

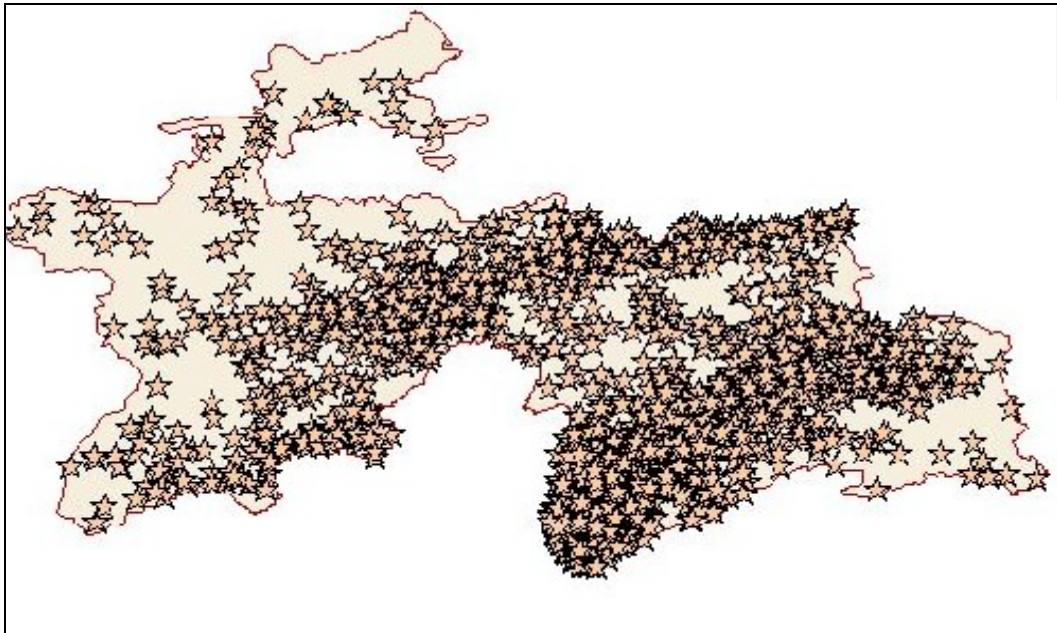
---

<sup>14</sup> Aktuálně.cz, 2011

<sup>15</sup> Dopady různých zemětřesení mohou být o to větší právě z důvodu, že touto přírodní katastrofou je zasažena především východní část země, kde lidé často nemají dostatek prostředků, aby následkům přírodních katastrof mohli čelit a jsou tím pádem závislí na cizí pomoci.

<sup>16</sup> United Nations Environmental Programme, 2003

<sup>17</sup> United Nations Environmental Programme, 2003



Obrázek 4: **Zemětřesení v zemi mezi lety 1973 - 2007**

Zdroj: ECO Geoscience Database, 2010. Upravil Uhlář Jan.

Dalším přírodním rizikem této malé země jsou povodně, které ohrožují především horské oblasti země ve výškách nad 2000 m n. m. Ve vysoce položených oblastech je dalším rizikem také protržení jezerních hrází, jakožto následek zemětřesení. Odhadované škody by mohly poté být nevyčíslitelné. Tádžikistán bývá vystaven i dalším přírodním rizikům či hazardům, patří mezi ně například prachové bouře.<sup>18</sup>

#### **4.1.2. ENVIRONMENTÁLNÍ PROBLÉMY**

Většina environmentálních problémů v Tádžikistánu je spojena se zemědělskými politikami zaváděnými v sovětských dobách. S těmito problémy se tedy potýkají i ostatní země regionu střední Asie. Nesprávný systém zavlažování a nadměrné používání chemických přípravků mělo za následek velké znečištění a znehodnocení půdy. Zejména chemické hnojení, užívání pesticidů a jiných přírodě škodících látek, znamenalo pro zemi poměrně velké environmentální škody, které se vzápětí promítaly do všedního života Tádžiků, nežádoucím efektem bylo zhoršení zdravotního stavu obyvatel země. Důkazem tomu mohou být alarmující ukazatele kojenecké úmrtnosti v zemi.<sup>19</sup>

<sup>18</sup> United Nations Environmental Programme, 2003

<sup>19</sup> Kojenecká úmrtnost v Tádžikistánu představovala v roce 2008 42,31 dětí/1000 narozených. Mezi bývalými sovětskými republikami je v tomto ukazateli Tádžikistán druhou nejhorší zemí. CIA The World Factbook.

Další hrozbou pro tádžickou přírodu je těžký průmysl, především velké závody založené za SSSR, které postrádaly jakékoliv ekologické standardy. V zemi se nachází velké průmyslové komplexy, které jsou velkými znečišťovateli prostředí, příkladem by mohl být největší hliníkový závod v zemi, TadAz.<sup>20</sup> Jedním ze závažných problémů v zemi je také rozsáhlé zaminování území státu, které je pozůstatkem z dob SSSR a občanské války.

Vzhledem k tíživé environmentální situaci v zemi vytvořil dokonce Tádžikistán v roce 1992 Ministerstvo pro zemědělství environmentální ochranu.<sup>21</sup>

## **4.2. SOCIOEKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA**

### **4.2.1. OBYVATELSTVO**

Tádžikistán je nejmenší zemí regionu střední Asie. Hlavním městem je Dušanbe (Душанбе / Dušanbe). Populace země v roce 2007 dosáhla 7,215 milionů obyvatel.<sup>22</sup> Hustota osídlení je 50,4 obyvatel/km<sup>2</sup>. Osídlení Tádžikistánu je však velice nerovnoměrné, nejvíce osídlenými oblastmi je okolí hlavního města Dušane<sup>23</sup>, poměrně hustě obydlenými oblastmi země jsou také Hatlonská (Вилояти Хатлон / Viloâti Hatlon) a Suġdská oblast (Вилояти Суғд / Viloâti Suġd). Naopak nejméně zalidněnou částí země je východ, tedy oblast Pamíru – autonomní oblasti Horského Badachšanu.<sup>24</sup>

Úředním jazykem v zemi je jazyk tádžický, dorozumívacím jazykem, především ve městech, je ruština. Tádžičtina však není jazykem umírajícím, naopak jeho užívání je čím dál tím častější. Tádžičtinou tak mluví více než 7 milionů lidí, velká část z nich žije mimo území této středoasijské republiky.<sup>25</sup> Národnostní složení je velice pestré, jak tomu bývá u středoasijských republik zvykem. Žije zde asi 140 národností, přičemž suverénně nejpočetnější jsou Tádžikové (4,898 milionu osob, tj. 67,89 %), poměrně velkou část obyvatelstva tvoří Uzbekové (téměř 1 milion), dále poté Rusové, Kyrgyzové, Lakajci či

---

<sup>20</sup> Country Studies, 2011

<sup>21</sup> United Nations Environmental Programme, 2000

<sup>22</sup> Počtem obyvatel tak Tádžikistán nevytváří významnější lidské potenciál. Počet obyvatel se také výrazně snížil právě lidskými ztrátami v průběhu občanské války či pracovní emigrací.

<sup>23</sup> V překladu znamená Dušanbe pondělí. Samotná populace tádžické metropole je 679,4 tisíc obyvatel.

<sup>24</sup> V Horno-Badachašánské autonomní oblasti, která zabírá 45 % rozlohy státu žije pouze 3,4 % obyvatel Tádžikistánu.

<sup>25</sup> World- Class Language Solutions, 2011

Turkmeni.<sup>26</sup> Různé prameny se však v přesných počtech příslušníků národnostních menšin rozcházejí, poslední oficiálně publikované statistické odhady, které však nemusí být přesné, jsou z roku 2000. Výrazným jevem tádžické společnosti je také tzv. etnický regionalismus vycházející z tradičních sociálních v zemi, které často tvoří klanová společenství a projevují se i v politické sféře země (více informací viz kapitola 4.3).<sup>27</sup>

Oficiální tádžickou měnou je somoni, oficiální zkratka: TJS.<sup>28</sup> 1 somoni se dělí na 100 dirhamů. Tádžická měna je běžně směnitelná za všechny světové měny.



Obrázek 5: **Státní vlajka Tádžikistánu**

Zdroj: Flying flags in United Kingdom, 2010

Další charakteristikou Tádžikistánu je náboženství, které je na rozdíl od pestrosti etnických menšin docela jednotné. 85 % obyvatel země vyznává sunnitský islám, dalších 5 % jsou šiité. Různá menší náboženství vyznává zbylých 10 % populace země.<sup>29</sup>

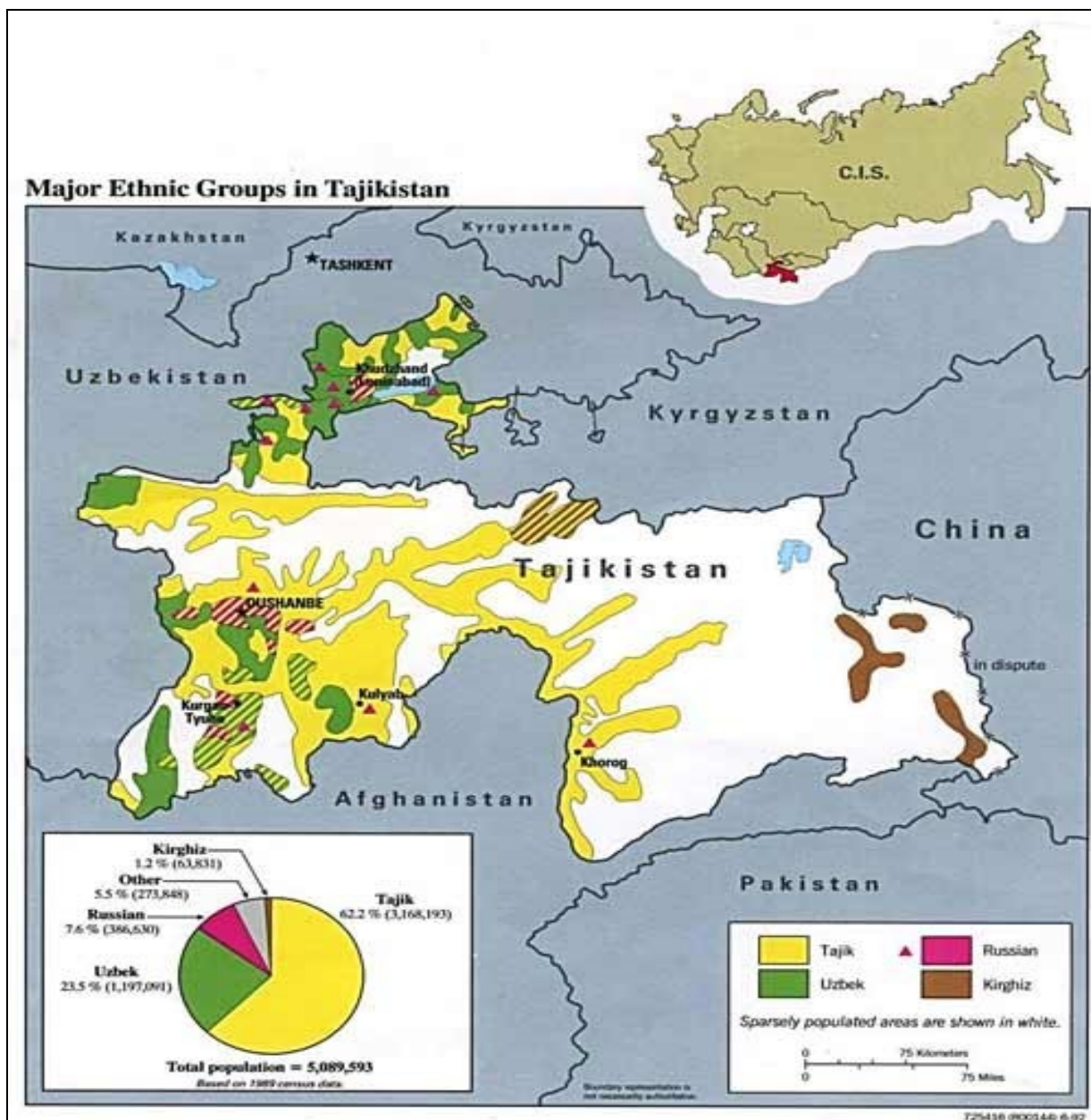
---

<sup>26</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2011

<sup>27</sup> COLLINS, K., 2006

<sup>28</sup> Název měny po zakladateli dynastie Samánovců Ismailu Somoni, který je národním hrdinou a jeho jméno nese řada dalších tádžických reálií. Jsou tak pojmenovány ulice, náměstí nebo také nejvyšší vrchol země štít Ismaila Sómóniho.

<sup>29</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2011



Obrázek 6: Etnické skupiny v Tádžikistánu

Zdroj: Arne's blog, 2011

## 4.2.2. EKONOMICKÁ CHARAKTERISTIKA

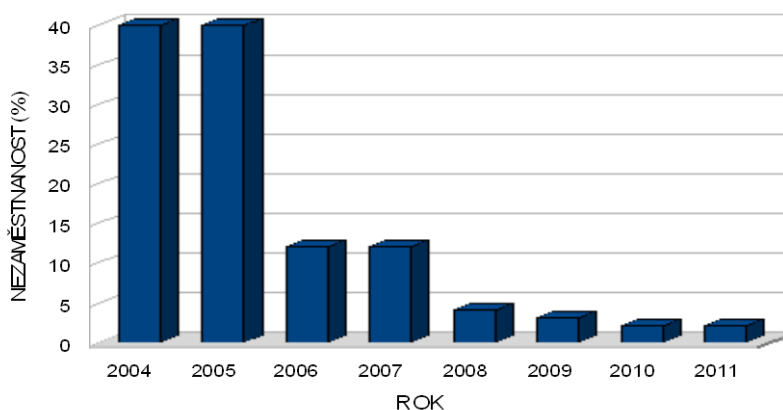
Jak již bylo uvedeno, Tádžikistán je nejchudší zemí regionu „postsovětské“ střední Asie, jedním z potvrzujících ukazatelů jsou v následující tabulce uvedené hodnoty HDP, které mezi středoasijskými republikami taktéž dokazují nejnižších hodnot.

Tabulka č. 1: **Hrubý domácí produkt Tádžikistánu**

HDP (v paritě kupní síly)	13,040 mld. USD	139. místo
HDP (oficiální směnný kurz)	4,788 mld. USD	
HDP (růst reálného kurzu)	4,50%	108. místo
HDP (na obyvtele)	1800 USD	190. místo

Zdroj: CIA The World Factbook, 2008<sup>30</sup>

Jedním z největších problémů je vysoká nezaměstnanost. Dle oficiálních dat z roku 2011 je sice pouhých 2,2 %, tento údaj je však zřejmě záměrně zkreslen a reálně bude násobně vyšší.<sup>31</sup> Nejrůznější odhady vypovídají až o 40% nezaměstnanosti, která sužuje zemi. Na následujícím grafu si také můžeme všimnout nevysvětlitelných skoků ve snížení nezaměstnanosti například v letech 2005 / 2006, avšak příčiny tohoto zlepšení ekonomického ukazatele země bychom hledali velice obtížně.



Obrázek 7: **Nezaměstnanost Tádžikistánu v letech 2003–2011**

Zdroj: CIA, World Factbook, 2010, na základě dat tádžického statistického úřadu

<sup>30</sup> Údaje jsou uvedeny z roku 2008, jelikož data pro následující léta jsou tvořena pouze odhady z let předchozích. Odhady pro rok 2010 činí: HDP (PPP)=14,61 mld. USD. Oficiální směnný kurz HDP=5,578 mld. USD. Hospodářský růst činí 5,5%. HDP/obyv.=2000 USD.

<sup>31</sup> CIA The World Factbook, 2010

Zásoby nerostných surovin země nejsou nijak velké. Mezi hlavní komodity, jimiž země přispívá do mezinárodního obchodu, patří hliník a bavlna<sup>32</sup>, případně výrobky z nich či průmysl zaměřen na jejich zpracování, který je však často v područí politických zkorumpovaných elit. Průmyslové komplexy jsou však zastaralé a do budoucna autor nepředpokládá výraznější změny či inovace, které by musela s největší pravděpodobností iniciovat jakákoli třetí strana (PZI). Země však nemůže přilákat mnoho zahraničních investorů (zejména kvůli vysoké míře korupce a propojení politické a ekonomické moci elit v zemi), což značně zpomaluje její rozvoj.<sup>33</sup>

Vzhledem k vysoké nezaměstnanosti a nedostatku pracovních příležitostí jsou Tádžikové nuceni migrovat za prací. Některé studie uvádějí, že objem remitencí se může téměř rovnat HDP země, statistická (nepříliš přesná data) však uvádějí, že objem remitencí dosahuje přibližně poloviny z hodnoty HDP Tádžikistánu. To znamená, že přibližně 6–8 miliard USD putuje do Tádžikistánu od jeho obyvatel pracujících v zahraničí. Remitence tak představují pro Tádžiky významný zdroj sociálního zabezpečení, které není sám Tádžikistán schopen pro své obyvatele zajistit.<sup>34</sup> Systém sociálního zabezpečení tedy v zemi téměř vůbec nefunguje. Mohli bychom tedy konstatovat, teoreticky, že každá tádžická domácnost má jednoho svého člena pracujícího v zahraničí.

Vzhledem k malému průmyslovému potenciálu země se značná část jejího hospodářství orientuje na sektor zemědělství, především na již zmíněné pěstování bavlny, se kterým je spojena řada environmentálních problémů (více viz kapitola 4.1.2.). V sektoru zemědělství je tak zaměstnána téměř polovina obyvatel země.<sup>35</sup> Níže uvedený obrázek (viz obr. 8) nám ilustruje rozložení pracovních sil v tádžickém hospodářství, přesná data z roku 2010 nám vykazují následující údaje: zemědělství (49,8 %), průmysl (12,8 %), služby (37,4 %).<sup>36</sup>

I přes vysoký podíl pracujících v sektoru zemědělství, je tádžické zemědělství téměř negungující. Tento sektor se na tvorbě HDP podílí pouze 19,2 %, průmysl pak vytváří 22,6 % HDP země, největší podíl na HDP tak má sektor služeb – 58,1 %.<sup>37</sup>

---

<sup>32</sup> Avšak o tádžický národní komplex na těžbu hliníku TadAZ jeví zájem mnoho zahraničních gigantů. Tento nedobře fungující závod je však v područí okolí blízkého prezidentu Rahmónovi a tak v podstatě nepřipadá v úvahu žádné převzetí cizí společnosti, která by však mohla krachující zkorumpovaný podnik zachránit.

<sup>33</sup> HORÁK, S., 2005, str.119

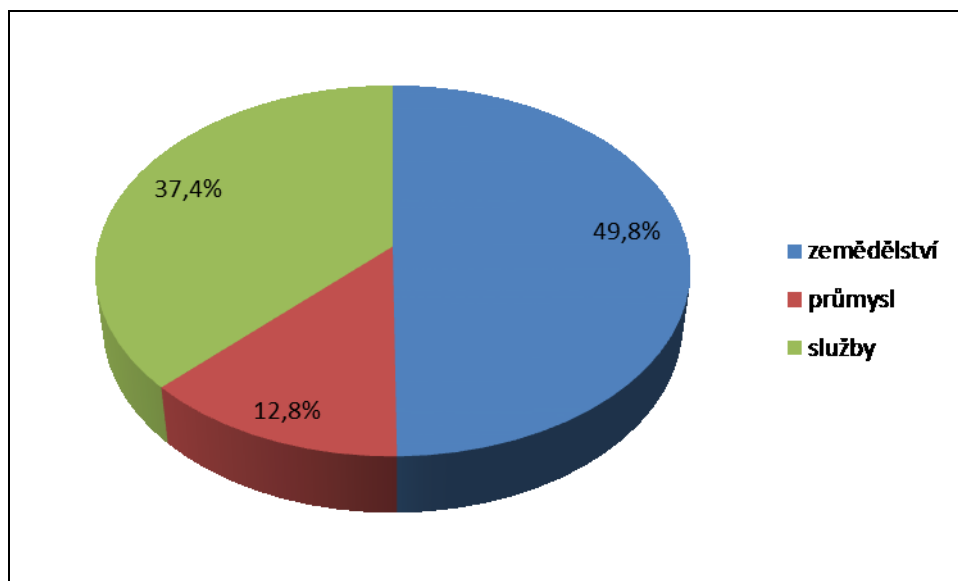
<sup>34</sup> MARAT, E., 2006

<sup>35</sup> CIA The World Factbook, 2010

<sup>36</sup> CIA, The World Factbook, 2010

<sup>37</sup> CIA The World Factbook, 2010





Obrázek 8: **Rozdělení pracovních sil v jednotlivých sektorech hospodářství**  
 Zdroj: CIA World Factbook, 2010 <sup>38</sup>

Z výše uvedených dat je zřejmé, že je Tádžikistán velice chudou zemí. Dle odhadů z roku 2009 žije nyní v zemi pod hranicí chudoby 53 % obyvatelstva, to řadí Tádžikistán mezi nejchudší země světa. Tato hranice je nyní ustanovena na 1,25 USD. Procento lidí žijících pod touto pomyslnou hranicí však pomalu klesá.<sup>39</sup> Avšak na druhou stranu stoupá počet lidí žijících z příjmu pod 2,15 USD / den. Dle organizace FAO a jejich výzkumů trpí 2,2 miliony obyvatel země podvýživou, počet lidí trpící podvýživou také klesá.<sup>40</sup>

Dle Indexu lidského rozvoje (HDI) je Tádžikistán nejchudší zemí regionu, jeho hodnota z roku 2010 činila 0,580.<sup>41</sup> Mezi další indexy dokazující nevyspělost země patří například rozdělení příjmů v zemi, které počítá GINI index, tento index činí 32,6 v roce 2006 a Tádžikistán řadí na 99. místo na světě, tento fakt dokládá velkou nerovnoměrnost v rozdělení příjmů napříč obyvateli země.<sup>42</sup>

Velmi znepokojujícím ukazatelem pro Tádžikistán je také index vnímání korupce CPI (Corruption Perception Index), který činí 2,1 a zemi řadí na 158. pozici z 178 zemí

<sup>38</sup> Graf slouží pouze pro ilustraci rozložení pracovních sil v sektorech hospodářství Tádžikistánu. Přesná data z roku 2010 nám vykazují následující údaje: zemědělství (49,8 %), průmysl (12,8 %), služby (37,4 %).

<sup>39</sup> Index Mundi, 2010

<sup>40</sup> FAO – Food And Agricultural Organization. Vydává také tzv. Global Hunger Index, který pro Tádžikistán činí 15,8.

<sup>41</sup> United Nation Development Programme, 2010

<sup>42</sup> Index Mundi, 2010

hodnocených v roce 2010.<sup>43</sup> Korupce tedy představuje pro zemi jeden z nejzávažnějších problémů, avšak žádný program na potírání korupce v zemi neexistuje.

Nepříznivou sociálně-ekonomickou situaci v zemi dokazují také další ukazatele mezinárodních organizací, které hodnotí například i zdravotní stav obyvatel země. Jedním z nich je například již zmíněný index kojenecké úmrtnosti.

Nyní autor nastínil základní socioekonomickou charakteristiku země. Ne všechny oficiální údaje jsou však zcela odpovídající reálné situaci. Tento fakt se snad nejvíce odráží na oficiálních datech o nezaměstnanosti, která je fakticky několikanásobně vyšší.

Dalším významným jevem tádžického hospodářství je rozsáhlá šedá ekonomika. Do této části ekonomiky spadá mnoho obyvatel, především venkovská populace. Tento jev je snad nejvýznamnějším problémem tádžického hospodářství a je viditelný v celé tádžické společnosti. Do této šedé zóny tádžické ekonomiky tak patří lidé od drobných farmářů, přes prodejce nejrůznějšího zboží, nelegální přistěhovalce, až po pašeráky drog či další, kteří jsou do obchodu s drogami jakkoli zapojení.<sup>44</sup> Právě nelegální obchod s drogami má pravděpodobně největší podíl na tádžické šedé ekonomice.

### **4.3. POLITICKÁ SITUACE**

Tádžikistán je republikou. V době rozpadu Sovětského svazu, vzniká samostatná, nezávislá Republika Tádžikistán (1991). Po vyhlášení nezávislosti na SSSR, pokračuje Tádžikistán v sovětském vzoru fungování a zachovává si řadu znaků sovětského režimu – vláda (bývalí sovětské státníci), instituci Nejvyššího sovětu.<sup>45</sup>

Významnou událostí, v nestabilním období občanské války, se stalo přijetí nové ústavy v roce 1994, která poměrně vyváženě rozdělovala státní moc mezi vládu, Nejvyšší sovět a prezidenta země. Od roku 1994 stojí v čele země prezident Emómali Rahmónov (do 21. 3. 2007 *Эмомалӣ Шарифович Раҳмонов / Ètomalī Šarifovič Rah,monov, poté Эмомалии Раҳмон / Ètomalii Rah,mon*).<sup>46</sup>

---

<sup>43</sup> ASIA- plus, 2010

<sup>44</sup> ABDULLAEV, R., 2008

<sup>45</sup> HORÁK, S., 2005

<sup>46</sup> V posledních letech užíváno pouze jméno Rahmón, v rámci podpory tádžického jazyka a tzv. odrusifikování.



Obrázek 9: **Prezident Tádžikistánu Emómali Rahmónov**

Zdroj: The Embassy of the Republic of Tajikistan in Japan, 2011

Další výraznější změny v ústavě proběhly v roce 1999, kdy referendum posunulo zemi od prezidentsko–parlamentního systému k systému čistě prezidentskému.<sup>47</sup> Prezident tak dostal rozsáhlé pravomoci. Jeho moc se nadále posílila po roce 2003, kdy byl revizí ústavy zrušen článek zabraňující znovuzvolení stejné osoby do funkce prezidenta.<sup>48</sup> Ústava Tádžikistánu definuje zemi jako demokratický, světský, právní a unitární stát. Dle mezinárodních pozorovatelů však Tádžikistán svobodným státem není, dokazují to nejrůznější statistiky například organizace Freedom House, která řadí Tádžikistán mezi země nesvobodné, což však ze země v rámci regionu nedělá žádnou výjimku.<sup>49</sup>

Tádžikistán má již ve své ústavě zmínku o spravedlivém rozdělení státní moci. V realitě moc výkonná, představována prezidentským úřadem, přesahuje svým obsahem ostatní dvě složky státní moci. Moc zákonodárnou má ve svých rukou slabý tádžický parlament (již zmíněný Nejvyšší sovět), moc soudní je zaštitěna Nejvyšším soudem, na který má prezidentův úřad blízké, rodinné, vazby a tím pádem veliký vliv.

Velice důležitým aspektem rozdělení moci v zemi jsou tradiční sociální a mocenské struktury. Při rozdělení země do regionů a následné analýze, bychom mohli identifikovat různá klanová společenství, která mají ve státě obrovskou moc, která přesahuje do jeho politických struktur.<sup>50</sup>

---

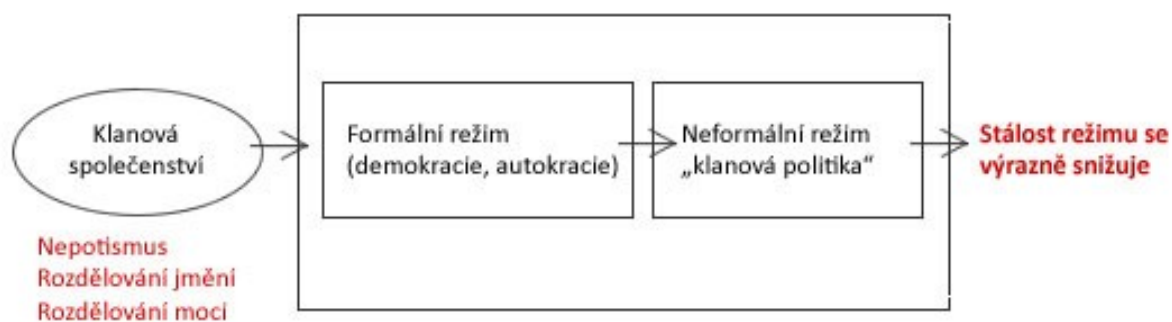
<sup>47</sup> Horák, S., 2005, str.122

<sup>48</sup> Rahmón si tak teoreticky zajistil možnost doživotního setrvání ve funkci prezidenta. Stejně jak je tomu zvykem u většiny ostatních státníků ve střední Asii.

<sup>49</sup> Freedom House, 2010

<sup>50</sup> Collins, K., 2006

Klanová společenství měla v zemi ideální podmínky pro svůj rozvoj. Zejména díky členitosti země a izolovanosti jednotlivých regionů mohly v zemi vznikat jisté autonomní sociální struktury, které bychom také mohli nazvat klany.<sup>51</sup> Dodnes se široce uplatňují tradiční sociální struktury zvané *avlod*.<sup>52</sup> Dalšími místními výrazy pro klanová společenství jsou qishloq, qawm, mahalla.<sup>53</sup> Jedná se o silně organizovaná společenství, jednotliví členové tak cítí značnou sounáležitost právě ke svému *avlodu*.<sup>54</sup> Etnicita a regionální identita obyvatel země k různým klanovým strukturám byla také jednou z hlavních příčin dlouhé občanské války. Také v současnosti můžeme definovat klanové struktury, které jsou u moci. Jsou jimi tak především jižní klany z oblasti kolem města Kuljób (Кўлоб / Kūlob), ze kterých pochází prezident země Rahmón a také řada dalších vysokých státních úředníků. Jistou část moci ve svých rukou drží také zástupci severních (leninóbódských) klanů. Dalo by se tedy vyvodit, že právě klan či klany, které jsou v současnosti v zemi nejsilnější, mají své zastoupení také ve vládě a kontrolují značnou část ekonomických aktivit země. Jedním z faktů, který dává klanovým společenstvím potřebnou moc a finance je také obchod s drogami, do kterého jsou jejich členové často úzce zapojeni.<sup>55</sup>



Obrázek 10: **Cyklus klanově založené politiky**

Zdroj: COLLINS, K., 2006. Upravil Uhlář Jan.

<sup>51</sup> HORÁK, S., 2005, str.138

<sup>52</sup> HORÁK, S., 2005, str. 138 též Collins, K., 2006

<sup>53</sup> COLLINS, K., 2006

<sup>54</sup> Termín *avlod* můžeme chápat v tradičním pojetí jako rodovou občinu, v dnešním chápání jí můžeme rozumět jako jakoukoli regionální komunitu, na které je založeno místní společenství. Podobně založené fungování společnosti, na základě klanových struktur, nalezneme i v ostatních středoasijských zemích, nejčastěji však v Uzbekistánu či Kyrgyzstánu.

<sup>55</sup> COLLINS, K., 2006

### 4.3.1. ADMINISTRATIVNĚ- SPRÁVNÍ ČLENĚNÍ

Administrativní členění Tádžikistánu je velice asymetrické. Země se člení na obce, okresy a tři oblasti. Těmi jsou autonomní Horno-Badachšánská oblast, dále Sugdská oblast a Hatlonská oblast. Tyto tři oblasti však nevyplňují celé území státu, a proto je 13 okresů (v okolí hlavního města Dušane) podřízeno přímo centrální vládě.<sup>56</sup> Tento typ administrativního rozdělení je však velice neobvyklý a jeho kořeny můžeme hledat v silném etnickém regionalismu země.



Obrázek 11: Správní členění Tádžikistánu

Zdroj: Ezilon Maps, 2009

### 4.3.2. ZAHRANIČNÍ VZTAHY ZEMĚ

Země byla až do 90. let součástí SSSR a dlouho tedy neměla možnost rozvíjet svou vlastní diplomacii.<sup>57</sup> Po vyhlášení nezávislosti začala rozvíjet své zahraniční vztahy a její pozornost směřovala do různých skupin zemí: ostatní postsovětské republiky, geograficky a kulturně blízké země (Írán, Afghánistán); v té samé době začíná Tádžikistán vytvářet své politické

<sup>56</sup> Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, 2011

<sup>57</sup> HORÁK, S., 2005

vztahy s řadou dalších zemí, např. USA, Tureckem, Pákistánem, atd.<sup>58</sup> Tádžikistán také vstupuje do řady mezinárodních i regionálních organizací či integračních uskupení: OSN, Světová banka, OBSE, ADB atd.<sup>59</sup>

Tádžická zahraniční politika se v průběhu 90. let 20. století orientovala především na Rusko. Situace se změnila po roce 2001, kdy světové a regionální mocnosti rozehrály tzv. Novou velkou hru o střední Asii. Tento region stal geopoliticky zajímavý pro řadu států a Tádžikistán do jisté míry také (země však nedisponuje ropou ani zemním plynem, na rozdíl od Turkmenistánu či Kazachstánu).<sup>60</sup>

Tabulka č. 2: **Zájmy světových a regionálních mocností v Tádžikistánu**

<b>USA</b>	I. Geopolitický zájem- strategický význam střední Asie
	II. Zabránění šíření islámského fundamentalismu
	III. Omezení nárůstu moci Číny a Ruska v regionu
	IV. Spojenec v boji proti terorismu (Afghánistán)
<b>RUSKO</b>	I. Geopolitický zájem- strategický význam střední Asie
	II. Zabránění šíření islámského fundamentalismu
	III. Ekonomické zájmy (hydroenergetika, těžba a zpracování hliníku)
	IV. Vojenská spolupráce
	V. Omezení obchodu s drogami
<b>ČÍNA</b>	I. Geopolitický zájem- strategický význam střední Asie (zájem o stabilizaci regionu)
	II. Rozvoj oblasti západní Číny, sousedící se střední Asií
	III. Ekonomické zájmy (těžba barevných a drahých kovů, Pamír)
	IV. Tranzitní význam (spojení s Blízkým Východem a Evropou)
<b>EVROPSKÁ UNIE</b>	I. Zabránění šíření islámského fundamentalismu
	II. Tranzitní význam (spojení s Blízkým Východem a Čínou)
	III. Rozvojová a humanitární pomoc
<b>IRÁN</b>	I. Zajištění regionálního vlivu (příbuzný původ obyvatel)
	II. Ekonomický zájem (geografická blízkost, odbyt zboží)
	III. Ekonomický zájem č.2 (hydroenergetika, dopravní projekty- infrastruktura)
	IV. Tranzitní význam (spojení s Čínou a Indií)
<b>TURECKO</b>	I. Preferuje spíše ostatní státy regionu, žádné zvláštní vztahy s Tádžikistánem
	(v poslední době zaměřeni se na Turkmenistán)

Zdroj: HORÁK, S., 2008, str.17–40

V rámci regionu má země různorodé vztahy. Klidné vztahy udržuje země s Turkmenistánem a Kazachstánem. Naopak tradičně špatné vztahy má země zejména s Uzbekistánem. S Kyrgyzstánem země rozdělují hraniční spory.<sup>61</sup>

<sup>58</sup> Country Studies, 2011

<sup>59</sup> HORÁK, S., 2005

<sup>60</sup> HORÁK, S., 2008

<sup>61</sup> HORÁK, 2005

### 4.3.3. ROZVOJOVÁ POLITIKA

Tádžikistán je již standardním příjemcem rozvojové a humanitární pomoci. Jedná se o nejchudší stát střední Asie. Nejvyšším státním orgánem, který zastřešuje tádžickou rozvojovou politiku, je Státní výbor pro investice a správu státního majetku.<sup>62</sup> Tento úřad pravidelně vydává zprávy o rozvojové politice země.<sup>63</sup>

Mezi hlavní donory země patří USA, Asijská rozvojová banka a Evropská unie. Mezi další investory se zejména v poslední době zařadil Írán nebo Čína. Příliv oficiální rozvojové pomoci do země poměrně prudce stoupá, v roce 2009 činil čistý příjem země v rámci ODA 408,89 milionu USD, což představuje necelých 60 USD na obyvatele a zároveň přibližně 8,3% HDP země.<sup>64</sup>

Tabulka č. 3: **Oficiální rozvojová pomoc směřující do Tádžikistánu**

	ROK	2005	2006	2007	2008	2009
<b>TYP POMOCI</b>						
oficiální ODA (milión \$)		251,48	241,21	222,08	290,64	408,89
ODA / obyvatel země		38,48	36,39	33,01	42,51	58,81
ODA jako % HNP		11,26	8,90	6,12	5,72	8,32

Zdroj: OECD, 2010

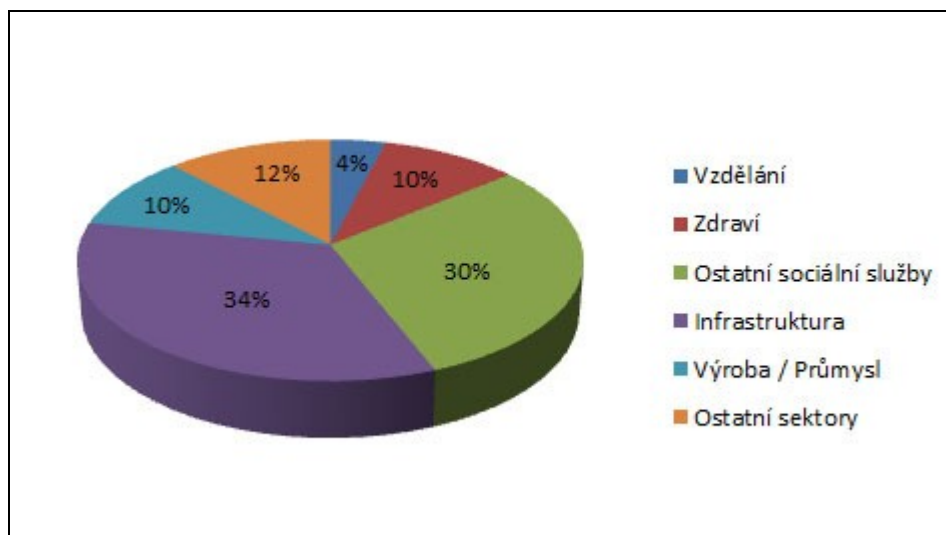
Hlavními sektory, do kterých rozvojová pomoc směřovala, byla především energetika (hydroenergetické projekty), dále oblast zemědělství a přírodních zdrojů. Země geograficky blízké také štědře investují do rozvoje infrastruktury. Jedná se především o projekty Číny a Íránu (více o plánovaných či probíhajících projektech na podporu infrastruktury nejen v zemi, ale v celém regionu naleznete v kapitole 6.4.4.).<sup>65</sup>

<sup>62</sup> State Committee On Investments And State Property Management of the Republic of Tajikistan

<sup>63</sup> State Committee On Investments And State Property Management of the Republic of Tajikistan, 2011

<sup>64</sup> OECD, 2010

<sup>65</sup> Právě s Íránem má v posledních letech Tádžikistán stále lepší vztahy. Írán se pro zemi stává ideálním partnerem a již udělal jisté kroky, kterými tuto roli potvrdil. Jedná se především o rozvoj tádžické infrastruktury. Obě země také spojuje společný původ, Tádžikové jsou totiž potomky starověkých iránských kmenů (na rozdíl od ostatních národů střední Asie, které mají turkotatarský původ).



Obrázek 12: Rozdělení sektorů ODA Tádžikistánu

Zdroj: OECD, nedatováno. Upravil Uhlář Jan.

#### 4.4. STRUČNÝ PŘEHLED VÝVOJE ZEMĚ PO ROZPADU SSSR

Již na konci 80. let 20. století se začínají v Tádžikistánu objevovat jisté nacionalistické tendence. V mnohých případech jsou také spojeny s islámským extremismem. Ještě za SSSR se tedy dostávají příslušníci mocnějších klanových struktur země do vládnoucích kruhů, jedná se především o členy kuljóbských (jižních) a leninóbóbských (severních) klanů. Rozpadem SSSR v roce 1991 vzniká samostatná republika.<sup>66</sup> Už v předcházejícím roce 1990 proběhly pod nacionálními hesly četné demonstrace, při kterých došlo i ke ztrátám na životech.<sup>67</sup> Boj opozice proti sovětskému režimu se nadále zostřoval, rozpor vyvrcholil zvolením komunisty Rahmóna Nabijeva (Раҳмон Набиев / Rah,mon Nabiev) do čela státu. Proti tomu se postavila řada nekomunistických politických hnutí, mezi kterými byli nejinicativnější islamisté. Pokračující demonstrace vyústily na jaře roku 1992 v otevřený konflikt.<sup>68</sup> Proti komunistické elitě v ní ale stála nejednotná opozice rozčleněná na několik názorově značně odlišných frakcí a proudů, které částečně kopírovaly klanovou strukturu společnosti.<sup>69</sup>

<sup>66</sup> Podepsáním tzv. bělověžské deklarace, 8/12 1991 se rozpadá SSSR. 9/9 1991 vzniká Republika Tádžikistán. Horák, S., 2005

<sup>67</sup> HORÁK, S., 2005, str.148

<sup>68</sup> HORÁK, S., 2005, str. 149

<sup>69</sup> COLLINS, K., 2006



V opozici se profilyvaly zejména 3 ideově –politické proudy: nacionalistický, islámský a demokratický. Konflikt zpočátku probíhal v hlavním městě, po roce 1992 se pomalu začíná přesouvat do „venkovských“ částí země a postupně dostává charakter občanské války.<sup>70</sup>

Pokračující demonstrace a vyostření konfliktu vedlo k odstoupení Nabijeve. Islámská opozice, která získala pod kontrolu východ země, pokračovala v potírání svých nepřátel, mezi které patřily hlavně kuljóbské jižní klany. Reakcí na tyto boje bylo vytvoření provládní Národní fronty (tvořenou Kuljóbci). Důležitým zvratem bylo zvolení zástupce kuljóbských klanů, dosavadního předsedy Nejvyššího sovětu Emómali Rahmóna, na post prezidenta republiky. To umožnilo vytvoření „severojižní“ koalice (mezi Kuljóbci a Leninóbodci) proti islámskému východu země.<sup>71</sup> Boje však pokračovaly. Nárůst moci Kuljóbci ve vládních strukturách narážel na odpor ostatních klanů, zejména leninóbodských, což ohrožovalo permanentně stabilitu severojižní koalice a snižovalo její akceschopnost. Otevřený konflikt postupně nabíral na obrátkách a válka pokračovala. K obratu došlo až v roce 1994, kdy na nátlak mezinárodního společenství poprvé usedají jednotlivé strany k mírovým rozhovorům, zatím ale bez praktických výsledků.<sup>72</sup> S pomocí zainteresovaných mocností z mezinárodních organizací se uskutečnila celá řada jednání a mírových dohod, které však radikalisté obou táborů nikdy neuznali. V této době proběhly také nové prezidentské volby, které utvrdily v čele státu Rahmóna.

Postupně docházelo k posilování moci a stabilizaci vlády a jistým ústupkům Kuljóbci vůči členům leninóbodských klanů v rámci mocenských struktur země. Boje však pokračovaly až do roku 1997.

O úspěšném počátku mírových jednání lze hovořit až 17. srpna 1995, kdy byl v Ašchabatu podepsán Protokol o vzájemném odpuštění a amnestii.<sup>73</sup> Následně na zvyšování nátlaku mezinárodního společenství (především ruské strany) mírová jednání pokračovala. Rychlejší spád těchto jednání také urychlil nástup Talibanu k moci v sousedním Afghánistánu, kdy obě strany konfliktu cítily jisté ohrožení afghánským režimem. 27.června 1997 byla v Moskvě podepsána Všeobecná dohoda o nastolení míru a národní shody v Tádžikistánu<sup>74</sup>, která je považována za ukončení válečného konfliktu.<sup>75</sup>

---

<sup>70</sup> COLLINS, K., 2006, str. 200

<sup>71</sup> Severojižní koalice tvořena dvěma nejmocnějšími klanovými společenstvími v zemi, tedy Kuljóbci a Leninóbodci.

<sup>72</sup> HORÁK, S., 2005, str. 151

<sup>73</sup> HORÁK, S., 2005, str. 154

<sup>74</sup> HORÁK, S., 2005, str. 155

<sup>75</sup> Boje však ještě v menším rozsahu pokračovaly až do konce roku 1997. Z provládních jednotek odmítla složit zbraně například jednotka plukovníka Chudojberdyjeva, která stále v průběhu roku 1997 operovala na západě země.

#### 4.4.1. DOPADY VÁLKY A POVÁLEČNÁ REKONSTRUKCE

Podepsáním mírové smlouvy se země začíná pomalu stabilizovat, ne všechny oblasti má však zcela pod kontrolou. Postupně se upevňovala moc v rukou prezidenta Rahmóna.<sup>76</sup> Tádžikové si také začínají více uvědomovat svou vlastní národní identitu.

Následky občanské války se v zemi projeví v mnoha oblastech a ani dnes nemůžeme říct, že se s nimi země zcela vyrovnala. Země se potýkala s ekonomickým úpadkem, vysokou mírou chudoby, rozsáhlou migrací či slabým, téměř nefungujícím, sociálním systémem.<sup>77</sup> Sama však nebyla schopna vyřešit řadu problémů, které ji v poválečném období sužovaly. Jedná se o následující negativní jevy: mezinárodní terorismus, islámský radikalismus, obchod a pašování drog, obchod s lidmi či například problematika drogové závislosti a s ním do jisté míry spojené šíření epidemie HIV/AIDS.<sup>78</sup>

Významným problémem byla již zmíněná migrace. Dostupné zdroje uvádějí různá čísla o počtu emigrantů či vnitřně přesídlených osob v průběhu válečného konfliktu. Statistiky tedy uvádějí, že v průběhu války docházelo k neuvěřitelným přesunům obyvatelstva, hovoří se až o 800 000 lidí, kteří odešli z místa svého bydliště za hranice země. Mnoho z nich se tak vracelo do země svého původu. V prvních fázích konfliktu se jedná o emigraci zejména národnostních menšin (jednalo se hlavně o populaci ruského, uzbeckého a kyrgyzského původu) než samotných Tádžiků. V průběhu válečného konfliktu začínají opouštět zemi i sami Tádžikové. Hlavními cíli emigrantů byly ostatní středoasijské státy, Rusko či Afghánistán.<sup>79</sup> Spoluprací s mezinárodními organizacemi (UNHCR) se tádžická vláda pokusila vytvořit programy na repatriaci uprchlíků, mnoho z nich se tedy vrátilo, avšak přesné hodnověrné údaje nejsou dostupné. Statistiky UNHCR tedy uvádí, že do roku 2002 se do země vrátilo 57 500 uprchlých, většina z nich z Afghánistánu (jedná se především o uprchlíky tádžického původu). Dalším již zmíněným problémem byly vnitřně přesídlené osoby, kterých dle odhadů bylo 500 000 – 700 000. Po válce však 93 % z nich vrací do místa svého původního bydliště. Problémem pro tádžickou vládu se stala reintegrace uprchlíků do společnosti. Tito lidé patří mezi nejchudší vrstvu obyvatel země, většina z nich je

---

<sup>76</sup> Prezident Rahmón si postupně upevňuje moc, avšak hlavně na přelomu tisíciletí se začínají vytvářet opoziční frakce, značně radikální, které by v případě ozbrojení mohly destabilizovat zemi k nové občanské válce pravděpodobně s negativními důsledky pro širší geografickou oblast (silné tádžické menšiny žijí i v Afghánistánu, Uzbekistánu a Íránu)

<sup>77</sup> TOSHMUHAMMADOV, M., 2004, str. 18

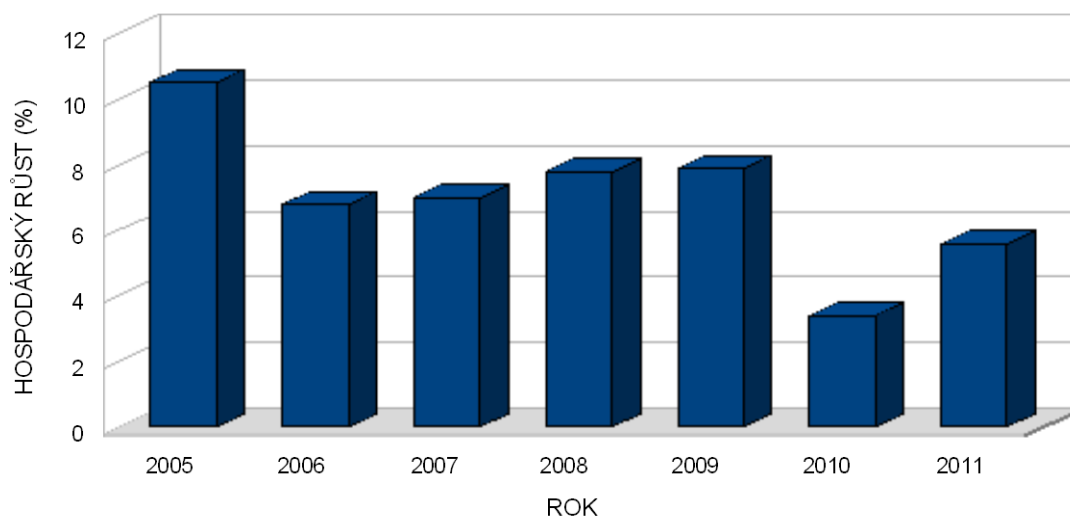
<sup>78</sup> TOSHMUHAMMADOV, M., 2004, str. 19

<sup>79</sup> Human Rights Watch, 1995

nezaměstnaná, šťastnější z nich se podílí na jakékoli aktivitě šedé ekonomiky země (např. nelegální drogové trhy).<sup>80</sup>

Dalším faktorem, který přispěl k demografickým potížím země, byly samotné ztráty na životech.<sup>81</sup>

Na závěr této kapitoly je nutné dodat, že ani dnes se země nevzpamatovala z krutých následků občanské války. Musím však podotknout, že i v období před válkou země nevzkvétala a řadu z jevů sužující její rozvoj dnes, bychom mohli naleznout i v předválečném období. Tádžická vláda tak přijala mnoho dlouhodobých plánů, které by měly směřovat k rozvoji země. Tyto strategie všeobecně vedoucí k omezení chudoby a ekonomickému růstu vytvořila země ve spolupráci s řadou mezinárodních institucí, např. Skupina světové banky, OSN, OECD, OSCE atd.<sup>82</sup> Především rozvojová pomoc putující do Tádžikistánu zemi pomohla a ekonomická situace v zemi se začala zlepšovat. Jedním z ukazatelů je poměrně rychlý růst HDP v zemi, který však v globálním měřítku není v rozvojovém světě neobvyklý.



Obrázek 13: **Růst HDP v zemi v letech 2005–2011**

Zdroj: CIA World Factbook, 2010

<sup>80</sup> UNHCR, 2002

<sup>81</sup> Neexistují žádná tvrdá data o ztrátách na životech v průběhu občanské války. Zejména prvních šest měsíců po začátku bojů jsou však ztráty veliké. Uvádí se, že v průběhu tohoto období mohlo přijít o život až 20000 obyvatel země.

<sup>82</sup> TOSHMUHAMMADOV, M., 2004, str. 19

## 5. NELEGÁLNÍ DROGOVÉ TRHY

V této kapitole diplomové práce jsou popsány nelegální drogové trhy především s ohledem na jejich ekonomické aspekty. Analýzy odborných studií poukazují na základní principy, kterými se drogové trhy řídí a které se na nich uplatňují. Informace dostupné pro podrobný výzkum drogových trhů jsou však velice omezené jelikož pracují se skrytou, nelegální ekonomikou.

Je nutné ještě připomenout, že nelegální drogové trhy mají také své struktury fungování, které se všeobecně nejčastěji odvíjí od komponentů černých tržních aktivit, kterými jsou výroba, distribuce, následné balení a vzápětí prodej psycho-aktivních nelegálních látek.<sup>83</sup>

Důležité je aplikovat fungování drogových trhů, které jsou velice rozsáhlé, právě na Tádžikistán, který není trhem primárním ani koncovým, Tádžikistán je zemí, co se drog týče, tranzitní, to znamená, že země je pro afghánské drogy přepravním místem. I tato skutečnost však pro tuto malou a chudou středoasijskou zemi znamená mnoho. Na faktu, že Tádžikistán je pro drogy tranzitní zemí, částečně funguje, a v dobách pro zemi nestabilních (zejména válečných), fungovala mnohem výrazněji ekonomika této země.

Zmíněný fakt závislosti tádžické ekonomiky na drogových trzích se umocnil zejména za již zmíněné občanské války v letech 1992–1997. Pro tisíce obyvatel země představovaly drogové trhy či jakákoli návaznost na obchod s drogami jednu z mála možností obživy. Pro vrcholné představitele státu, či tádžických klanových struktur také.<sup>84</sup> Uvádí se, že v dobách občanské války měli členové tádžických elit přesně vytyčeny části afghánských hranic, které spadaly pod jejich kompetenci. Především to znamenalo poplatky, které byli narkokurýři nuceni zaplatit za převezení drogy místním politickým či klanovým elitám. Píšeme zde o válečném období, musíme mít však na zřeteli, že kontakty mezi narkomafiemi a tádžickými elitami s válkou neskončily a tento obchod pokračuje nadále<sup>85</sup>, i přes snahy mezinárodního společenství, či samotné tádžické vlády, fungování drogových trhů radikálně omezit.

Zaměříme-li se právě na Tádžikistán, hovoříme především o opiu, či následně jeho derivátu –heroinu. Opium však v době před občanskou válkou nebylo pro Tádžikistán významnou obchodní komoditou. I přes fakt, že význam obchodu s opiem v širší geografické oblasti narůstá v 19. a nadále v průběhu 20. století<sup>86</sup>, pro tranzitní Tádžikistán se stává tato droga

---

<sup>83</sup> Navajo- otevřená encyklopedie, 2010

<sup>84</sup> COLLINS, K., 2006

<sup>85</sup> HORÁK, S., 2010

<sup>86</sup> O užívání opia máme různé prameny, které využití máku setého datují do dávných dob. Většina zdrojů uvádí, že kolébkou máku je Mezopotámie (8000-5000př. n. l.). Následné informace o opiu nalezneme ve všech dalších historických etapách. Opium tak nalezneme ve starověké Číně, Řecku či Egyptě. Zejména s rozvojem lodní

významnou až od 90. let 20. století, kdy začíná být opium pěstované v Afghánistánu distribuováno do světa tzv. hedvábnou stezkou, která právě území Tádžikistánu protíná.<sup>87</sup> Právě tento fakt, že počátky pěstování opia v Afghánistánu zařazujeme do konce druhé poloviny 20. století, si málokdo uvědomuje.<sup>88</sup>

## **5.1. TEORETICKÁ VÝCHODISKA**

První zákazy obchodu s drogami se objevují ve 20. století. Vědci v této době však nezkoumají vztah černého trhu s do té doby tradičním pojetím ekonomiky, tedy ani jejich vzájemnou interakci a ovlivňování se. Různé přístupy k drogovým trhům tak můžeme rozdělit dle různých proudů ekonomického smýšlení.<sup>89</sup>

Nelegální drogové trhy a jejich samotná existence může být založena na skutečnosti jejich zákazu. Tímto zákazem se z drog stává vzácná komodita. Následné ekonomické aktivity s jakoukoli vzácnou komoditou se velice snadno a rychle rozvíjejí.<sup>90</sup> Zkrátka z obchodu s drogami, jakožto vzácným zbožím, se rychle stal pro jejich výrobce i pašeráky „dobrý business“. Tento jev můžeme sledovat v lokálním měřítku, regionálním či dokonce světovém. Na světové úrovni, skupiny organizovaného zločinu využívají v posledních dekadách nový prosperující trend, kterým je právě obchod a pašování drog.<sup>91</sup> Rozvoji tomuto obchodu napomohla jeho samotná nelegálnost a také poměrně široké spektrum odbytu, které se na globální úrovni stále zvětšuje. Dle zprávy úřadu UNODC z roku 2010 byl počet uživatelů heroinu či opia na zemi v roce 2008 více než 15 milionů lidí.

---

dopravy nalezneme v průběhu středověku mnoho pramenů o užívání opia a jeho následné distribuci po světě. V průběhu 18. a 19. století začíná být opium populární v Evropě, zejména ve Velké Británii, čemuž předcházelo zavedení opiového monopolu anglickou Východoindickou společností v Bengálsku.

<sup>87</sup> Zhruba do 80. let 20. století nepatřila Afghánistánu významná role v pěstování opia. Státy „Zlatého trojúhelníku“, zejména Barma, plnily tuto úlohu.

<sup>88</sup> Masarykova univerzita, 2011

<sup>89</sup> BĚLÁČKOVÁ, V., 2007

<sup>90</sup> BĚLÁČKOVÁ, V., 2007

<sup>91</sup> Frontline, 2011

Tabulka č. 4: Počet uživatelů heroinu či opia ve světě v roce 2008

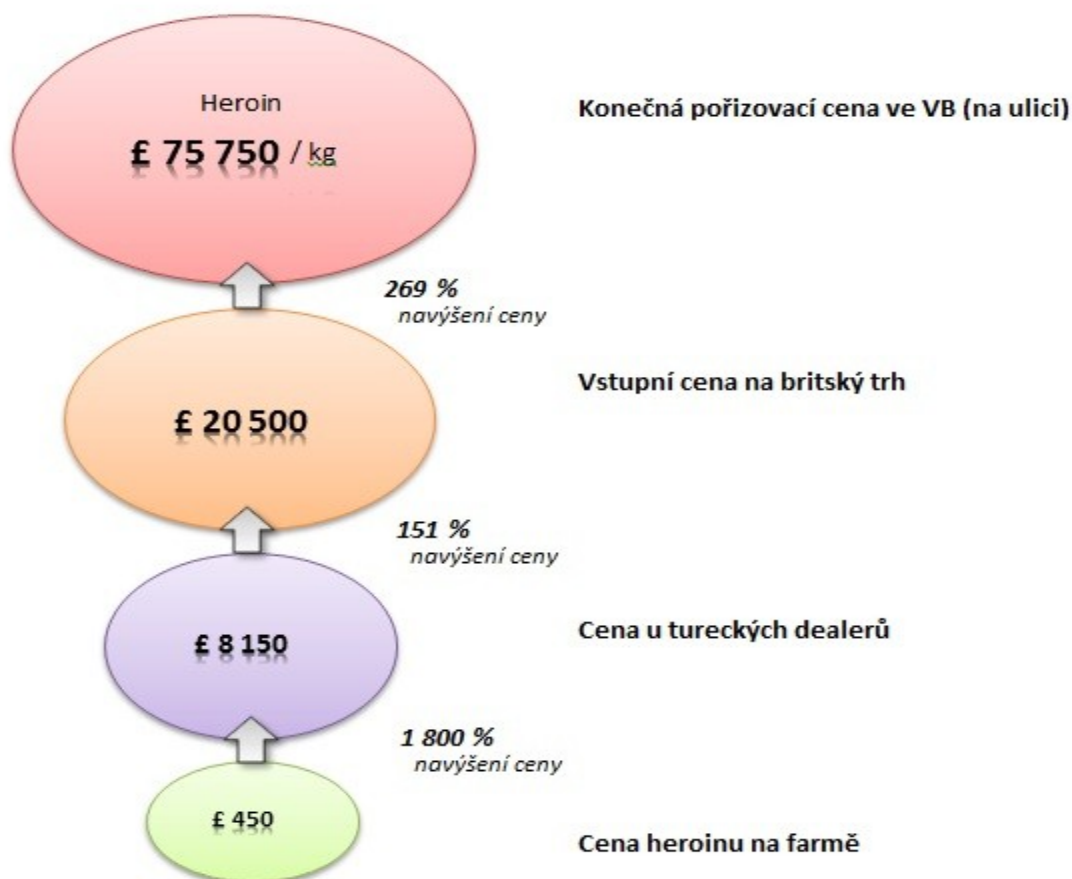
REGION/ZEMĚ	POČET UŽIVATELŮ HEROINU	POČET UŽIVATELŮ OPIA
Myanmar	66 000	67 000
Čína	2 254 000	119 000
Indie	871 000	674 000
Oceánie	32 500	52 000
Afghánistán	47 000	146 000
Pákistán	547 000	145 000
Írán	391 000	531 000
Střední Asie	283 000	60 000
Turecko	25 000	25 000
Rusko	1 490 000	166 000
Evropa (bez Ruska)	1 614 000	271 000
Amerika	1 538 000	82 000
Afrika	1 240 000	172 000
Blízký Východ (bez Íránu, Pákistánu, Afghánistánu)	63 500	491 000
<b>Celkem</b>	<b>11 314 000</b>	<b>4 119 500</b>

Zdroj: UNODC, 2010

## 5.2. CENA

Cena je jedním ze základních faktorů, které nám určují fungování drogových trhů. Především pro tranzitní Tádžikistán, je právě cena drogy jedním z nejpodstatnějších prvků fungování ekonomiky založené na obchodu s drogami. Významnými údaji, které se cenami drog zabývají, jsou rozdíly mezi cenami na primárním a koncovém trhu. Dalším důležitým faktorem je i samotná nelegálnost prodeje a užívání drog, která sama o sobě tlačí ceny drog nahoru.<sup>92</sup> V porovnání s legálním dostupným zbožím jsou tak drogy produkty vzácnými a tedy i cenově dražšími. Cena nelegálních drog se tak postupně zvyšuje čím je blíže k jeho konečnému uživateli. Zejména u heroinu je tento jev velice zřejmý. Cena se několikanásobně zvyšuje. Jako příklad slouží ilustrace na níže uvedeném obrázku.

<sup>92</sup> BĚLÁČKOVÁ, V., 2007



Obrázek 14: Vývoj ceny opia

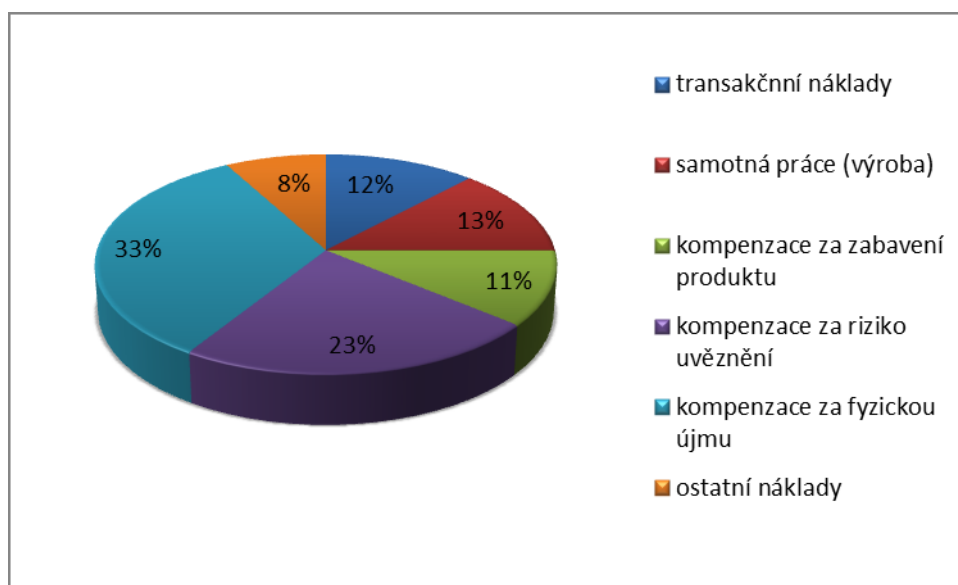
Zdroj: WILSON, L., STEVENS, A., 2009. Upravil Uhlář Jan.

Transakční náklady tak posunují cenu heroinu jako produktu stále výše. I vzhledem k ilegaltě drogových trhů jsou tyto transakční náklady velice vysoké a mají tendence se s postupem času a zpříšňujícími se drogovými politikami nadále zvyšovat.

Paradoxem však může být, že cena drogových produktů na koncových trzích, kterými jsou především USA a evropské země v posledních letech snižuje. Příčinou snižování cen na koncových trzích je vzrůstající počet pěstitelů a výrobců drog, mezi kterými dochází ke klasickému obchodnímu boji o zákazníky. Dalším důvodem poklesu cen na drogových trzích je i samotná poptávka, která se všeobecně po nelegálních látkách zvětšuje, avšak u určitých produktů je tomu naopak. Týká se to především heroinu. V USA se takto specifický pokles poptávky po drogách týká i kokainu. Ačkoli se poptávka po heroinu v absolutních číslech v Evropě a USA snižuje, celosvětově je tento trend opačný. Mezi poslední příčiny snižování cen drogy je i samotný proces globalizace, který umožňuje v jistých směrech snižování transakčních nákladů, a to finančních i nefinančních. Proces globalizace dealerům také

umožňuje vytváření jistých sítí a informací o alokaci nabízených drog, lepší spolupráce mezi dealery také snižuje náklady na transakci a distribuci drog.<sup>93</sup>

Cena surového materiálu je v průměru asi 1 % ceny u koncového uživatele. Mezi různé komponenty, které tvoří cenu konečného produktu, se tak řadí import a s ním spojené transakční náklady (12 %), samotná práce (13 %). Největší část z koncové ceny však představují různé kompenzace za případné zabavení produktů či prostředků k výrobě (11 %), dále pak kompenzace za riziko uvěznění (23 %) či fyzickou újmu (33 %).<sup>94</sup> Z výše uvedeného je tedy zřejmé, že cena drogy se odvíjí jak od její vzácnosti, tak od samotného fungování drogových trhů.



Obrázek 15: **Komponenty konečné ceny drogy**

Zdroj: vlastní zpracování.

Drogy jakožto primární suroviny tudíž vzácné nejsou, jsou běžnými plodinami. Jejich vysoká cena je tedy spjata s fungováním drogových trhů a všeobecně se zákazem drog. Můžeme rozlišovat strukturu ceny drogy<sup>95</sup>, trendy cen drog (na různých trzích, různá poptávka – nabídka) a cenové chování, které je ovlivněno vládní protidrogovou politikou, ekonomickou situací, atd.<sup>96</sup>

<sup>93</sup> WILSON, L., STEVENS, A., 2009

<sup>94</sup> BĚLÁČKOVÁ, V., 2007

<sup>95</sup> Struktura ceny drogy: zahrnuje nárůst cen od primárního ke koncovému trhu.

<sup>96</sup> BYRD, A., W., JONGLEZ, O.



Na závěr této podkapitoly považuji za vhodné uvést cenu na tádžickém trhu, tedy tu cenu, za kterou si můžete drogu v Tádžikistánu koupit „na ulici“. Gram heroínu se dá v zemi pořídit za 5 až šest TJS, což činí přibližně 2 USD. Jedna dávka této tvrdé drogy, znamená přibližně 0,2 gramů, se tedy prodává za 1 TJS, což pro případného uživatele představuje stále levnější produkt než například pivo či láhev vodky. Tento fakt levné a dostupné drogy tak způsobuje problém drogové závislosti, který je popsán v kapitole 4.<sup>97</sup>

### 5.2.1. VÝVOJ CENY OPIA

Poslední léta znamenaly největší změny pro ceny opia. Především zákaz jeho pěstování Talibanem v roce 2000. Konkrétní ceny opia je však velice obtížné zjistit, nejdůkladnějšími výzkumy se zabývá UNODC. Zdroje uvádějí, že předtím než Taliban zakázal pěstování opia, byly ceny na primárních trzích, tedy u afghánských farmářů okolo 30–100 USD/kg.<sup>98</sup> Několikanásobný nárůst ceny můžeme pozorovat již na podzim roku 2001, kdy se tato cena zvýšila několikanásobně až na 700 USD/kg. V následujících letech ceny opia fluktovaly na hranici 600 USD/kg.<sup>99</sup> Cena opia se tak několikanásobně zvýšila, její pěstování oproti nárůstu ceny však vzrůstalo pomalu, s ohledem na přísné tresty za porušení zmíněného zákazu pěstování. Kolem roku 2003 se tedy setkáváme s určitou kulminací cen, která poté postupně klesala, až se v roce 2005 ustálila na 150 USD/kg, tato cena je podobná i v dnešní době.<sup>100</sup> Výše uvedené částky ilustrují ceny opia v ročním průměru. Existuje však mnoho faktorů, které cenu drogy nadále ovlivňují.

Pro Tádžikistán je cena drogy velice důležitou, a její vývoj v čase také. Zvýšení cen surového opia pašerákům znesnadňuje jeho pořízení a tedy i následnou distribuci. Společně s rozvíjející se legislativou se stává pašovaná droga čím dál tím vzácnějším zbožím. V dobách před rokem 2000 bylo pašování pro Tádžiky mnohem větším přínosem než dnes. Pašování drog bylo velice lukrativním businessem. Pořizovací ceny byly nízké, transakční náklady také a především neexistovaly téměř žádné hraniční kontroly, riziko při pašování drog bylo tedy minimální a obchod s nimi vzkvétal.<sup>101</sup>

---

<sup>97</sup> PAOLI, L., RABKOV, I., REUTER, P., GREENFIELD, V.A., 2007

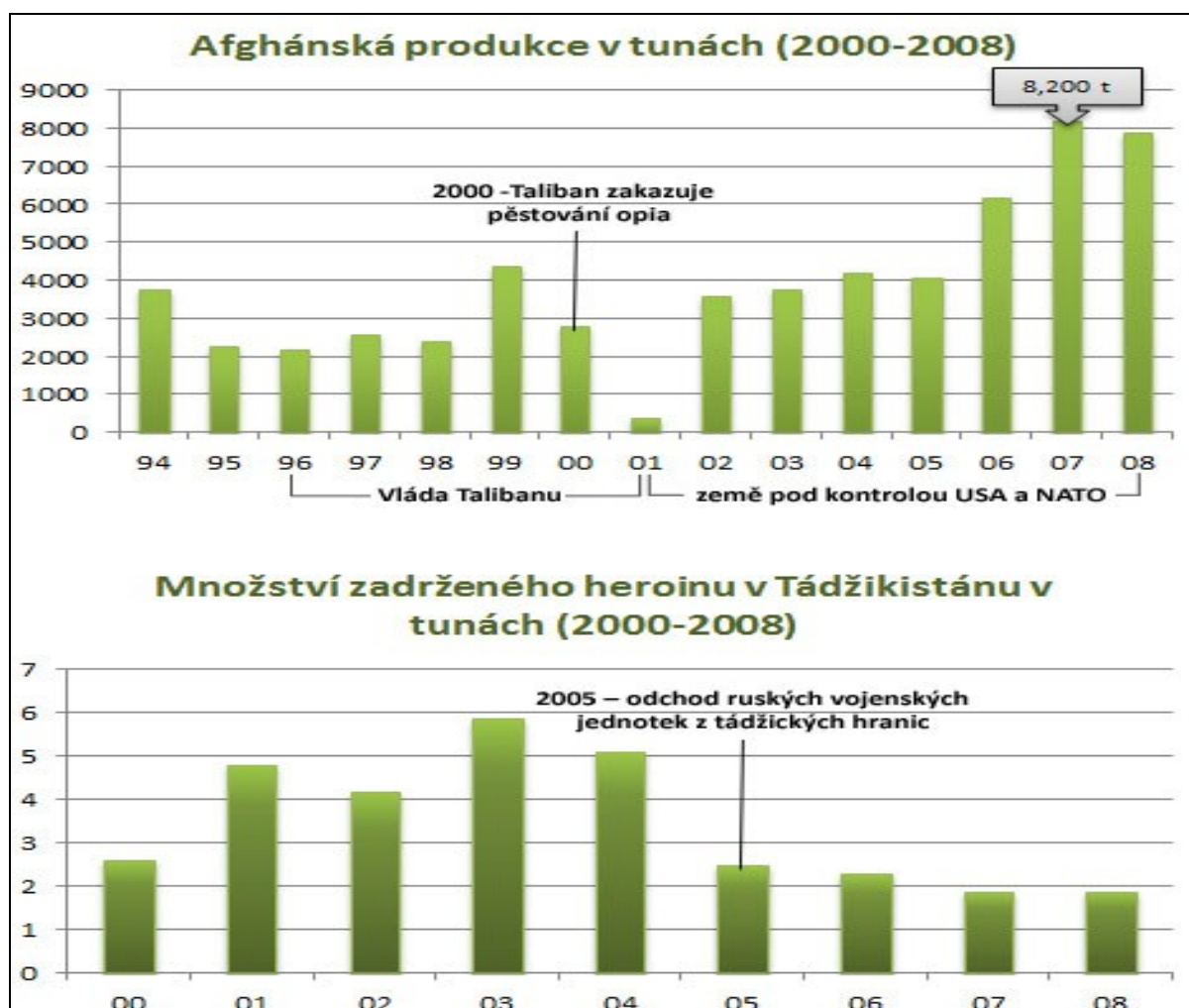
<sup>98</sup> Jedná se o surové, tedy neupravené opium.

<sup>99</sup> BYRD, A., W., JONGLEZ, O.

<sup>100</sup> Je však nutné poznamenat, že výše uvedené ceny nejsou zcela přesné, různé zdroje uvádějí různá čísla. Jejich vývoj v čase se však u většiny zdrojů shoduje. Záleží také na objemu nakupované drogy či přímo na místním výrobci, jakou cenu za drogu bude považovat. Nelze tedy jasně konstatovat, že cena drogy na primárních trzích je fixní. Dále záleží na čistotě drogy, ceny jsou zde uvedeny především za tzv. surové opium, jehož kvalita však není vždy stejná.

<sup>101</sup> BYRD, A., W., JONGLEZ, O.

O prvním zadržení pašeráků na tádžickém území se píše zpráva až v roce 1996. Do této doby byla droga pašována bez jakýchkoliv problémů přes zemi dále do světa, což je také zarážející informací. Pašované drogy však mohly být zadrženy místními elitami či jinými narkokurýry. Poprvé tedy byli pašeráci zadrženi v roce 1996 s 6,3 kilogramy heroínu. Celkově mezi lety 1991 a 2001 došlo k nárůstu pašované drogy (opia a heroínu) dvou tisíc násobně (dle oficiálních statistik).<sup>102</sup> Množství zadržené drogy vzrostlo pochopitelně také. Avšak na množství zadržovaných drog měly vliv i další události, mezi které patří především odchod ruských pohraničních kontrol z Tádžikistánu v roce 2006 (více v kapitole 6.4.1.), po tomto období množství zadržovaných drog v zemi klesá. Spolu se zpřísněním těchto kontrol cena opia samozřejmě stoupala, nestoupala však cena primární, tedy výkupní. S větším rizikem a vyššími transakčními náklady stoupala také cena v průběhu své cesty ke konečnému spotřebiteli.

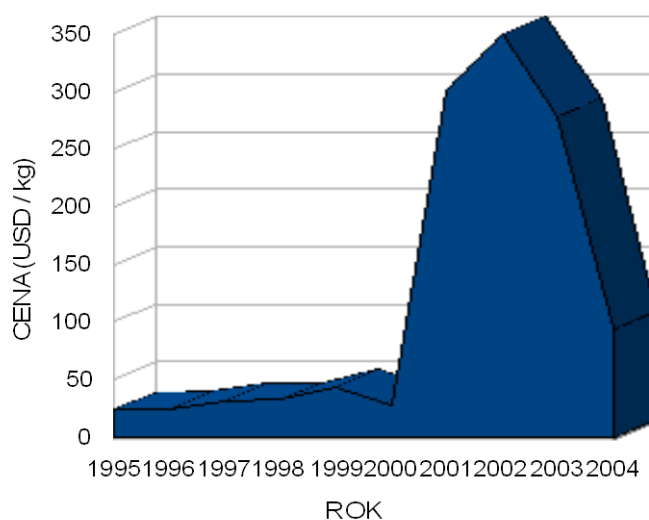


Obrázek 16: Pěstování opia v Afghánistánu/ množství zadržného heroínu v Tádžikistánu  
Zdroj: McClatchy Washington Bureau, 2009. Upravil Uhlář Jan.

<sup>102</sup> Silk Road Studies. Central Asia- Caucasus Institute, 2004

## 5.2.2. DALŠÍ FAKTORY OVLIVŇUJÍCÍ CENU OPIA

Mezi další faktory, které ovlivňují cenu této drogy, patří sezónní variace, kdy je cena surového opia nejnižší v době sklizně, to znamená na jaře či zkraje léta – v porovnání s běžnou cenou může být u farmářů až dvakrát nižší.<sup>103</sup> Dalším významným faktorem ovlivňujícím nejen cenu, ale i kvalitu drogy, je počasí. Například v letech 2004 a 2005 nepříznivé počasí značně snížilo úrodu, uvádí se až 30% ztráty oproti do té doby předchozímu sledovanému průměru. Tento fakt výrazně zvýšil cenu opia v době, kdy byla na dlouhodobém poklesu.<sup>104</sup> Mezi další faktory bychom mohli zařadit poptávku na koncových trzích, která je však velice těžce měřitelná. Posledním významným faktorem je rozvíjející se legislativa, kdy s přísnějšími zákazy a větší rizikovostí nejen pěstování, ale zejména následného pašování drog, cena opia prudce stoupá.<sup>105</sup> Cenu opia také výrazně ovlivnila intervence USA do Afghánistánu v roce 2001 (viz obr. 17)



Obrázek 17: **Primární (na farmě) cena opia v období sklizně. 1995–2004. USD/kg**

Zdroj: TAYLOR, S.,L., 2005

Dalším významným faktorem ovlivňujícím fungování drogových trhů a tedy i cenu drogy jsou státní protidrogové strategie a politika.<sup>106</sup> Ačkoli je velice obtížné měřit přesné efekty protidrogové politiky na cenu opia, je zřejmé, že právě správně zvolené protidrogové strategie,

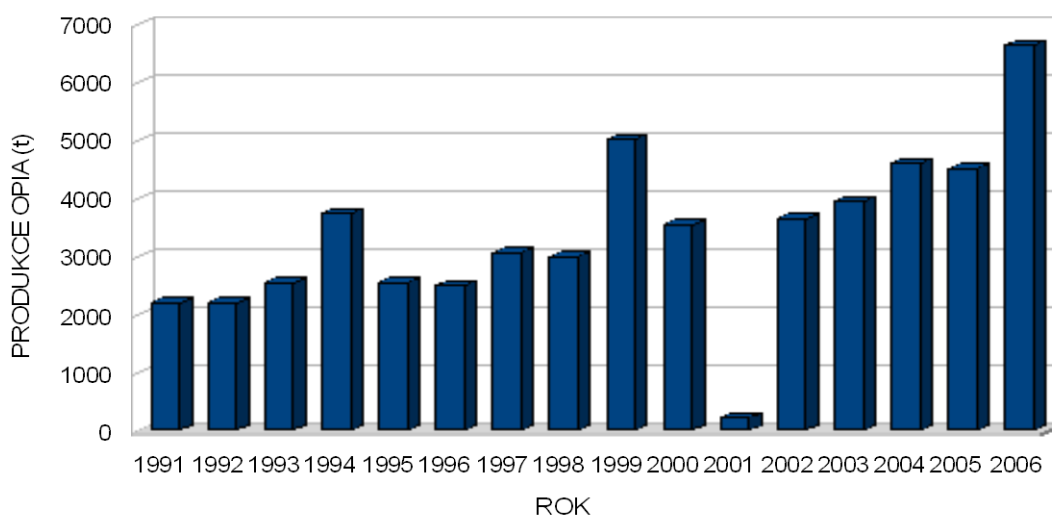
<sup>103</sup> BYRD, A.,W., JONGLEZ, O.

<sup>104</sup> Afghanistan Opium Survey, 2004

<sup>105</sup> BYRD, A.,W., JONGLEZ, O.

<sup>106</sup> Registan.net, 2010

kteře redukují produkci a nabídku opia, mají veliký vliv na cenu této drogy. Konkrétní strategie na úrovni státu i na mezinárodní úrovni, co se střední Asie týče, jsou popsány v kapitole 6. Existuje však úzká korelace mezi státní politikou a cenami drog. Nejlepším příkladem by mohl být samotný zákaz produkce opia Talibanem v roce 2000, kdy se produkce opia výrazně snížila a jeho cena prudce stoupla (viz obrázek 17, 18).



Obrázek 18: **Produkce opia v Afghánistánu v letech 1991–2006 (v tunách)**

Zdroj: UNODC, 2008

Změny v protidrogové politice však přinášejí všeobecně nárůst cen těchto nelegálních komodit. Zásadním faktem jakékoli protidrogové politiky je usouzení nelegálnosti drog, která sama o sobě dělá z drogy vzácný statek a tím pádem tlačí její cenu nahoru. Na druhou stranu, myšlenka zlegalizování drog by pravděpodobně přinesla očekávaný příjem do státních pokladen (daně), na stranu druhou by bylo potřeba uvalit na drogy tak vysoké daně, aby jejich cena stoupla a nedošlo by k nárůstu konzumentů. Pravděpodobně by subjekty na drogových trzích měly snahu tomuto vysokému zdanění utéci a vznikal by tedy další černý trh (nelegální drogový trh), který by byl v podstatě stejný jako ten dnešní, pouze by souběžně s ním byly drogy distribuovány legálně.<sup>107</sup>

<sup>107</sup> ANDERSON, C., 2010

### 5.3. ÚČASTNÍCI DROGOVÝCH TRHŮ

Důležitou částí zkoumání drogových trhů jsou jejich účastníci. Tato podkapitola diplomové práce se právě účastníky těchto trhů zabývá s důrazem na Tádžikistán a tedy na opiový drogový trh se srdcem ve střední Asii.

Účastníků opiových drogových trhů můžeme definovat celou řadu. Počínaje samotnými producenty opia, tedy afghánskými farmáři, přes drobné prodejce a pašeráky až po sítě narkomafií a drogové kartely.<sup>108</sup> Právě narkomafie hrají coby účastníci těchto trhů významnou roli. Společnost středoasijských republik je totiž výrazně klanová a právě klanová společenství vytvářejí mafie, které se na tomto obchodu podílí. Podíl klanů ve společnosti je vysoký především u zmíněného Tádžikistánu (podrobněji viz kapitola 4.3)

Velkým problémem v boji proti drogovým kartelům je právě i klanové rozvrstvení společnosti. Klany mají často obrovskou moc a ve zkorumpované společnosti velké pravomoci. Často jsou také v úzkém spojení se státními úředníky na nejrůznějším stupni. V Tádžikistánu tak vznikají sítě narkomafií, které mají úzké spojení s vládnoucími elitami.<sup>109</sup>

Literatura o účastnících konkrétních drogových trhů však téměř neexistuje. Dostupné zdroje poté uvádějí všeobecné charakteristiky účastníků drogových trhů. Co se Tádžikistánu týče, zmínku o narkomafiích a korupci v zemi nám poddhalily i nedávno zveřejněné informace diplomatických depeší USA odhalené dnes populárním serverem Wikileaks.<sup>110</sup>

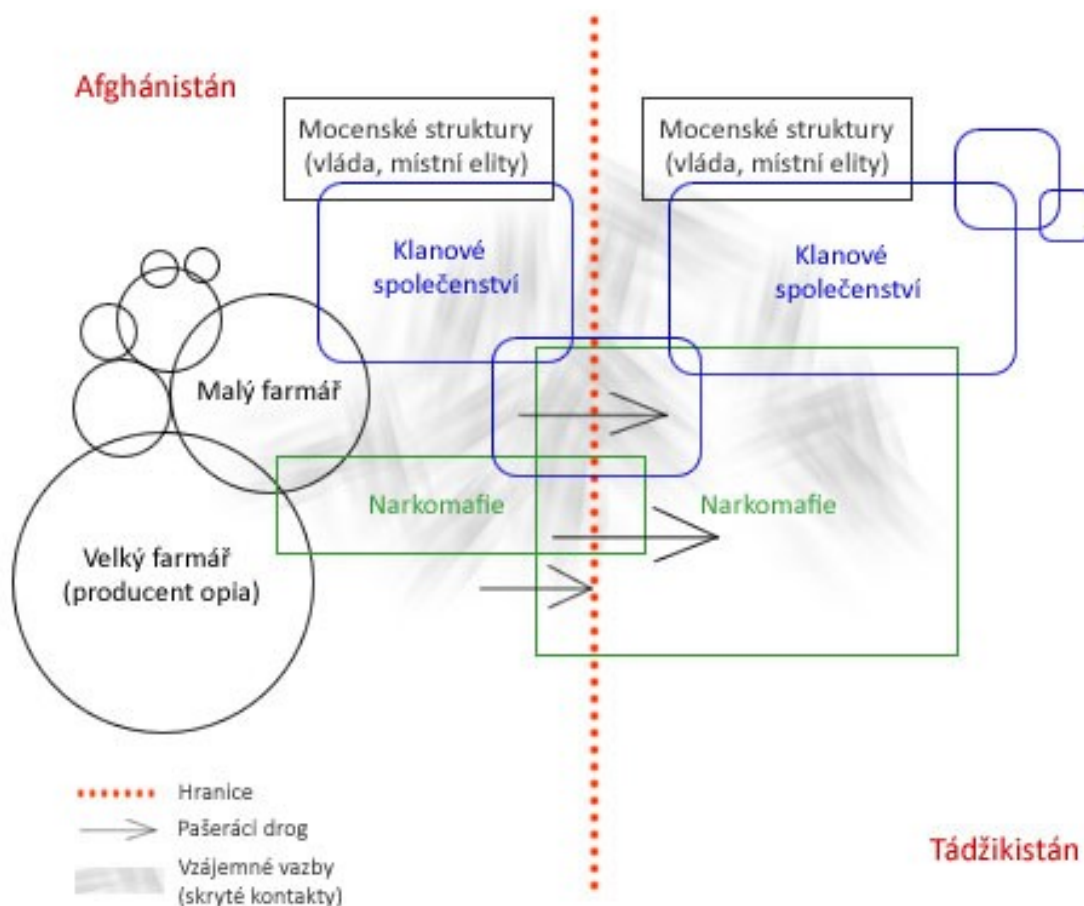
Na závěr této kapitoly je nutné podotknout, že i finální konzumenti zakázaných látek se také stávají účastníky těchto trhů a za svou protizákonní činnost by měli být také trestáni.

---

<sup>108</sup> Poměrně vysoký podíl mezi pašeráky drog nejen v Tádžikistánu, ale i v ostatních státech střední Asie tvoří ženy. Dle výzkumů v Tádžikistánu v roce 2000 bylo 20% z pašeráků tvořeno právě ženami. Tento trend žen-pašeráků v poslední době stále narůstá. LUBIN, N., 2002

<sup>109</sup> COLLINS, K., 2006

<sup>110</sup> *Tajná depeše datovaná 16. února 2010 a odeslaná z amerického velvyslanectví v Dušanbe popisuje, jak Rahmon řídí tuto bývalou sovětskou republiku čistě pro své osobní zisky. "Od prezidenta až po policistu na ulici je státní správa charakterizována korupcí a mafiánstvím."* V této depeši se také zmiňuje nežádoucí vliv Ruska v Tádžikistánu, který se přirozeně pře se zájmy U.S.A. v zemi. Britské listy, 2010



Obrázek 19: Schéma provázanosti subjektů nelegálních drogových trhů

Zdroj: vlastní zpracování.

## 5.4. HEROIN JAKO PRODUKT

*Každý pěstitel máku setého má dvě možnosti. Buď nechat makovice dozrát a mák z nich získaný nacpat do buchet, nebo začít sklizeň o něco dříve, když jsou ještě makovice zelené. Pokud se nezralá makovice správně nařízne, začne rána ronit bílou šťávu, která za 24 hodin zaschne a zbarví se dohněda. Po vyvážení malé kuličky ze sebrané šťávy se ze zemědělece rázem stane výrobce opia.<sup>111</sup>*

Takhle jednoduše by mohla být popsána výroba opia. Opium je tedy omamná látka, pryskyřice, obsažená v nedozrálých plodech máku setého. Nyní získáváme tzv. surové opium,

<sup>111</sup> Ordinace.cz, 2007

kteří je ještě třeba očistit. Takto připravené opium je vhodné ke kouření.<sup>112</sup> Chemickou úpravou získáváme z opia následně heroin, drogu, která putuje ke konečnému uživateli. Opium je tedy jistým mezistupněm k výrobě heroinu.

#### 5.4.1. VÝROBA DROGY

Je nutné se pozastavit nad tím, že celý tento proces je poměrně fyzicky náročný. Veškerý proces ať už sklizení máku, následné jeho úpravy v opium a poté v jeho derivát – heroin, je práce manuální. Děje se tomu tak především proto, že jakákoliv mechanická výroba této drogy představuje vyšší investice na pořízení jakéhokoliv fixního kapitálu, který by mohl být, vzhledem k tomu, že se jedná o nelegální business, zabaven. Je tedy potřeba velkého lidského kapitálu nejen na sklizeň opia, ale i na následnou výrobu heroinu.<sup>113</sup>

V důsledku to znamená, že tento nelegální drogový trh vyžaduje poměrně velké množství nekvalifikovaných pracovníků. Mnoho obyvatel Afghánistánu je proto na této droze či jakékoli činnosti spojené s těmito nelegálními trhy závislých. To znamená, že jim droga dává práci a představuje pro ně jeden z mála zdrojů obživy. Tento jev působí i na sousední Tádžikistán, kdy obyvatelé zejména východní části země, tedy Horského Badachšanu, často pracují přímo v Afghánistánu na nelegálních opiových farmách či v dílnách, kde se z opia vyrábí heroin. Tento jev byl viditelný především za občanské války, kdy Tádžikové ztratili téměř všechny možnosti jak si vydělat na živobytí a útočiště často hledali právě na drogových trzích v Afghánistánu. Ti, kteří se nepodíleli přímo na sklizni či úpravě opia, dostali příležitost v pašování drog.

*O tom, nakolik jsou drogy součástí zdejšího života, se místní – docela pochopitelně – moc vybavovat nechtějí. Úřady tvrdí, že se situace zlepšuje, a Pamírci souhlasí. O temném obchodu, který dělá tolik vrásek na čele západní Evropě i Rusku, tu však zjevně každý ví své.*<sup>114</sup> Pro Tádžiky pocházející z této nehostinné části země se tak obchod s drogami stal zejména v krutých obdobích během či po skončení občanské války jediným zdrojem obživy. Tento trend pokračuje v jihozápadním Tádžikistánu dodnes v menší míře. Někteří lidé tak namísto výdělečného obchodu s drogami hledají sezónní práce v Rusku nebo oblast údolí řeky Pjandž zcela opustili a vydali se do nějakého z nedalekých měst, nejčastěji do Choroze.<sup>115</sup> Obyvatelé Horského Badachšanu však často nemají jinou možnost než pracovat pro drogový

---

<sup>112</sup> Ve střední Asii je surové opium jakožto droga používána ke kouření velice populární, je tomu tak zejména u starší populace.

<sup>113</sup> BĚLÁČKOVÁ, V., 2007

<sup>114</sup> Radiožurnál. Český rozhlas 1., 2010

<sup>115</sup> Radiožurnál. Český rozhlas 1., 2010

trh. Ačkoli jsou podmínky pro život Tádžiků velice bídné, jejich afghánští sousedé, často také rodinní příslušníci, se mají dle oficiálních úřadů daleko hůře a často žijí z příjmů nižších než je 1 USD na den, což je hodnota bývalé hranice extrémní chudoby.

Dnes se však obchod s drogami prostých lidí již netýká. Jsou používáni zejména jako fyzická síla. *Obchod organizují narkomafie, které jsou napojeny na kontakty ze západní Evropy a podle všeho i na zkorumpované činníky z Tádžikistánu.*<sup>116</sup>

#### **5.4.2. ZDRAVOTNÍ A SOCIÁLNÍ NEBEZPEČNOST HEROINU**

Heroin je klasická tvrdá droga, některé zdroje uvádějí, že se dokonce jedná o jednu z nejtvrdějších a nejsilnějších drog vůbec. Dle toho také odvozujeme jeho zdravotní a sociální nebezpečnost, která je právě u této látky vyšší, než u drog ostatních.

Závislost na této droze vzniká velice rychle, může vzniknout i po jednom užití. Ke komplexní závislosti však může konzument spadnout již po desíti užití heroinových injekcí.<sup>117</sup> V případě komplexní závislosti hovoříme o heroinismu, který je pokládán za nejtěžší toxikomanií. Heroin působí na mozek, s jeho užitím se dostavuje pocit uvolnění a uklidnění, konzument však tímto útekem z reality své problémy nevyřeší. Toto jsou však pouze očekávané, žádoucí účinky působení drogy. Mezi účinky nežádoucí a vedlejší patří: útlum dechového centra, zástava dechu, zvracení, nezájem o sexuální zážitky, nápadná spavost, útlum atd.<sup>118</sup>

Rizik užívání heroinu je kromě nevyřešených problémů celá řada a jsou daleko závažnější. Prvním z nich je předávkování, při kterém hrozí konzumentovi riziko smrti. Dalším nebezpečím je vzhledem k užívání jehel hrozba nákazy. Nesterilní, neočištěné jehly mohou vyvolat řadu nemocí, hrozí nákaza žloutenkou, HIV atd. Dalšími riziky jsou například zkomatění žil či již zmíněný vznik těžké závislosti.<sup>119</sup>

Vytvoření závislosti vede ve většině případů ke špatnému konci. Uživatel nakonec této tvrdé droze podlehne- mnohé případy tak končí smrtí. Zdravotní i sociální nebezpečnost této drogy je tedy zřejmá. Tato otázka na omezení drogových trhů by měla být řešena mezinárodním společenstvím společně s dalšími globálními výzvami.<sup>120</sup>

---

<sup>116</sup> Radiožurnál. Český rozhlas 1., 2010

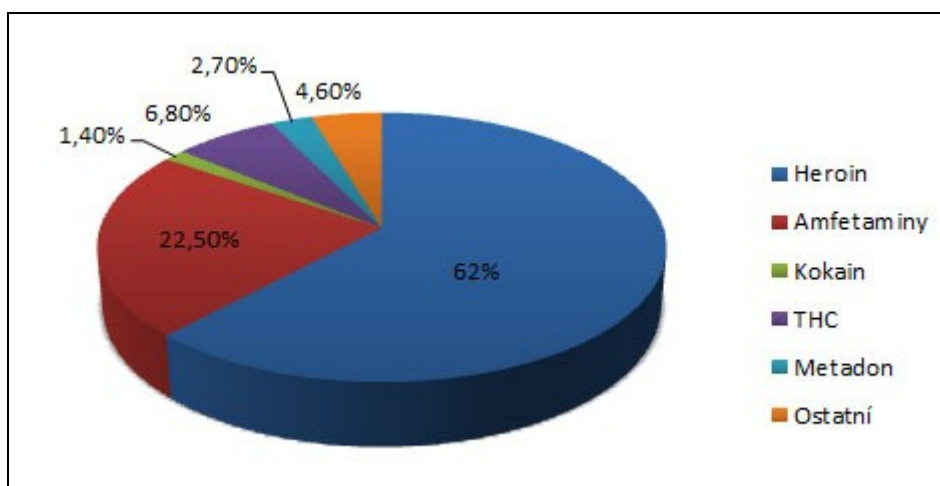
<sup>117</sup> Různé zdroje uvádí různý počet užití drogy pro vznik komplexní závislosti. Žádný z nich však neuvádí číslo vyšší než 10.

<sup>118</sup> Prev-Centrum

<sup>119</sup> TC- prevence zneužívání syntetických drog, 2009

<sup>120</sup> National Institute on Drug Abuse, 2010





Obrázek 20: **Mortalita spojená s užíváním drog**

Zdroj: Institute of Forensic Medicine, 2011

## 5.5. CANNABIS

Stejná situace jako v případě opia či heroinu je, co se pašování týče, u marihuany. Marihuana se tak stává také jedním z vývozních artiklů Afghánistánu a stejně jak je tomu i u opia, si cestu ze země hledá právě přes tádžické hranice. Marihuana se tak stává také jednou z vývozních komodit Afghánistánu. Navíc obliba jejího pěstování a následné distribuce stoupá. Jak zaregistrovali odborníci z OSN mnoho afgánských farmářů, kteří dříve pěstovali opium, se zaměřilo na pěstování marihuany. Tento pokles počtu farmářů opia v Afghánistánu byl také důsledkem zákazu pěstování a vyhlašování tzv. opium-free regionů v zemi (také viz kapitola 5.2.2). Afghánistán má tak potenciál stát se světovým producentem cannabis.<sup>121</sup>

Data z posledních let však poukazují prudký vzestup pěstování cannabis. Z roku 2009 se uvádí, že až 70 000 hektarů zemědělské půdy Afghánistánu je využíváno k pěstování marihuany.<sup>122</sup>

Na sousední Tádžikistán však tato zvýšená produkce jmenované rostliny neznamena pouze další produkt pro pašování. Cannabis se stává velice oblíbeným především u mladé tádžické populace, pro kterou je tato droga snadno dostupná a relativně levná. Tádžická vláda se však snaží pašování drogy do země redukovat. Pašerácké skupiny orientované na cannabis tak

<sup>121</sup> CannaShops, 2008

<sup>122</sup> Radio Free Europe, 2009

začínají být stále více pronásledovány tádžickými úřady a policií, na rozdíl od dekády dříve, kdy se tádžické úřady zaměřovaly především zadržováním pěstitelů opia.

Cannabis se však do Tádžikistánu pouze nedováží, ale tato rostlina se v zemi vyskytuje přirozeně ve volné přírodě.<sup>123</sup> Dostupné statistiky z roku 2006 tedy uvádějí, že v Tádžikistánu divoce roste cannabis přibližně na 30,95 ha. Nelegální pěstitelé této rostliny na venkovních prostranstvích zabírají cca 1,24 ha<sup>124</sup>, tato čísla jsou však pravděpodobně v realitě násobně vyšší. Poměrně vysoká čísla přirozeného výskytu cannabis jsou do značné míry alarmující avšak tento druh cannabis sativa je charakterizován velice nízkým obsahem THC a je tedy pro konzumenty i pašeráky neatraktivním zbožím.

Statistiky o cannabis v Tádžikistánu však téměř vůbec neexistují. Odhady jsou velice kontroverzní. Jediná „tvrdá“ oficiální data můžeme obdržet o množství zadržených plodů této rostliny, které se v roce 2006 pohybovalo na 1,305 kg.

Ačkoli počet uživatelů cannabis v Tádžikistánu pomalu stoupá, statistiky uvádějí nejnižší podíl závislých na této rostlině ze všech středoasijských republik. Uvádí se 0,5 % populace ve věku do 25 let, která je pravidelným uživatelem této lehké drogy. V této statistice je na opačném, prvním místě tabulky Kyrgyzstán s 11,7 % uživatelů této drogy ve věku do 25 let. Z celkové dospělé populace pak v Tádžikistánu užívá cannabis 3,3 %.<sup>125</sup>

## **5.6. OSTATNÍ DROGY VE STŘEDNÍ ASII**

Ostatní drogy ve střední Asii se téměř nevyskytují. Máme na mysli především syntetické drogy a drogy inhalační.<sup>126</sup> Děje se tomu tak především z ekonomických důvodů- tyto drogy jsou totiž ve střední Asii neběžným a zcela nevšedním zbožím a jejich cena pro místní obyvatele je značně vysoká. Proto jsou nejčastěji užívány především bohatšími vrstvami obyvatel žijících zpravidla ve městech.<sup>127</sup>

Na druhou stranu mají země střední Asie přirozený potenciál stát se producenty i některé ze syntetických drog. V mnoha částech regionu má totiž přirozený výskyt rostlina Ephedra, obsahující účinnou látku efedrin. Tato droga se vyskytuje ve všech zemích regionu.

---

<sup>123</sup> Index Mundi, 2010

<sup>124</sup> UNODC, 2008

<sup>125</sup> UNODC, 2008

<sup>126</sup> Mezi tyto skupiny drog řadíme: syntetické drogy: pervitin, mezi drogy inhalační řadíme především toluen.

<sup>127</sup> UNODC, 2008, str. 28

V Tádžikistánu se objevuje na 3,84 ha. Největším přirozeným producentem této rostliny, je i vzhledem ke své rozloze, Kazachstán, kde se jmenovaná rostlina vyskytuje na 88,29 ha.<sup>128</sup>

Zvýšenému pěstování této rostliny a následné výrobě drogy však brání fakt, že v sousední Číně je právě efedrin povolenou drogou. Téměř nulová středoasijská poptávka je právě těmito drogami z Číny zásobena.<sup>129</sup> Mezi další drogy, které se však v tádžické společnosti téměř nevyskytují, patří například kokain. O halucinogenních drogách (pokud nehovoříme o cannabis – záleží na klasifikaci halucinogenů) nemáme ve střední Asii či v Tádžikistánu žádné informace.

---

<sup>128</sup> UNODC, 2008, str. 29

<sup>129</sup> UNODC, 2008, str. 29

## 6. DROGY V TÁDŽIKISTÁNU

O tom, že se drogy v Tádžikistánu nacházejí, není žádných pochyb. Jaké jsou však hlavní příčiny výskytu těchto drog v zemi a také dopady na Tádžiky, to bude předmětem této kapitoly.

### 6.1. PŘÍČINY

V této podkapitole diplomové práce jsou rozebrány příčiny, které umožňují drogám nejen samotný vstup na tádžické území, ale které také ovlivňují chod ekonomiky, institucionální prostředí a politickou situaci v zemi. Můžeme tedy identifikovat řadu příčin, proč se právě Tádžikistán stal zemí, kudy jsou drogy pašovány a tím pádem i zemí, na kterou má nelegální obchod s drogami veliký vliv.

#### 6.1.1. GEOGRAFICKÉ

Geografická poloha země je jednou z hlavních příčin, která předurčuje pašování drog přes tuto středoasijskou republiku. Jak už bylo zmíněno v kapitole 2, Tádžikistán je zemí sousedící se světovým producentem opia, tedy Afghánistánem. S touto zemí také sdílí nejdelší hranici, která je na mnoha místech značně propustná (viz níže). Samotná poloha Tádžikistánu ho tedy předurčuje k problémům s nelegálním pašováním drog pocházejících od svého souseda. Ne však pouze svou geografickou polohou u Afghánistánu se stává Tádžikistán pro drogy ideální tranzitní zemí.

Na druhou stranu musíme brát na zřetel na fakt, že nejen Tádžikistán, ale i ostatní středoasijské státy, se nachází právě mezi světovým producentem a Evropou na straně druhé, která je velice lukrativním trhem pro následný odbyt této tvrdé drogy.<sup>130</sup> Dalším velkým odbytištěm drog, které s Tádžikistánem sousedí, je Čína přirozeně nabízející více než miliardový trh na prodej drog.<sup>131</sup>

Další geografickou příčinou, která umožňuje drogám vstup na tádžické území je samotný reliéf. Tádžicko-afghánská hranice se nachází ve velehorském terénu pohoří Pamír

---

<sup>130</sup> OLCOTT, M.,B., UDALOVA, N., 2000, str.5

<sup>131</sup> V Číně poslední dobou roste obliba opia či heroinu. Pro Číňany se tato droga stává atraktivní především z důvodu, že v zemi často nahrazuje místo efedrinu (chemická syntetická droga), který je v Číně legální.

v autonomní oblasti Horský Badachšán. Právě velehorský terén znemožňuje pohraničním strážím důslednou kontrolu nad touto hranicí a pro pašeráky se stává ideální avšak nepříliš pohodlnou cestou. Nehostinné podmínky na této hranici jsou i pro hraniční strážce demotivující a činí je tak náchylnější ke korupci, než kdyby se nacházely v příznivějších podmínkách.<sup>132</sup> Pašerákům se tak nabízí možnost přepravit drogy přes málo kontrolované hory Pamíru. Další možností, kudy drogu do země přepravit jsou údolí řeky Pjandž, která jsou přirozeně jednodušší cestou, na stranu druhou jsou však více kontrolovaná.

### **6.1.2. HOSPODÁŘSKÉ PŘÍČINY**

Hospodářské příčiny, které podporují obchod s drogami, jsou zřejmé. Země se nachází ve velice špatné ekonomické situaci. Mezi hlavní problémy sužující tádžické obyvatele patří nezaměstnanost a vysoká míra chudoby.

Nepochybně velký vliv měla na hospodářství země a na obchod s drogami také občanská válka, která zcela zničila hospodářství této, i před válkou, nejchudší středoasijské země. Slabé hospodářství a nedostatek zdrojů na obživu tak přinutil i obyčejné lidi se do obchodu s drogami jakýmkoli způsobem zapojit. Do tohoto businessu se zapojily také tádžické mocenské struktury, pro které byl obchod s drogami zejména za války podstatným zdrojem příjmů pro nákup zbraní a pokračování válečného konfliktu.

Jedním z faktorů, který musíme zařadit mezi hospodářské příčiny, které přispěly k rozvoji obchodu s drogami, je i pomalu se rozvíjející infrastruktura. V poslední době jsou otvírány nové cesty, železnice a vzrůstá množství regionálních a dálkových letů.<sup>133</sup> Pro pašeráky představuje tento rozvoj infrastruktury více možností, kudy drogy převážet (více v kapitole 6.4.4.).<sup>134</sup>

### **6.1.3. INSTITUCIONÁLNĚ-POLITICKÉ**

Tyto příčiny považuje autor práce za jedny z nejpodstatnějších, které z Tádžikistánu udělaly pro drogy tranzitní zemi. Právě absence institucionálního rámce a autoritativní vláda umožňuje drogám snadnější vstup do země. Mezi další příčiny patří vysoká korupce. Index

---

<sup>132</sup> KAVÁNKOVÁ, H., 2010, str. 57

<sup>133</sup> Jedna z, nejen pro obchod s drogami, významných cest spojuje východní Tádžikistán s Čínou a byla otevřena v roce 1998.

<sup>134</sup> OLCOTT, M.,B., UDALOVA, N., 2000

vnímání korupce dosáhl hodnoty 2,1 v roce 2009 na (viz kapitola 3.1), tento údaj řadí zemi na samotný konec tabulky co se srovnávání míry korupce týče.

Mezi institucionálně-politické příčiny dále patří celý slabý správní systém země a samotná vláda, která nemá příliš velké ambice tento obchod s drogami omezit, také z důvodu, že často je do něj přímo či nepřímo zapojena. Vláda tak nemá žádné tendence tuto situaci řešit, tzn. že reforma státní správy je v nedohlednu a zvýšení efektivity vlády v oblasti drogové problematiky v brzké době pravděpodobně nepříjde. To má za následek i špatnou činnost policejních a vojenských složek. Podezření o zapojení členů vlády do obchodu s drogami je však těžce dokazatelné, přesto příliš viditelné. Státní zastupitelé nejen Tádžikistánu, ale i Afghánistánu jsou do nelegálního obchodu s drogami hluboce zataženi.<sup>135</sup> Smutným faktem je, že i na úřadech, které byly pro redukci obchodu s drogami zřízeny, se objevují případy, které obchod s drogami za účelem zisku podporovaly. Mohli bychom jmenovat například bývalého šéfa Agentury pro kontrolu drog, který byl sám v roce 2000 odsouzen za korupci a vraždu.<sup>136</sup> Dalším podivuhodným případem bylo jmenování Mirzoyeva, bývalého člena Rahmónovy vlády, do čela státní protidrogové agentury. Mirzoyev byl nejprve nařčen z podezření organizování státního převratu. Později byl však „uklizen“ do čela tohoto úřadu.<sup>137</sup> Mirzoyev je však všeobecně v zemi nazýván drogovým carem. Jeho úzké napojení na prezidenta, zároveň na členy narkomafií je více než jasné.<sup>138</sup> Těchto případů bychom mohli jmenovat celou řadu, snad posledním jmenovaným může být tádžický velvyslanec v Kazachstánu, který byl v roce 2000 zadržen kazašskou policií s 62 kilogramy heroinu.<sup>139</sup>

Zejména v době občanské války země zcela neovládala své území, což přineslo narkomafiím velké zisky. Hranice téměř nebyly kontrolovány a obchod s drogami vzkvétal. Tato situace byla evidentní zejména v Horském Badachšánu, který stát v období války téměř vůbec nekontroloval a toto území bylo pod kontrolou islámských radikálních hnutí. Moc nad tímto rozsáhlým územím převzaly v dobách války lokální narkomafie a místní klany, které na obchodu s drogami výrazně zbohatly.<sup>140</sup> V Badachšánu také našly své útočiště dvě středoasijské militantní skupiny, jejichž sféry vlivu a oblasti činnosti vyplývají ze složité klanové struktury ve střední Asii. *Obě mají kořeny v extremistickém Islámském hnutí Uzbekistánu. Jednou skupinou je ozbrojená skupina pod vedením Džumy Nomongoniho, která*

---

<sup>135</sup> HEATHERSHAW, J., str. 16

<sup>136</sup> KAVÁNKOVÁ, H., 2010

<sup>137</sup> MARAT, E., 2006, str. 107

<sup>138</sup> Mirzoyev pochází ze stejných klanových struktur jako prezident Rahmon. Pochází tedy z oblasti Kulyab v jižním Tádžikistánu, stejně tak jako Rahmón.

<sup>139</sup> MARAT, E., 2006, str. 108

<sup>140</sup> COLLINS, K., 2006

se již pokusila o rozšíření svého vlivu z Horského Badachšanu do sousedního Kyrgyzstánu a Uzbekistánu. *Druhá skupina je vedena uzbeckým uprchlíkem Tel Udeshefem a má základnu v okolí severoafghánského města Mazar-e Šaríf. Obě skupiny mají dobré kontakty s vůdci hnutí Taliban a s největší pravděpodobností i s Usamou bin Ládinem. Jedná se hlavně o obchodní spolupráci založenou na vývozu narkotik vypěstovaných v Afghánistánu. Příjmy z pěstování opia se věnovaly na nákup zbraní a pokračování války.*<sup>141</sup>

#### 6.1.4. SOCIÁLNĚ-KULTURNÍ PŘÍČINY

Jednou ze sociálních příčin obchodu s drogami je i fakt, že Tádžikové žijí i v sousedním Afghánistánu. Tádžická menšina v Afghánistánu dosahuje dle posledních odhadů 27 % afghánského obyvatelstva a Tádžikové v Afghánistánu jsou největší „zahraniční“ tádžickou skupinou.<sup>142</sup> Mezi Tádžiky v Tádžikistánu a Afghánistánu jsou časté příbuzenské a společenské kontakty. Vytváří se tak jisté přeshraniční sítě, které obchod s drogami usnadňují.<sup>143</sup> Tento jev bychom mohli také nazvat přeshraniční etnické a rodinné vazby, které usnadňují obchod s drogami nejen mezi Afghánistánem a Tádžikistánem, ale i dále mezi ostatními středoasijskými státy, další početné skupiny Tádžiků se nacházejí například v Kyrgyzstánu.

V průběhu války hledalo také mnoho Tádžiků útočiště v afghánských uprchlických táborech. Tento pobyt v Afghánistánu pro ně často znamenal seznámení se s narkokurýry a celkově bližší kontakt a přístup k zapojení se do obchodu s drogami.

Mohli bychom definovat další sociálně–kulturní příčiny existence drog v zemi. Co se týče opia, jedná se pro Tádžiky o drogu relativně novou, do země se dostala až v 80. letech 20. století. Tádžikové tedy nemají k této droze žádný hlubší vztah.

V této souvislosti je nutné dodat, že jiné drogy mají v Tádžikistánu, dalo by se říct, tradiční postavení. Jsou jimi alkohol a marihuana. Tyto drogy jsou od pradávna spojeny s tádžickou společností a do jisté míry i s její kulturou. Zejména marihuana a její užívání mají v zemi dávnou tradici. Tato rostlina se na území Tádžikistánu vyskytuje přirozeně. Absolutní počet uživatelů klesá, její obliba u mladé populace však roste (více v kapitole 5.3.).

---

<sup>141</sup> HORÁK, S., 2005

<sup>142</sup> Navajo- otevřená encyklopedie, 2010

<sup>143</sup> Mezi další kulturně-sociální příčiny obchodu s drogami mezi středoasijskými republikami můžeme jmenovat jejich společnou historii v rámci sovětského svazu. Všechny středoasijské republiky byly součástí SSSR, spojoval je ruský jazyk. Tento fakt usnadňuje jakékoli obchodní aktivity, i ty nelegální. Dalším faktem usnadnění obchodu je i společná infrastruktura, která byla budována za dob SSSR, směřující do Ruska a dále na západ.

## **6.2. DOPAD OBCHODU S DROGAMI NA TÁDŽIKY**

V této kapitole se autor pokusí rozebrat dopad obchodu s drogami na tádžické obyvatelstvo. Nelze jednoduše vyvodit závěr, že dopad obchodu s drogami je pro Tádžiky jednoznačně záporný či kladný. Najdeme tak mnoho kladů i záporů, které z obchodu s drogami plynou. Je však nutné dodat, že negativních společenských jevů identifikujeme samozřejmě více. Mezi ne jednoznačně kladné efekty tak můžeme zařadit především možnost zdroje obživy právě z nelegálního drogového obchodu plynoucí.

### **6.2.1. EKONOMICKÝ DOPAD**

Nejvýraznější dopad má obchod s drogami právě na ekonomiku Tádžikistánu. Vzhledem k tomu, že objem toho nelegálního obchodu je velice vysoký, jeho dopad na tádžické hospodářství je nezanedbatelný. Obchod s drogami tak vede k rychlému obohacení jednotlivců či jistých skupin obyvatel, které jsou do něj zapojeny. Tento jev je zřetelný především v oblastech, které postrádají silné instituce či spořádanou správu.<sup>144</sup> Slabé instituce tak často nedokáží potírat obchod s drogami a jejich kriminálními elitami, které jsou v zemi rozsáhlé a mají také často velkou moc. Organizovaný zločin spojený s obchodem s drogami je tak jedním z hlavních faktorů, které brání ekonomice země se řádně rozvíjet.

Pouze samotný fakt, že obchod s drogami je nelegální, nepřispívá tedy do státní pokladny, je vzhledem k jeho objemu, pro Tádžikistán výrazným problémem. Systém sociálního, zdravotního či důchodového zabezpečení tak jak ho známe například u evropských států, se tak nemůže opřít o jednu z nejsilnějších ekonomických aktivit v zemi, tedy o tento nelegální drogový trh. Stát tak postrádá prostředky pro sociální zabezpečení svých občanů, které by však s největší pravděpodobností stejně do sociálních služeb investovány nebyly. V zemi se tak rozvíjí především šedá, nelegální (avšak z části politickými instituty ovládaná či kontrolovaná) ekonomika. Celková kriminalizace ekonomiky pak zpomaluje ekonomický rozvoj. Důležitý je také samotný fakt, že Tádžikistán, jakožto velice chudá země, by se měl snažit přilákat zahraniční investory, ovšem prostředí drogových mafií a nelegálních drogových trhů, jsou pro zahraniční investory značně odpuzující.<sup>145</sup>

---

<sup>144</sup> MARAT, E., 2006, str.94

<sup>145</sup> REUTER, P., a kol., 2004, str.5



Neexistují přesná fakta o tom, kolik lidí je do obchodu s drogami zapojeno a jaké zisky z něj teoreticky mají. Je však jasné, že se jedná o rozsáhlé sítě narkobaronů, warlordů, až po členy tádžických klanů, kteří mají z tohoto obchodu největší profit.<sup>146</sup> Nesmíme však opomenout tisíce prostých lidí, kteří jsou do tohoto obchodu zapojeni také. Jedná se především o pašeráky, kteří i přes relativně nízké zisky, na sebe berou velké riziko případného zatčení či fyzické újmy spojené s pašováním drog. Toto riziko se také relativně podstatně odráží na ceně drogy (viz kapitola 5.4.) Na druhou stranu, mnoho z Tádžiků je zapojeno do tohoto obchodu přímo v dílnách, kde se opium balí, zpracovává či někteří z nich mohou dojíždět přímo do Afghánistánu, kde pracují jakožto levná pracovní síla na opiových plantážích, vzhledem k nedostatku pracovních příležitostí v Tádžikistánu.<sup>147</sup>

Ekonomický dopad obchodu s drogami je tedy jasný a nemalý. Řada lidí právě na těchto nelegálních trzích hledá uplatnění. Vzhledem k rozvrácenému a chabému hospodářství země je to jedna z mála reálných možností obživy. Mezi další pracovní příležitosti patří migrace za prací, a to především do Ruska či jiných industriálních oblastí střední Asie. Remitence tak tvoří velkou část příjmů Tádžiků (více informací o problematice pracovní migrace a remitencí viz kapitola 4.2.2.).

## 6.2.2. SOCIÁLNÍ DOPAD

Sociální dopad obchodu s drogami je také v Tádžikistánu velice citelný. Už jen z faktu, že mnoho lidí je do toho businessu zapojeno. Můžeme tak hovořit zejména o rozvíjení kriminálních sítí, které podporují nestabilitu v zemi.<sup>148</sup> Problematika spojená se samotnou existencí drog na území státu je všeobecně spojena a do jisté míry podkopává ekonomický blahobyt, podporuje sociální nerovnost, ovlivňuje demografické ukazatele a má velký vliv na zdravotně-sociální situaci v zemi, popsanou blíže v následující kapitole.

Vzhledem k již zmíněnému klanovému rozvrstvení společnosti v zemi se právě určité klany dostávají nejen k moci, ale i k velkým finančním prostředkům. Tento fakt poté způsobuje značnou sociálně-etnickou nerovnost napříč celou tádžickou společností, která se projevuje také v nerovnoměrnosti rozdělení příjmů.<sup>149</sup> Důkazem této situace jsou například četné

---

<sup>146</sup> COLLINS, K., 2006

<sup>147</sup> Jedná se především o populaci Horského Badachšanu, kde je nezaměstnanost výraznějším problémem než ve zbytku země. K tomuto faktu také přispívá geografická blízkost tohoto regionu k Afghánistánu.

<sup>148</sup> REUTER, P., a kol., 2004, str.6

<sup>149</sup> COLLINS, K., 2006

proudící investice do oblasti v okolí města Kuljób, ze kterého pochází řada vysokých státních úředníků (z této oblasti pochází i prezident země Rahmón).

### 6.2.3. ZDRAVOTNÍ SITUACE – DROGOVÁ ZÁVISLOST

Nárůst obchodu s drogami ve střední Asii sám o sobě učinil drogy pro obyvatele dostupnějšími a tím pádem se závislost na těchto psychotropních látkách stává pro středoasijské státy výraznějším problémem. Tento fakt také podporuje to, že drogy jsou v tomto regionu poměrně levným zbožím.<sup>150</sup>

Tádžická agentura pro kontrolu drog<sup>151</sup> odhadovala v roce 2007 počet drogově závislých v zemi na 55 000 – 75 000 lidí, což je na tuto malou zemi relativně vysoké číslo. Oficiálně drogově závislých je však registrováno pouze 8 000, tento údaj uvádí tádžické ministerstvo zdravotnictví.<sup>152</sup> Uvádí se, že z celkového počtu závislých na drogách tvoří až 76 % právě uživatelé heroinu.<sup>153</sup> Drogy, zejména heroin, jsou v Tádžikistánu stále populárnější a ohroženou skupinou se stává zejména mládež.<sup>154</sup>

Jedním ze závažných problémů spojeným s drogovou závislostí je epidemie HIV/AIDS. Tento fakt se stává velice závažným a alarmujícím pro tádžickou společnost. Z důvodu, že heroin je užíván nitrožilně, a drogově závislí často nemají prostředky na pořízení nových, hygienicky čistých stříkaček, jsou nuceni si tyto pomůcky půjčovat a tím se v zemi otvírá prostor pro šíření těchto nemocí. Zejména v posledních letech však tádžické úřady rozvíjí řadu aktivit na pomoc drogově závislým, vznikají kampaně na prevenci HIV/AIDS atd.<sup>155</sup> Počet nakažených AIDS však není znám, existují nejrůznější odhady, které bohužel nejsou příliš aktuální. Jedním z nich je 100 lidí nakažených touto chorobou v roce 1999. Realita však bude mnohonásobně vyšší.<sup>156</sup> Další odhady nám říkají, že v roce 2004 žilo v zemi přibližně 5000 lidí nakažených AIDS, další čísla nám udávají 9100 nakažených v roce 2009.<sup>157</sup> Existuje tedy mnoho programů, které se snaží nemocným či drogově závislým pomáhat. Tomuto tématu se v zemi věnují oficiální úřady i řady nevládních neziskových organizací. Snad nejrozsáhlejší z nich byl zahájen v roce 2000 a je pod záštitou tádžické Agentury na kontrolu

---

<sup>150</sup> OLCOTT, M.,B., UDALOVA, N., 2000

<sup>151</sup> Tajikistan's Drug Control Agency

<sup>152</sup> IRIN- humanitarian news and analysis, 2007

<sup>153</sup> PAOLI, L., RABKOV, I., REUTER, P., GREENFIELD, V.A., 2007, str.964

<sup>154</sup> Důležité je také mít na vědomí fakt, že heroin dostupný v této zemi je mnohonásobně zdravotně i sociálně nebezpečnější, vzhledem ke své vysoké kvalitě. Uvádá se, že může být až 12krát čistější než ten, který doputuje například na evropský trh.

<sup>155</sup> BookRags, 2006

<sup>156</sup> Drug Law and Health Policy Resource Network, 2002

<sup>157</sup> UNAIDS, 2009

drog a Ministerstva zdravotnictví, tyto instituce společně zahájily provoz rehabilitačního centra v Dušanbe. Jedním z posledních programů, který byl zahájen v roce 2010 je program zaměřen právě na podporu drogově závislým a prevenci HIV/AIDS, který je pod záštitou německé zahraniční rozvojové spolupráce.<sup>158</sup>

Další mezinárodní agentury, které se právě tématu HIV/AIDS v Tádžikistánu věnují, jsou WHO, USAID, UNICEF a nebo například skupina Světové banky.<sup>159</sup>

Další nemoci, které trápí tádžické obyvatelstvo a jsou spojeny s užíváním drog, jsou syfilis a tuberkulóza, vzhledem k neexistujícímu národnímu systému registrace však chybí přesné údaje o počtu nemocných.

Velký podíl na drogově závislých mají i ženy, a to zejména prostitutky, které tuto epidemii AIDS dále šíří. Další ohroženou skupinou je již zmíněná tádžická mládež.<sup>160</sup> Na závěr této kapitoly se autor pokusí identifikovat hlavní faktory, které mají velký vliv na situaci HIV/AIDS v zemi a následně odvodit jisté výzvy, které by měly vést ke zlepšení této situace:

- koordinace činnosti úřadů a multisektorální přístup v řešení otázky HIV/AIDS
- sepsání legálního rámce pro řešení této problematiky  
(například látky omezující negativní vlivy nemoci, často psychotropní látky, se k případné léčbě neužívají, vzhledem k jejich nelegálnosti)
- větší finanční podpora ze strany státu (prevenční programy, poradenská centra)
- monitoring a evaluace problematiky HIV/AIDS
- dostupné a kvalitní služby v oblasti prevence
- uvědomění si spojitost mezi HIV/AIDS a drogovou problematikou
- změna tradičních tabu ve společnosti  
(sexualita je pro středoasijské státy nediskutované- tabu, téma; problematika otázky gender)<sup>161</sup>

### **6.3. DOPAD OBCHODU S DROGAMI NA MEZINÁRODNÍ SPOLEČENSTVÍ**

Dopady obchodu s drogami na mezinárodní společenství jsou zřejmé. Drogy se právě ze zemí, kde jsou pěstovány či produkovány dostávají dále do světa, kde způsobují značné, zejména sociální a zdravotní problémy (viz kapitola 3.4.2. Zdravotní a sociální nebezpečnost

---

<sup>158</sup> ASIA-plus, 2010

<sup>159</sup> WHO, 2005

<sup>160</sup> Drug Law and Health Policy Resouorce Network, 2002

<sup>161</sup> Central Asia Regional HIV/AIDS Programme, 2006

heroinu). Toky drog jsou charakterizovány třemi základními prvky, prvním jsou země produkce drog, dalším prvkem jsou země tranzitní, třetím prvkem těchto drogových kanálků jsou země, kde jsou drogy spotřebovávány, jedná se především o rozvinuté země, především Evropa a Spojené státy americké. Celkový počet uživatelů heroinu a opia dosahuje přes 15 milionů lidí (viz tabulka č. 2, kapitola 4.1.)

Drogy tak vyvolávají v koncových zemích, i v zemích odkud pocházejí, řadu negativních a nežádoucích společenských jevů. Od samotné drogové závislosti, přes zdravotní problémy, mezi kterými je nejvíce alarmující rozšiřující se epidemie AIDS. Drogy také podporují rozvoj zločinu, sociálních negativních či jiných patologických jevů.<sup>162</sup>

#### **6.4. DROGOVÉ CESTY VE STŘEDÍ ASII**

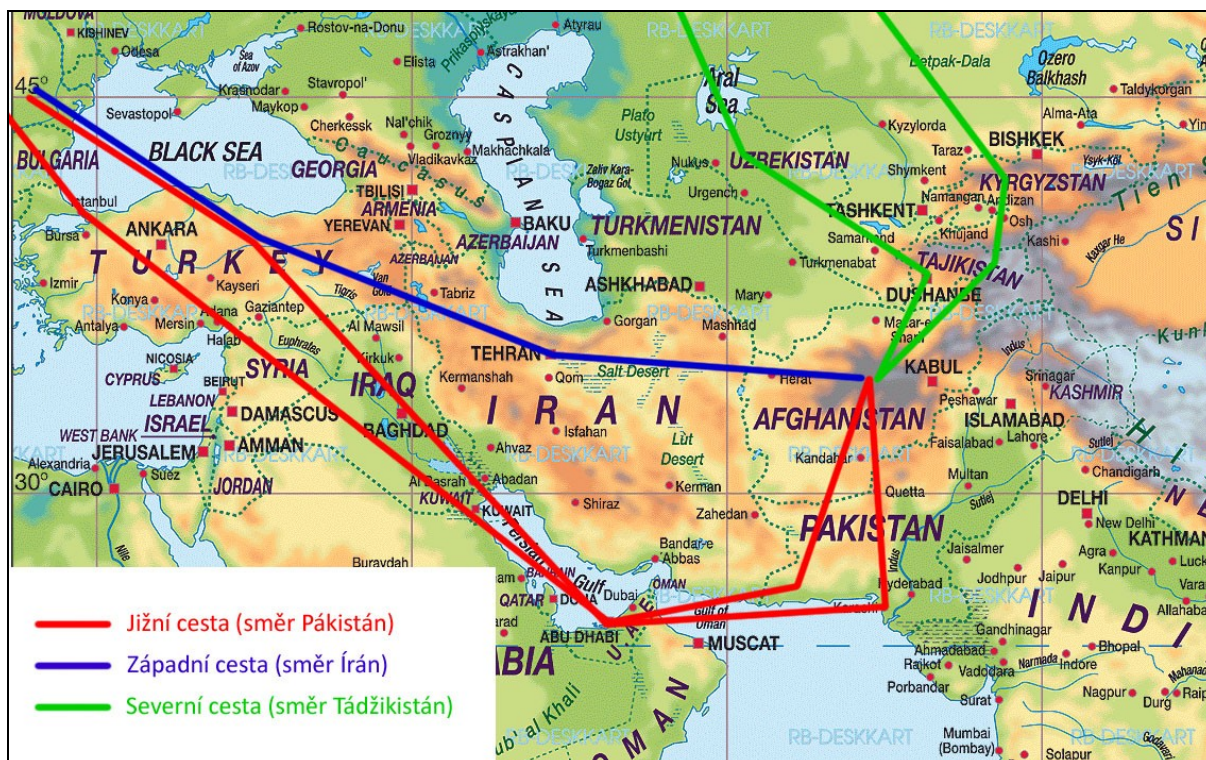
Již bylo zmíněno, že hlavním světovým producentem je Afghánistán. To znamená, že právě z této země si drogy, především opium či jeho produkt heroin, musí najít cestu ke konečným spotřebitelům.

Existují tři hlavní cesty pro afghánské drogy. První je cesta jižní, která vede k pákistánským hranicím, dále poté do zemí perského zálivu, Turecka, odkud pokračuje do Evropy (tato cesta je však vzhledem k přísným protidrogovým politikám v Pákistánu v posledních letech pašeráky málo využitelná). Druhou cestou je cesta západní, vedoucí přes Írán, Turkmenistán, kavkazské země a Turecko až na konečný evropský trh či do Ruska. Třetí cestou, pro naši práci nejdůležitější a z hlediska objemu přepravovaných drog největší, je cesta severní, vedoucí přes Tádžikistán.<sup>163</sup>

---

<sup>162</sup> SINGER, M., 2006

<sup>163</sup> PRIEGO MORENO, A., 2008



Obrázek 21: Varianty cest pro pašování drog ve střední Asii.

Zdroj: PRIEGO MORENO, A., 2008<sup>164</sup> Upravil Uhlář Jan.

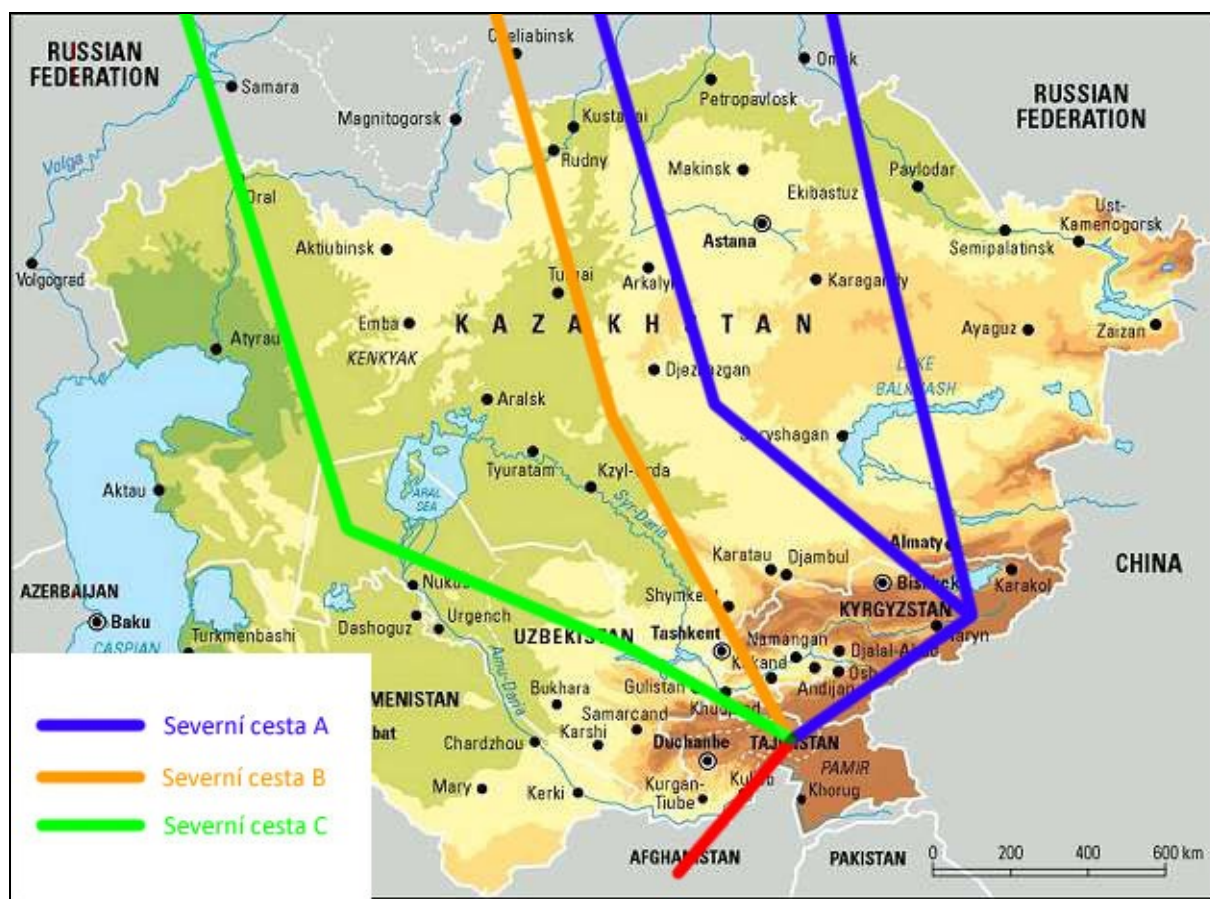
Jak již bylo uvedeno, severní cesta je, co se týče objemu drog, největší. Ovšem i v této velké severní cestě směřující do středoasijských republik, především do Tádžikistánu, můžeme najít malé „subcesty“, do kterých bychom tuto velkou severní cestu mohli rozdělit. Můžeme tak najít dalších pět cest vedoucích severním směrem, většina z nich prochází stále přes tádžické území a ve finále směřuje do Evropy, Ruska a v posledních letech čím dál tím více směrem k čínským hranicím (cesta směřující k čínským hranicím však na následujících obrázcích není vyznačena). V následující tabulce a obrázku můžeme vidět tři různé varianty severní cesty, z nichž se cesta C procházející Uzbekistánem rozděluje na tři subcesty, kudy drogy putují (tyto „subcesty“ jsou podrobněji popsány v tabulce 5, následující obr. 22 ilustruje pouze společný směr těchto variant pašování drogy).

<sup>164</sup> Červenou barvou je vyznačena cesta jižní směřující do Pákistánu. Modrá barva znázorňuje cestu západní směřující přes Írán. Nakonec barva zelená, která představuje severní cestu přes střední Asii a tedy i přes Tádžikistán.

Tabulka č. 5: **Varianty severní cesty pro pašování narkotik**

Severní cesta A	Afgánistán – Tádžikistán – Kyrgyzstán – Kazachstán – Rusko
Severní cesta B	Afgánistán – Tádžikistán – Kyrgyzstán – Uzbekistán (enklávy) – Kazachstán – Rusko
Severní cesta C1	Afgánistán – Tádžikistán – Uzbekistán – Kazachstán – Rusko
Severní cesta C2	Afgánistán – Uzbekistán – Kazachstán – Rusko
Severní cesta C3	Afgánistán – Uzbekistán – Turkmenistán – Ázerbájdžán / Rusko

Zdroj: PRIEGO MORENO, A., 2008



Obrázek 22: **Varianty severní cesty pro pašování narkotik**<sup>165</sup>

Zdroj: PRIEGO MORENO, A., 2008 Upravil Uhlář Jan.

Právě Tádžikistán je tedy největším přepravním místem pro afghánské drogy, uvádí se, že až 73 % heroinu a 43 % opia pocházejících z Afghánistánu putuje na konečné trhy právě přes Tádžikistán. Některé zdroje uvádějí i daleko vyšší čísla. Tento jev přináší Tádžikistánu již zmíněné a dále popsané problémy. Dalším poměrně stabilním bodem pro přepravu drog je tádžická metropole Dušanbe, kde se drogy většinou porcují a balí.<sup>166</sup> Byly též nalezeny hlavní místa na afghánsko-tádžických hranicích, kudy drogy do země putují. Mezi tyto místa patří Farkhor (200 kg/rok), Ishkashim (více než 50 kg/rok), Shuroobod (méně než 10 kg), Shugnan

<sup>165</sup> Ocean World, 2009

<sup>166</sup> PRIEGO MORENO, A., 2008

(Khorugh, méně než 10 kg/rok).<sup>167</sup> Tyto oblasti, většinou se jedná o vesnice či menší městečka tak představují hlavní propustné body na afghánsko-tádžické hranici (viz obrázek 23).



Obrázek 23: Mapa Tádžikistánu, hlavní přepravní místa drog

Zdroj: The Open Society Institute, 2010. Upravil Jan Uhlář.

Z Tádžikistánu poté drogy nadále putují především do Uzbekistánu, zejména pak do provincií Samarkand, Surkhandarya a Taškent. Další destinací, kam afghánské drogy přes Tádžikistán putují, je Kyrgyzstán, zejména okolí města Oš, které je nedaleko tádžické hranice. Objem těchto transferů je však několikanásobně menší než drogy, které putují směrem k uzbeckým hranicím.<sup>168</sup>

Celkový objem drog putujících do Tádžikistánu však v posledních letech v absolutních číslech ubývá. Děje se tomu tak především proto, že se pro tento nelegální afghánský sektor otevřela relativně nová drogová cesta, která směřuje do Íránu.<sup>169</sup> I přes otevření nového koridoru směřujícího na Írán existují další fakta, která právě obchod s drogami směřující do

<sup>167</sup> UNODC, 2010

<sup>168</sup> UNODC, 2008

<sup>169</sup> RAWA News, 2010

Tádžikistánu podporují. Jedná se například o zavedení přísných kontrol na afghánsko-uzbeckých hranicích, které se pro pašeráky drog tak staly těžce překonatelné.<sup>170</sup>

Ve všech státech regionu se však v posledních letech vytvářejí nové striktnější protidrogové zákony. Rozsáhlá debata je vedena zejména kolem zavedení trestu smrti pro drogové dealery, tento postih pro pašeráky byl již zaveden například v Pákistánu, čímž se zemi podařilo obchod s drogami výrazně omezit. Avšak nejen v Tádžikistánu, ale i v ostatních středoasijských zemích se s největší pravděpodobností trest smrti nepodaří uzákonit. Na druhou stranu se alespoň postupně zvyšují pokuty za pašování drog. Jednou z nejzávažnějších příčin nezavedení trestu smrti je však rozsáhlá korupce, kdy bohaté pašerácké kartely silně „lobují“ na místní vlády proti zavedení tohoto trestu.<sup>171</sup>

V případě, že by takovéto tresty byly zavedeny, předpokládané snížení obchodu s drogami by bylo pravděpodobně razantní, tento obchod by však stále přetrvával a ceny drog by několikanásobně vzrostly. Kompenzace za případné dopadení by se výrazně podepsala na ceně drogy.

#### **6.4.1. KONTROLA TÁDŽICKO-AFGHÁNSKÉ HRANICE**

Důležitým faktorem, který by měl vést k zabránění obchodu s drogami v Tádžikistánu je i důslednější ochrana tádžicko-afghánské hranice. Tuto hranici střežily do roku 2004 ruské vojenské jednotky, toto partnerství však bylo v roce 2004 z části ukončeno.<sup>172</sup> Rusové oficiálně předali správu kontroly managementu hranic do rukou Tádžikistánu, avšak nadále jej technicky podporovali. Probíhala cvičení tádžických pohraničních jednotek ruskou armádou. Důležité je upozornění, že po předání ostrahy těchto hranic zkorumpované tádžické straně, můžeme očekávat jistou apatii vůči budování poctivého managementu ostrahy hranic.<sup>173</sup> Ruské pohraniční jednotky však v zemi i po roce 2004 setrvaly a definitivně se ze země stáhly až v roce 2006. Tyto vojenské oddíly střežící hranici dokázaly snížit množství přepravovaných drog, na druhou stranu i v řadách mezi vojáky se rozvíjela korupce a úplatkářství. Je však nutné zmínit, že chabé tádžické vojenské složky určené ke střežení téměř 1300 km dlouhé

---

<sup>170</sup> SOLTOBAEV A., 2000

<sup>171</sup> SOLTOBAEV A., 2000

<sup>172</sup> Tehdejší ruský prezident Vladimír Putin se s tádžickým lídrem Rahmonem dohodl na pokračování spolupráce. Avšak hlavní správa a kontrola hranic měla být předána do rukou Tádžikistánu. Po jejich setkání v červnu 2004 v Sochi, byla tato dohoda stvrzena podpisy státníků 17. října 2004.

<sup>173</sup> REUTER, P., a kol., 2004, str. 2



hranice svou úlohu nespĺňují.<sup>174</sup> Po odchodu ruských jednotek ze země se výrazně snížil objem zadržených drog v zemi.

Jedním z kroků, které by měly předcházet důslednému střežení hranic je i samotná suverenita státu. Autonomní oblast Horského Badachšanu měla vždy separatistické tendence. Stát se tak mohl jen ztěžka podílet na ostraze hranice, která se nachází právě na území této autonomní oblasti. Myšlenka o jednotném Tádžikistánu však období politické nestability přežila a naopak po roce 2000 začala zesilovat.<sup>175</sup> Právě absence řeky Pjandž v oblasti Horského Badachšanu umožňuje pašerákům snadnější přepravu drog. Narůstající počet pašeráků na tomto území se však stal velice viditelným a různé světové mocnosti měly tendence tuto situaci jakýmkoli způsobem změnit (vzhledem k jejich geopolitickým zájmům). Právě Rusko tedy formovalo již zmíněnou tzv. Ruskou pohraniční kontrolu, která měla strážit právě tyto hranice.

Uvedené rusko-tádžické partnerství, co se týče protidrogové ochrany, vzniklo hlavně z iniciativy ruské strany, která tím chtěla zabránit postupnému zvyšování drogové závislosti v zemi. Dalším motivem ostrahy hranice bylo zabránění šíření islámského extremismu. I tento fakt svědčí o zlepšování rusko-tádžických vztahů.<sup>176</sup>

O ochranu tádžicko-afghánské hranice měly zájem i jiné světové mocnosti, jmenovány by mohly být například Evropská unie a její program BOMCA<sup>177</sup>, který byl blíže popsán v kapitole 7.3.1.

#### **6.4.2. DEVADESÁTÁ LÉTA**

Právě v devadesátých letech se Tádžikistán stává hlavní přepravní destinací pro afghánské drogy. Tyto informace jsou však jen předpokládáné a to hlavně z důvodu, že první oficiální šetření o pašování drog v zemi se uskutečnilo až v roce 1996. Následující šetření poukazují na tisícínásobný nárůst objemu pašovaných drog, proto autor práce předpokládá existenci menších pašeráckých skupin již před rokem 1996. Právě devadesátá léta přispěla Tádžikistánu k upevnění své pozice (pro pašování drog) v rámci hedvábné drogové cesty. Souhrn mnoha jevů této situaci napomohl. K nárůstu pašování v zemi tak nejvíce přispěla občanská válka, která znemožnila jakoukoliv větší kontrolu nad územím státu, pro drogové dealery byla tato léta „zlatá“.

---

<sup>174</sup> HORÁK, S., str. 133

<sup>175</sup> HEATHERSHAW, J., cca 2011 str. 3

<sup>176</sup> RT- Question More, 2009

<sup>177</sup> Border Management Programme in Central Asia.

Dalším důležitým faktorem pro rozvoj pašování drog byla samostatná situace u světového producenta, tedy v Afghánistánu, kde byl postoj vládnoucího Talibanu k pěstování a následné produkce opia velice otevřený. Tato situace se změnila v roce 2000, kdy Taliban oficiálně zakázal obchod s drogami, který se do té doby poměrně rychle rozvíjel. Po intervenci USA a NATO se obchod s drogami začíná rychle obnovovat. V této době se také začínají formovat tádžické narkomafie, které vytvářejí úzké kontakty na místní vlády či elity.

Devadesátá léta tak celou řadou doplňujících se jevů znamenaly pro zemi vytvoření pozice tranzitní země pro afghánské drogy.

### **6.4.3. HRANICE: ŘEKA PJANDŽ, HORSKÉ CESTY, LETECKÁ DOPRAVA**

Jak již bylo zmíněno, hranice Tádžikistánu s Afghánistánem je pro zemi hranicí nejdelší a vzhledem k geografickým podmínkám i nejpropustnější. Velkou část těchto hranic tvoří poměrně velká řeka Pjandž. Kdokoli, kdo chce tedy přejít přes hranici, musí překonat i tuto řeku. Existují různé příležitosti jak ji překonat, jsou to tedy mosty, malé loďky či bárky a další přepravné služby poskytované místními obyvateli za malé poplatky.

Nejpřirozenější variantou jsou však mosty. Pro pašeráky jsou příliš riskantními místy, z hlediska samozřejmých větších protidrogových kontrol. Kuriózní možností přepravy drog přes řeku je také přeplavání, které je však v jistých ročních dobách zcela nemožné, navíc pašeráci riskují znehodnocení přepravovaných drog. K možnosti přeplavání řeky se však pašeráci uchylují především v Horském Badachšánu, kde je řeka Pjandž ještě poměrně malá a budoucím „plavcům“ nenahání strach.

Tam kde řeka Pjandž netvoří přirozenou hranici, otvírá se pašerákům možnost přepravit drogy přes horské cesty či železnice. Je však nutné zmínit, že tyto cesty se nacházejí především v Horském Badachšánu, v oblasti nedostupného Pamíru.<sup>178</sup> Během zimních měsíců jsou cesty pašeráků velice komplikované. Cesty jsou zasněžené, a místní letecká doprava (jedná se především o malá letadla), je také závislá na aktuálním počasí a nezdědka ji znemožňují sněhové bouře a další negativní klimatické jevy spojené s velehorským podnebím. Nakonec železnice, která je pro přepravu drog velice důležitá, avšak chybí přímé železniční spojení mezi Afghánistánem a Tádžikistánem, železnice tak nabývají na významu až v další dopravě drog z Tádžikistánu směrem do Kyrgyzstánu či Uzbekistánu.<sup>179</sup>

---

<sup>178</sup> Silk Road Studies Program. Central Asia –Caucasus Institute, 2006

<sup>179</sup> Polo's Bastards, 2007

#### 6.4.4. REGIONÁLNÍ DOPRAVA

Existuje řada projektů, které by v budoucnu měly sladit regionální dopravu. Tyto nově vytvořené cesty by mohly pro pašeráky znamenat tzv. „zlatý důl“. Existují tedy plány na jejich výstavbu, nikoli však žádné bližší informace o jejich střežení, zejména před pašeráky narkotik. Nicméně i přes tyto negativní průvodní jevy, jako je vzrůst pašování drog, bude mít nově vybudovaná infrastruktura nepochybný vliv na rozvoj regionu. Například Afghánistán je spojen novou cestou s Pákistánem, která umožňuje výměnu zboží mezi zeměmi. Další projekty by měly dálnicí spojit Tádžikistán s Íránem, tato dálnice by měla vést přes severní část Afghánistánu.<sup>180</sup> Existuje řada dalších projektů, které mají za cíl dopravní integraci regionu, většina projektů se týká silniční dopravy, menší část poté železničních koridorů.<sup>181</sup>

---

<sup>180</sup> Asian Development Bank, 2011

<sup>181</sup> Polo's Bastards, 2007

## 7. ŘEŠENÍ PROBLÉMU

V této kapitole diplomové práce autor rozebere dosavadní snahy o řešení problematiky pašování drog v zemi. Tyto iniciativy jsou rozebrány na státní úrovni, následně na úrovni regionální a mezinárodní. Pašování drog tak není pouze lokálním problémem, ale na jeho omezení má zájem řada regionálních mocností a organizací. Tento negativní jev je řešen také na mezinárodní úrovni, a to nejen četnými organizacemi, ale i samotnými světovými mocnostmi (EU, USA, Rusko).

### 7.1. STÁTNÍ ÚROVĚŇ

I přes výrazné zapojení tádžických státníků do obchodu s drogami, můžeme v zemi nalézt různé iniciativy, které by tento nelegální jev měly redukovat. Na vnitrostátní úrovni musíme jako první zmínit tádžickou komisi pro kontrolu drog, která začala fungovat v roce 1996 s cílem boje proti nelegálnímu pašování drog a všeobecně boji proti psychotropním látkám. Níže zmíněný úřad UNODC pomáhal této komisi v oblasti správní, poskytoval jí také technickou asistenci. Tato spolupráce zmíněných úřadů umožnila založení tádžické Agentury pro kontrolu drog v roce 1999.<sup>182</sup> Tato agentura se zpočátku zaměřila především na sběr dat, které byly následně vyhodnocovány. Mezi její další činnosti patří přímý boj proti pašerákům drog, tedy především zpřísněné kontroly na tádžicko-afghánských hranicích.

Agentura je velice rozsáhlá a má 350 zaměstnanců a pracuje ve třech tádžických regionech. V roce 2000 agentura rozšiřuje své pole působnosti a prezident Rahmón podepsal spolupráci s kazašským úřadem v boji proti drogám (KDCA).<sup>183</sup> Do budoucnosti je v plánu otevření dalších DCA<sup>184</sup> v ostatních státech střední Asie. V posledních letech se také rozvíjí spolupráce s Ruskem. Hlavním problémem potírání drog na vnitrostátní úrovni je však vysoká míra korupce a zapojení samotných státníků do tohoto obchodu. Nemůžeme tedy najít nějaké výraznější výsledky, které vedly čistě z iniciativy tádžických úřadů a obchod s drogami výrazněji zredukovaly.<sup>185</sup>

Důležitou součástí řešení drogové problematiky na národní úrovni sehrává v Tádžikistánu i samotná občanská společnost. Tádžikistán je zemí otevřenou nevládním neziskovým organizacím, které v zemi často v oblasti drogové problematiky působí. Jedná se tak zejména

---

<sup>182</sup> Silk Road Studies. Central Asia- Caucasus Institute, 2004

<sup>183</sup> Kazakh Drug Kontrol Agency

<sup>184</sup> DCA, všeobecný výraz pro Drug Control Agency

<sup>185</sup> PARSHIN, K., 2009

o zakládání zdravotnických či poradenských center pro drogově závislé. Zvýšená pozornost je také věnována osvětě v boji proti HIV/AIDS. Tyto NNO jsou financovány především z fondů UNODC.<sup>186</sup> V Tádžikistánu můžeme najít spoustu dalších iniciativ a programů, které vzešly ze samotné tádžické společnosti, mezi nimi bych mohl jmenovat například Institut otevřené společnosti, který podporuje místní NNO.<sup>187</sup> NNO však mají v Tádžikistánu pouze podpůrný charakter a snaží se alarmující situaci problematiky drog pouze do jisté míry stimulovat a předcházet patologickým jevům s touto problematikou spojených. Ačkoli je těmto aktivistům zcela jasné, že příčiny rozmachu obchodu s drogami leží přímo v zkorumpovaných vedeních vládních úřadů, proti tomuto faktu nemohou nic dělat. Snaží se tak především zmírnit negativní dopady tohoto fenoménu na prostý tádžický lid.<sup>188</sup>

## **7.2. REGIONÁLNÍ ÚROVEŇ**

Na regionální úrovni hledá Tádžikistán partnery pro spolupráci v boji proti drogovým pašerákům také. Právě regionální spolupráce by mohla přinést Tádžikistánu úspěchy v boji proti organizovanému zločinu s drogami. Země si uvědomuje její význam a dělá tak v rámci této spolupráce jisté kroky.<sup>189</sup> Tádžikistán tak uzavřel nejrůznější smlouvy o spolupráci se svými sousedy. Mezi nejnovější informace však patří prohloubení spolupráce s Íránem z dubna roku 2011. Píše se tak o novém partnerství zemí, které obě sousedí s Afghánistánem a mají na vyřešení situace podobný zájem.<sup>190</sup>

Za důležitý akt se považuje podepsání středoasijského protidrogového protokolu mezi UNODC, Tádžikistánem a jeho středoasijskými sousedy. V roce 2003 byla podepsána řada mezinárodních smluv v boji proti pašování drog. Organizace, které se zapojily a rozhodly se tak spolupracovat s tádžickou stranou jsou následující: Státní úřad pro kontrolu drog Ruska, Rada národní bezpečnosti a obrany Ukrajiny atd. V roce 2000 podepsal Tádžikistán také smlouvu s Kyrgyzstánem a Uzbekistánem, která má za úkol omezit pašování drog, zvýšit regionální spolupráci, bojovat proti terorismu a náboženskému extremismu, to vše s cílem zvýšit stabilitu a bezpečnost v regionu Střední Asie.<sup>191</sup>

---

<sup>186</sup> Silk Road Studies. Central Asia- Caucasus Institute, 2004

<sup>187</sup> Local Government and Public Service Reform Initiative, 2010

<sup>188</sup> MARAT, E., 2006, str.110

<sup>189</sup> UN News Centre, 2010

<sup>190</sup> Tajikistan NewsWire, 2011

<sup>191</sup> Silk Road Studies. Central Asia- Caucasus Institute, 2004

Na zvýšení mezinárodní spolupráce v regionu mají zájem nejen světové či regionální mocnosti, ale také řada mezinárodních organizací a jejich programy či agentury. Mezi regionální mocnosti patří již zmíněný Írán, jisté tendence zasahovat do dění v regionu má však i Turecko. Do budoucna se jeví relativně slibným partnerem pro Tádžikistán také Čína.

Téměř všechny regionální organizace si kladou za jeden z hlavních cílů, které by měly zajistit bezpečnost a stabilitu v regionu, omezení a redukci obchodu s drogami.<sup>192</sup> Mezi regionální politická uskupení bychom tedy mohli jmenovat na místě prvním celní unii, která byla ustanovena v roce 1995 mezi Ruskem, Kazachstánem, Běloruskem a Kyrgyzstánem, a později byla rozšířena o Tádžikistán. Tato celní unie se však problematice drog příliš nevěnuje, na druhou stranu by mohla obchodu s drogami napomáhat, a to jednodušším bezvízovým vstupem potenciálních pašeráků na území jmenovaných států.<sup>193</sup> Dalším integračním stupněm v rámci této „celní pětky“ byl vznik Euroasijského ekonomického společenství v roce 2000.

„Organizace, která se otázkou drog zabývá více, je Šanghajská organizace spolupráce (Shanghai Cooperation Organization). V srpnu 1996 se v Šanghaji uskutečnila pracovní schůzka představitelů Ruska, Číny, Kazachstánu, Kyrgyzstánu a Tádžikistánu, která skončila podpisem Dohody o budování důvěry ve vojenských otázkách.<sup>194</sup> Toto regionální uskupení začalo spolupracovat jak ve vojenském tak v ekonomickém sektoru. Mezi její nejdůležitější zájmy patří spolupráce v oblasti vojenské, tedy hlavně v boji proti islámskému extremismu, dále pak proti organizovanému zločinu a obchodu s drogami. Její činnost je tak do jisté míry zaměřena především na Afghánistán. Šanghajská pětka byla jedním z prvních integračních uskupení ve střední Asii s jistými viditelnými výsledky, mezi které se řadí například odsunutí vojsk ze společných hranic.<sup>195</sup> Je však pravdou, že postupem času, ačkoli Šanghajská pětka nadále funguje, integrace zemí je viditelná především ve vojensko-politických otázkách. Potírání narkomafií a ozbrojených teroristických skupin, které právě z obchodu s drogami profitují, je jednou z jejich základních činností v rámci vojenských operací a spolupráce.

Dalším regionálním uskupením je Organizace Smlouvy o kolektivní bezpečnosti, kterou můžeme také chápat jako jeden z mála pozůstatků Společenství nezávislých států. Tato

---

<sup>192</sup> MARAT, E., 2006, str.109

<sup>193</sup> V roce 2006 se k tomuto uskupení připojuje Uzbekistán. Kroky k ekonomické či politické integraci těchto zemí jsou však příliš pomalé a zatím nezanechaly žádné výraznější výsledky.

<sup>194</sup> HORÁK, S., 2008

<sup>195</sup> HORÁK, S., 2008, str.60

smlouva vstupuje v platnost roku 1994.<sup>196</sup> Hlavním cílem této organizace je vojenská spolupráce, která vychází z dob společného fungování vojenských jednotek za sovětského svazu. Zlom ve fungování této organizace však nastal roku 1999, kdy Gruzie, Ázerbájdžán a Uzbekistán nepodepsaly prodloužení této smlouvy a založily nové uskupení GUUAM<sup>197</sup> s perspektivou preference udržování bližších vztahů s USA a EU.

Poslední z uvedených regionálních uskupení je Organizace Středoasijské spolupráce, která sdružuje téměř všechny středoasijské státy, stranou již tradičně zůstal pouze Turkmenistán. Tato organizace má však spíše všeobecné cíle o regionální integraci, avšak za sebou nezanechává žádné výraznější výsledky.<sup>198</sup>

### **7.3. MEZINÁRODNÍ ÚROVEŇ**

Mezinárodní zájem o drogovou problematiku v Tádžikistánu je vysoký. Světové mocnosti tak předpokládají velký význam Tádžikistánu jakožto hlavní tranzitní země pro afgánské opium. Dalším důvodem zvýšené pozornosti mezinárodních pozorovatelů je i celková nestabilita regionu střední Asie a geopolitické zájmy mocností v regionu. Problematikou Tádžikistánu se tak zabývají nejen světové mocnosti, ale také mnoho z mezinárodních organizací. Můžeme tak jmenovat EU, USA, OSN a její agentury, OBSE atd. Mezi další aktéry patří například i Čína, a to z důvodu jejího vlivu v místních regionálních organizacích.<sup>199</sup>

Významným hráčem jsou již zmíněné agentury OSN. Mezi ně patří především Úřad pro drogy a kriminalitu OSN (UNODC), který již dlouho spolupracuje s tádžickou Agenturou pro kontrolu drog. Tento úřad dále podporuje další tádžické partnery, mezi které patří: Ministerstvo zdravotnictví Tádžikistánu, nevládní nezisková organizace Rost, Národní protidrogové monitorovací centrum atd.<sup>200</sup> UNODC tak podporuje řadu projektů v Tádžikistánu, jedná se o kontrolu nebezpečné tádžicko-afghánské hranice, dále pak o podporu zamezení užívání drog, prevence HIV/AIDS atd.<sup>201</sup> Činnost UNODC se také zaměřuje na statistický výzkum a mapování dat spojených s drogovou problematikou. Zmíněný úřad také zajišťuje provoz nejrůznějších programů na prevenci užívání drog.

---

<sup>196</sup> Taškentským paktem podepsaným roku 1992 bylo zahájeno formování této organizace. Zakládajícími zeměmi se staly Rusko, Kazachstán, Kyrgyzstán, Tádžikistán, Uzbekistán a Arménie. V roce 1993 k tomuto uskupení přistupuje Ázerbájdžán, Gruzie a Bělorusko.

<sup>197</sup> GUUAM. Organizace sdružující Gruzii, Uzbekistán, Ukrajinu, Ázerbájdžán a Moldavsko.

<sup>198</sup> HORÁK, S., 2008, str.83

<sup>199</sup> Šanghajská organizace spolupráce

<sup>200</sup> UNODC, 2010

<sup>201</sup> KAVÁNKOVÁ, H., 2010

Rozsáhlá je také již zmíněná kampaň na osvětu HIV/AIDS, na kterou tento úřad vyčlenil značnou část svého rozpočtu.<sup>202</sup>

Dalším velkým hráčem na mezinárodní úrovni je OBSE.<sup>203</sup> Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě má od roku 2008 jedno ze svých sídel v tádžické metropoli Dušanbe. OBSE však v zemi nepodporuje pouze zabránění pašování drog, ale zaměřuje se i na ostatní témata rozvoje země, například na využití hydro-energetického potenciálu či na reformu tádžické správy v oblasti soudní a policejní.<sup>204</sup>

### 7.3.1. EVROPSKÁ UNIE

Ačkoli opiáty nejsou v Evropě nejoblíbenější drogou,<sup>205</sup> jsou pro společnost velice nebezpečné, rychle na nich vzniká silná psychická i fyzická závislost a představují tak pro Evropany značná nebezpečí. Informace z roku 2008 uvádějí, že 22 % světové produkce opia je spotřebováno právě v Evropě (z toho 14 % ve státech Evropské unie).<sup>206</sup> Největšími světovými konzumenty opia, dle kontinentů, jsou však Asiaté – také vzhledem k jejich početnosti, spotřebovávají 57 % světového množství opia. V posledních letech zůstává absolutní spotřeba opia v Asii stejná, avšak spotřeba opiátů například v Rusku prudce stoupá. V posledních letech tak přijala Evropská unie různé programy podporující boj s drogami.<sup>207</sup>

Jedním z programů unie v boji proti drogám je Evropská akce o drogách.<sup>208</sup> Materiály evropské komise uvádějí, že až 1,7 milionu obyvatel EU je závislé právě na opiátech. Veřejné evropské výzkumy také uvádějí, že občané EU silně podporují boj proti drogám (obzvláště proti heroinu). Momentálně tedy probíhá protidrogový akční plán na léta 2009–2012, který je na starém kontinentu prezentován především řadou přednášek a všeobecně informační kampaní zaměřenou především na mladší populaci.<sup>209</sup>

Součástí tohoto akčního plánu je však i samotné zabránění vstupu drog na evropský trh. Tento plán se skládá ze systémů tzv. filtrů, které můžeme chápat čistě jako hraniční kontroly. Tyto filtry jsou tak rozděleny do tří částí či oblastí, se kterými Evropská unie spolupracuje a

---

<sup>202</sup> UNODC, 2010

<sup>203</sup> Organizace bezpečnosti a spolupráce v Evropě. (eng. OSCE)

<sup>204</sup> OSCE, 2011

<sup>205</sup> Nejoblíbenějšími drogami, co se konzumace týče jsou v Evropě: na místě prvním cannabis, na místě druhém kokain. Cannabis je produktem evropským, není tedy dovážen z žádné jiné lokality (pěstován je všude po světě, pěstováním cannabis je známá i střední Asie). Tato data jsou z EMCDDA (Evropské monitorovací centrum pro drogy a drogovou závislost).

<sup>206</sup> Největším evropským spotřebitelem opiátů je Rusko.

<sup>207</sup> PRIEGO MORENO, A., 2008

<sup>208</sup> European Action On Drugs, Evropská komise

<sup>209</sup> Evropská komise, 2010



podporuje hraniční spolupráci v těchto regionech. Jedná se také o finanční pomoc pro důslednější kontrolu hranic. První z filtrů je zaměřen na země střední Asie.<sup>210</sup> Dalším filtrem, či zónou ochrany EU v rámci jmenovaného akčního plánu, je oblast Kavkazu.<sup>211</sup> Poslední, v pořadí třetí oblastí, zvýšeného evropského zájmu o její protidrogovou ochranu jsou státy východní Evropy.<sup>212</sup>

Tyto aktivity nepochybně přinesly EU snížení objemu drog putující na evropské území, avšak na stranu druhou pašeráci začali hledat nové cesty, jak tuto drogu k cílovým trhům přivést. Nové cesty byly objeveny v rámci již zaběhnuté cesty severní. Některé zdroje uvádějí vzrůst objemu drog na cestě západní, přes Írán.<sup>213</sup>

Pro nás nejdůležitějším z tzv. filtrů či programů v rámci tohoto akčního plánu Evropské komise je již zmíněný CADAP, zaměřený právě na země střední Asie. První iniciativy o vzniku takového programu se objevují již v roce 1996 ve Francii za vlády prezidenta Chiraca.<sup>214</sup> Projekt však začal fungovat až v roce 2003. Hlavním cílem tohoto projektu byl tak boj proti obchodu s drogami a také prevence.<sup>215</sup>

S projektem CADAP je také úzce spojen další z projektů zaštitěný Evropskou komisí a tím je BOMCA.<sup>216</sup> Hlavním cílem tohoto projektu je správa a management hranic střední Asie, se zaměřením na kontrolu proti pašování drog. Tento program začal v roce 2003.<sup>217</sup> Právě projekty BOMCA a CADAP byly v roce 2004 spojeny pod záštitou EU.<sup>218</sup> Ačkoli tento již sloučený program prováděl řadu aktivit (střežení hranic, trénování vojáků atd.), jeho výsledky jsou zatím velice chabé.<sup>219</sup>

Hlavním zájmem EU v oblasti střední Asie však není drogová problematika. EU se zajímá především o zdroje energetických surovin, zvýšenou pozornost je také brána na transformaci zemí střední Asie.<sup>220</sup>

---

<sup>210</sup> Central Asia Drug Action Programme (CADAP), tento program začal již v roce 2001, jedná se tak o široký program hraničních kontrol, dále také protidrogových kontrol na letištích, v přístavech etc. Součástí prvního filtru, se svým sídlem v Almaty, bylo také založení protidrogového centra v Tádžikistánu.

<sup>211</sup> South Caucasus Action Drug, používá podobné principy jako CADAP.

<sup>212</sup> Belarus, Ukraine and Moldova Action Plan

<sup>213</sup> PRIEGO MORENO, A., 2008

<sup>214</sup> MATVEEVA, A., 2006, str.88

<sup>215</sup> European Commission, 2010

<sup>216</sup> BOMCA, Border Management Programme in Central Asia

<sup>217</sup> European Commission, 2010

<sup>218</sup> KAVÁNKOVÁ, H., 2006

<sup>219</sup> KAVÁNKOVÁ, H., 2006

<sup>220</sup> HORÁK, S., 2008, str.38

### 7.3.2. SPOJENÉ STÁTY AMERICKÉ

Další světovou mocností, která má do jisté míry na Tádžikistán vliv, jsou Spojené státy americké. Američtí specialisté upozorňují především na strategický význam této oblasti. Co se problematiky drog týče, věnují USA zvýšenou pozornost především ochraně afghánsko-tádžických hranic. Ať už se jedná o pomoc přímou – zasílání vojáků pro ochranu hranice, nebo o pomoc nepřímou, tedy finanční transfery či výcvikové tábory pro místní vojáky. Američtí specialisté pomáhají tádžické straně také v oblasti vojenské správy.<sup>221</sup> Činnost USA v regionu je však ovlivněna celkovými tendencemi americké zahraniční politiky. Větší spolupráci mezi zeměmi můžeme pozorovat zejména po 11. září 2011, kdy se Tádžikistán stal významným partnerem USA pro případné intervence do Afghánistánu.<sup>222</sup> Země se tak dostala více do popředí amerického zájmu, s čímž byly spojeny také četné investice USA v zemi (násobně vzrostala oficiální rozvojová pomoc USA směřující do Tádžikistánu). Vztahy USA a Tádžikistánu byly však vždy ovlivňovány samotnou tádžickou zahraniční politikou, přesněji řečeno politickou orientací Tádžikistánu (politika země je tak vedena „prorusky“ nebo sympatizuje spíše s politikou USA). USA však všeobecně podporovalo tádžickou suverenitu a jednotnost této malé středoasijské země.<sup>223</sup> Střední Asie může zůstat pro USA jakýmsi „regionem v záloze“, USA si tam tedy budou stále udržovat jistý vliv, který by však v době potřeby mohl být zvýšen.<sup>224</sup>

### 7.3.3. RUSKO

Tádžický obchod s drogami ovlivnil jeho vztahy s mnoha státy, obzvláště s Ruskem.<sup>225</sup> Především kvůli velkému množství narkotik proudících do Ruska společně s pracovními tádžickými migranty.

Rusko tak často kritizovalo Tádžikistán za jeho nečinnost, co se týče potírání obchodu s drogami. V 90. letech 20. století a na pokraji nového tisíciletí byla Ruskem zaslána poměrně četná vojenská jednotka, aby střežila afghánsko-ruské hranice (více viz kapitola 6.4.1.). Rusko tak vidělo v Tádžikistánu jistého partnera. Pro tádžickou stranu by byla tato spolupráce

---

<sup>221</sup> Tajikistan Development Gateway, 2011

<sup>222</sup> V období po 11/9 2011 se tak Tádžikistán stal pro mnoho zemí významným partnerem v boji proti afghánskému extremismu. Západním velmocím tak umožnil využívat jeho území na případné vojenské útoky do Afghánistánu. Země se tak dostala do podvědomí světových mocností. V tomto období vzrůstá i objem rozvojové pomoci proudící do Tádžikistánu.

<sup>223</sup> U.S. Department of State, 2010

<sup>224</sup> HORÁK, S., 2008, str.28

<sup>225</sup> MARAT, E., 2006

také velice výhodná, především z důvodu případné ekonomické spolupráce s Ruskem. Země tak očekávala prohloubení ekonomických vazeb. Vývoj rusko-tádžických vztahů je však poměrně komplikovaný. Kladné vztahy, společně s výraznou tádžickou proruskou politikou, udržovaly země až do r. 2001, kdy se Tádžikistán, ve vidině ekonomických zisků, otevřel více USA a západní Evropě a podpořil tyto země v boji proti terorismu, resp. Afghánistánu.

Užší vztahy udržuje Tádžikistán s Ruskem zejména v oblasti vojenské spolupráce. Kdy na tádžickém území funguje ruská vojenská základna (dříve v zemi fungovaly ruské pohraniční vojenské jednotky). Spolupráce mezi zeměmi se odehrává zejména na úrovni ministerstev obrany.<sup>226</sup>

V současnosti tedy Rusko s Tádžikistánem, co se drogové problematiky týče, nijak nespolupracuje. Do budoucna však autor očekává otevření politických debat a následných činů, vzhledem k citelnému nárůstu objemu drog směřující právě na ruský trh.

---

<sup>226</sup> HORÁK, S., 2008, str. 127

## 8. ZÁVĚR

Závěr diplomové práce se zabývá zejména prognózou dalšího vývoje drogové problematiky v Tádžikistánu. Předpokládaný vývoj je však velice obtížné popsat vzhledem k nedostatku relevantních dat věnujících se vývoji dané problematiky. Je nutné upozornit, že mnoho zdrojů také není neustranných, zdroje se tak s realitou mohou značně rozcházet.

Do budoucna se předpokládá odklon zájmu světových mocností od dění v regionu. Svět se však pravděpodobně nadále bude zajímat o energetický potenciál, kterým střední Asie disponuje. Jedná se tedy především o kazašskou ropu a turkmenský zemní plyn. Autor tedy předpokládá, že Tádžikistán ustoupí z řad zájmu mocností více do pozadí, než je dnes.<sup>227</sup> Dalo by se také říci, že na vývoj dané situace bude mít velký vliv především samotný Tádžikistán. Právě od náklonnosti země ke světovým mocnostem se bude odvíjet zájem o její rozvoj (prorusky či „proamericky“ orientovaná politika země), tedy o omezení obchodu s drogami také.

Nepředpokládám, že by země vstoupila do popředí světového zájmu na základě vlastní iniciativy. Vzhledem k již poměrně uklidněné situaci v Afghánistánu by dnes mohla být jediným tématem budoucího zájmu světových mocností o Tádžikistán právě drogová problematika.

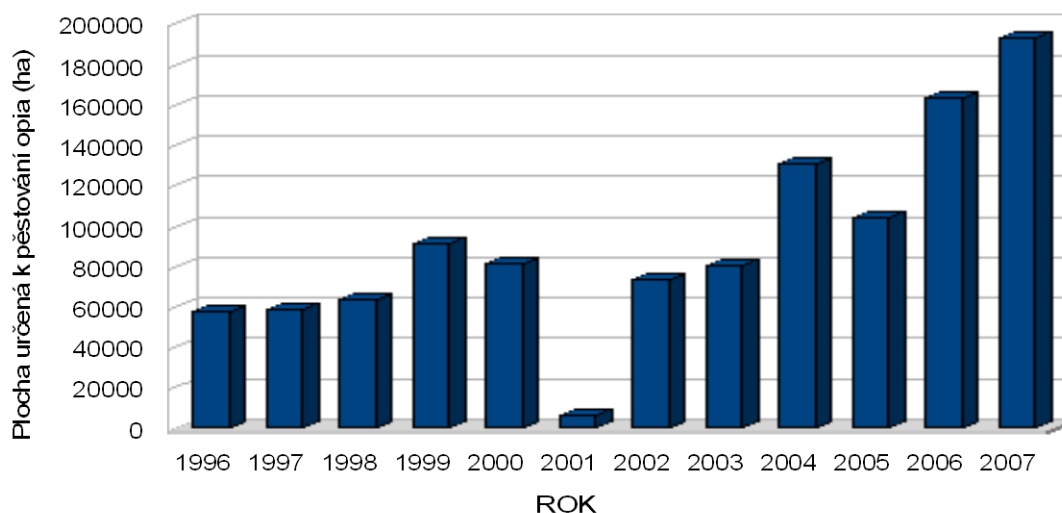
Důležitým aspektem drogové problematiky v zemi je již zmíněná zkorumpovaná vláda, státní úředníci atd. Tento fakt je nejvýznamnějším determinantem fungování nelegálních drogových trhů v zemi. Vzhledem k úzkému spojení a kontaktům narkomafií, které obchod s drogami ovládají, s tádžickou vládou a jejími představiteli, nebude obchod s drogami v blízké době výrazně omezen. Pro tádžické státníky totiž představuje ohromné toky peněz do „vlastních kapes“. Předpokládá se tedy spíše pokračování tohoto negativního společenského jevu. I v případě změny na vládních a jiných oficiálních postech by se situace pravděpodobně nezměnila, vzhledem k provázanosti elit země (klanová společnost). Kontakty mezi narkomafiemi a úředníky jsou tedy velice rozvinuté a zasahují široké spektrum mocných a vlivných lidí, skupin či klanů v zemi. V případě změny ve vládnoucích strukturách země, by se situace v Tádžikistánu s největší pravděpodobností výrazně destabilizovala, země by se

---

<sup>227</sup> HORÁK, S., 2005, str.28

tedy mohla ocitnout na pokraji nežádoucího otevřeného konfliktu, tak jak se tomu událo v 90. letech 20. století.

Pašování drog by však mohly výrazněji omezit změny v samotné produkční oblasti, tj. v Afghánistánu. V poslední době má afghánská vláda jisté tendence potírat pěstování opia, avšak výsledky jsou dosud spíše kontraproduktivní. Množství sklizené drogy a také plocha půdy pro ni určené je stále větší a země si tak jenom upevňuje pozici největšího světového producenta (viz obrázek 24).



Obrázek 24: **Plocha určená k pěstování opia v Afghánistánu (v ha)**

Zdroj: Bukisa, 2011

Výše uvedený graf nám nastiňuje, že situace v Afghánistánu se pravděpodobně v blízké budoucnosti nijak nezmění. Nadále bude producentem drog, a jeho soused Tádžikistán s největší pravděpodobností nejlepší tranzitní zemí.

Ekonomicky je země zničená a ani přes poměrně vysoký hospodářský růst nelze předpokládat v dohledné době výraznější zlepšení. Chudoba bude tak nadále výrazným problémem tádžické společnosti. Tento fakt také podpoří obchod a pašování drog, jelikož bude stále tvořit významnou část tádžického hospodářství.

V blízké budoucnosti se tedy situace s drogovou problematikou v zemi razantněji nezmění, předpokládaný nárůst pašovaných drog nebude nijak výrazný a pro společnost nebude znamenat téměř žádné změny vzhledem k současnému stavu.

Závěrem bychom měli upozornit na fakt, že práce potvrdila hypotézu o tom, že nejvýznamnější příčinou existence drogových trhů v zemi je úzké zapojení politických elit země do těchto nelegálních aktivit, tento jev je podporován zejména vysokou mírou korupce v zemi.

## 8.1. SWOT analýza

Následující SWOT analýza vychází ze zdrojů, ze kterých autor čerpal při psaní diplomové práce. Nejvýznamnějšími zdroji níže uvedené analýzy se staly knižní publikace Slavomíra Horáka, Střední Asie mezi Východem a Západem<sup>228</sup> a Rusko a Střední Asie po rozpadu SSSR<sup>229</sup>.

Tabulka č. 6: SWOT analýza

<b>SILNÉ STRÁNKY „STRENGTHS“</b>	<b>SLABÉ STRÁNKY „WEAKNESSES“</b>
<b>EKONOMICKÉ</b>	<b>EKONOMICKÉ</b>
- zájem světových mocností o dění v regionu (přilákání zahraničních investorů)	- slabá ekonomika
- hospodářský růst (5,5%)	- zhroucené nefungující hospodářství, nerozvinutá infrastruktura
	- korupce a úplatkářství (státní úředníci)
	- klientelismus
	- rozsáhlá šedá ekonomika (obchod s drogami)
	- remitence (pracovní migrace)
	- vysoká nezaměstnanost
<b>SOCIÁLNÍ</b>	<b>SOCIÁLNÍ</b>
- gramotnost	- nízký počet obyvatel (země nevytváří významnější lidský potenciál)
- relativně rozvinutá občanská společnost	- výrazné lidské ztráty (občanská válka- smrt, emigrace)
	- etnická a regionální diverzita země (nestabilita)
	- nesvobodná země
	- tradiční klanové rozdělení společnosti
	- drogová problematika (pašování, HIV/AIDS)
<b>PŘÍRODNÍ</b>	<b>PŘÍRODNÍ</b>
- zásoby surovinového bohatství (Al, drahé a barevné kovy)	- malé zásoby surovinového bohatství, závislost na dovozu surovin
- potenciál využití vodních zdroj, hydroenergetika	- členitost a izolovanost jednotlivých regionů
- geografická poloha na „hedvábné stezce“ mezi Evropou, Blízkým	- vysokohorský terén

<sup>228</sup> HORÁK, S., 2005

<sup>229</sup> HORÁK, S., 2008

Východem a Čínou	- přírodní rizika a hazardy
	- špatná environmentální situace (pozůstatek SSSR)
<b>POLITICKÉ</b>	<b>POLITICKÉ</b>
- relativně stabilní vláda (zaručuje bezpečnost)	- autoritativní vláda, velké pravomoci prezidenta
- zájem světových mocností o dění v regionu (rozvojová pomoc)	- slabý institucionální systém
- dobré vztahy s Iránem, relativně dobré vztahy s Ruskem a USA	- separační tendence AO Horský Badachšán
- vojenská přítomnost Ruska (bezpečnost, ekonomické příležitosti)	- tradičně špatné vztahy s Uzbekistánem (nejlidnatější země regionu)
- vojenská přítomnost USA (bezpečnost, případné investice)	- nedostatečné reformy, transformující se země
- komunistické fungování úřadů	- centrální typ vláda
- mírové úsilí (ukončení občanské války)	
<b>PŘÍLEŽITOSTI „OPPORTUNITIES“</b>	<b>HROZBY „THREATS“</b>
<b>EKONOMICKÉ</b>	<b>EKONOMICKÉ</b>
- přilákání přímých zahraničních investic	- pokles ceny vývozních komodit země
- ekonomická spolupráce s Iránem	- hospodářská krize
- postupné investice do infrastruktury (Čína, Irán)	
- integrační projekty v rámci regionu	
- rozvojová spolupráce	
- rozvoj infrastruktury, integrace do regionální ekonomiky	
<b>SOCIÁLNÍ</b>	<b>SOCIÁLNÍ</b>
- vzrůstající tádžický nacionalismus (brání regionálně či klanově založeným konfliktům)	- růst islámského extremismu
	- obchod s drogami
	- drogová závislost, HIV/AIDS
	- hrozba „afghánizace“ země
	- emigrace
	- etnicky či regionálně založený konflikt
<b>PŘÍRODNÍ</b>	<b>PŘÍRODNÍ</b>
- přírodní krásy, velehory, potenciál rozvoje cestovního ruchu	- zemětřesení, seismicky aktivní oblast
- nová naleziště surovin (oblast Pamíru)	- další přírodní rizika a hazardy
<b>POLITICKÉ</b>	<b>POLITICKÉ</b>
- zlepšení vztahů s Uzbekistánem	- pomalý nárůst příznivců opozice (mohlo by vyvolat konflikt)
- zlepšení vztahů se světovými mocnostmi (PZI, rozvojová pomoc)	- přitvrzující charakter režimu Rahmóna
- změna rozložení politické moci v zemi	- nestabilní situace v sousedních zemích
- vodní politika (nárůst regionálního vlivu, kontrola vodních zdrojů)	

Autor považuje za vhodné doplnit výše uvedenou SWOT analýzu o krátký komentář. Především vzhledem k faktu, že některé aspekty jsou všeobecně zásadnějšími či významnějšími než jiné.

První část SWOT analýzy tvoří silné a slabé stránky země. Fakta, kterými jsou tvořeny slabé stránky, mnohem více předurčují rozvoj země v blízké budoucnosti. Mezi nejvýznamnější slabé stránky SWOT analýzy tedy patří všechny ekonomické aspekty nerozvinutosti, z těch ostatních jsou nejpodstatnější autoritativní vláda (velké pravomoci prezidenta), etnický regionalismus a také právě problematika spojená s nelegálními drogovými trhy. Ze silných stránek by autor chtěl zvýraznit hospodářský růst země, dále zejména vysokou gramotnost.

Další část SWOT analýzy je tvořena příležitostmi a hrozbami rozvoje země. Mezi nejvýznamnější příležitosti podporující rozvoj země patří přímé zahraniční investice a regionální spolupráce či integrace. Země by také mohla v budoucnosti využít svého hydroenergetického potenciálu. Další příležitostí, zejména pro rozvoj v lokálním měřítku, je rozvoj turismu (Tádžikistán disponuje řadou přírodních krás). Mezi aspekty, které by v budoucnu mohly ohrozit rozvoj země patří zejména rozvíjející se obchod s drogami a problematika s ním spojená, růst islámského extremismu atd. Rozvoj země může být značně zpomalen přitvrzujícím autoritativním režimem či jiným faktem, který by vedl k politické destabilizaci země. Poměrně velkou hrozbu pro zemi představují přírodní rizika a hazardy, zejména tedy riziko zemětřesení, který by ve větším měřítku mohlo zemi přivést k totálnímu kolapsu hospodářství a následné závislosti na humanitární pomoci.



## 9. SHRNU TÍ

Práce se zabývá drogovou problematikou stredoasijského Tádžikistánu. Tádžikistán se nachází hned vedle světového producenta opia- Afghánistánu a je hlavní tranzitní zemí pro afghánské drogy. Pašování drog v zemi napomáhá mnoho dalších faktorů, mezi kterými jsou nejvýznamnější stredoasijské propustné hranice a zkorumpovaná tádžická vláda, která je mnohdy do tohoto obchodu zapojena a nevytváří tedy výraznější snahy na jeho omezení. Obchod s drogami způsobuje v zemi řadu problémů, které ovlivňují celou tádžickou společnost. Mezi největší z nich patří rozsáhlá šedá ekonomika, nárůst moci narkomafií, rozšíření organizovaného zločinu a jiných patologických jevů s tímto obchodem souvisejících.

Problematika pašování drog je řešena na státní, regionální i mezinárodní úrovni nicméně žádné viditelné výsledky nepřináší a nelegální drogové trhy se v zemi nadále rozvíjejí. Do budoucna autor nepředpokládá výraznější změny vzhledem k velké moci narkomafií a jejich úzkému propojení s tádžickými úřady na všech úrovních.

## 10. SUMMARY

The thesis focuses at drug smuggling in Central Asia Region, specifically in Tajikistan. Tajikistan lies near Afghanistan - the leader of opium production and is the main transit corridor for drugs produced in Afghanistan. Many of others regional factors are abetting to the drug smuggling. The most influencing factors in fight against the phenomena are insufficient border controls resulting in drug leaking and corrupted Tajik government which is often involved into illegal trade. Drug trade causes many problems which effect entire Tajik society. Among the most significant is vast grey market, empowerment of narco-mafia, expansion of organized crime and other pathological phenomena associated with this trade. Drug trafficking is solved on country, regional and international level but no major changes are noted and drug market is still flourishing. In a future perspective author does not assume any significant changes due to great power of narco-mafia and their close link with the Tajik authorities at all levels.

## 11. POUŽITÉ ZDROJE

### A

---

ABDUALLEV, Ravshan. *Tajik Stare into „Black Hole“ Economy*. Institute for War and Peace Reporting. [online]. © 2008, [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <<http://iwpr.net/report-news/tajiks-stare-%E2%80%9Cblack-hole%E2%80%9D-economy>>.

Advantour. *Tajikistan Geography*. [online]. © 2001-2011, [cit. 2011-26-03]. Dostupné z WWW <<http://www.advantour.com/tajikistan/geography.htm>>.

Aktuálně.cz. *Tádžikistán zasáhlo zemětřesení o síle 6,1 stupně*. [online]. © 2011, [cit. 2011-15-04]. Dostupné z WWW <<http://aktualne.centrum.cz/zahranici/asie-a-pacifik/clanek.phtml?id=688887>>.

ANDERSON, Camilla. *Counterproductive, counternarcotic strategie?* [online]. © 2008. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z WWW <[http://www.econ.umu.se/digitalAssets/42/42732\\_ues809.pdf](http://www.econ.umu.se/digitalAssets/42/42732_ues809.pdf)>.

Arne's Blog. *What do you know about Tajikistan*. [online]. © 2011, [cit. 2011-01-04]. Dostupné z WWW <<http://arneogtullen.blogspot.com/2011/02/what-do-you-know-about-tajikistan.html>>.

ASIA-plus. *Tajikistan ranked 154th among 178 countries in terms of corruption*. [online]. © 1997-2010, [cit. 2011-14-02]. Dostupné z WWW <<http://news.tj/en/news/tajikistan-ranked-154th-among-178-countries-terms-corruption>>.

ASIA-plus. *New regional drug addiction preventing program launched in Tajikistan*. [online]. © 1997-2010, [cit. 2011-14-02]. Dostupné z WWW <<http://news.tj/en/news/new-regional-drug-addiction-preventing-program-launched-tajikistan>>.

Asian Development Bank. *Developing Tajikistan's Transport Sector*. [online]. © 2011, [cit. 2011-15-04]. Dostupné z WWW <<http://www.adb.org/documents/strategy/transport-taj/transport-taj.pdf>>.

### B

---

BĚLÁČKOVÁ, Vendula. *Ekonomická analýza drogových trhů*. Praha: Vysoká škola ekonomická. Národohospodářská fakulta. 2007. 79 s. Diplomová práce. Vedoucí: Prof. Jiřina Jílková.

BookRags. *Tajikistan grapples with drug addiction*. [online]. © 2006. [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://www.bookrags.com/news/tajikistan-grapples-with-drug-moc/>>.

Britské listy. *Wikileaks: Tádžikistán – země chudoby a korupce*. [online]. © 2010. [cit. 2011-13-01]. Dostupné z WWW <<http://blisty.cz/art/56043.html>>.

Bukisa. *Illegal Drug Trade in Afghanistan*. [online]. © 2011. [cit. 2011-15-03]. Dostupné z WWW <<http://www.bukisa.com/topics/illegal-drug-trade-in-afghanistan>>.

BYRD, A., Wiliam, JONGLEZ, Olivier. *Prices and Market Interactions in the Opium Economy*. [online]. [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <[http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC\\_Ch5.pdf](http://siteresources.worldbank.org/SOUTHASIAEXT/Resources/Publications/448813-1164651372704/UNDC_Ch5.pdf)>.

## C

---

CannaShops. *Tajikistan fars Afghanistan can become a world monopoly on cannabis*. [online]. © 2011, [cit. 2011-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.cannashops.com/forums/showthread.php?t=9286>>.

Celý svět. *Tádžikistán: Podrobné informace o zemi*. [online]. © 2009, [cit. 2011-21-03]. Dostupné z WWW <<http://www.celysvet.cz/tadzikistan-statistika-info-stat-zeme-zemepis-cestovani>>.

CIA. The World Factbook. *Central Asia. Tajikistan*. [online]. © 2011, [cit. 2011-26-02]. Dostupné z WWW <<https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ti.html>>.

COLLINS, Kathleen. *Clan Politics and Regime Transition in Central Asia*. New York: Cambridge University Press. 2006. 376 s. ISBN: 0-521-83950-5.

Country Studies. *Tajikistan. Environmental Problems*. [online]. © 2011. [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://countrystudies.us/tajikistan/16.htm>>.

Country Studie. *Tajikistan. Foreign Relations*. [online]. © 2011. [cit. 2011-19-02]. Dostupné z WWW <<http://countrystudies.us/tajikistan/42.htm>>.

## D

---

Drug Law and Health Policy Resource Network. *Drug Policy and Health in Tajikistan*. [online]. © 2002. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z WWW <<http://www.drugpolicy.org/docUploads/TAJIKISTAN.pdf>>.

## E

---

ECO Geoscience Databáze. *Climates*. [online]. © 2010. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z WWW <[http://www.ecogeodb.com/ECO\\_Detail.asp?P=Climates&CN=Tajikistan&C=TJK](http://www.ecogeodb.com/ECO_Detail.asp?P=Climates&CN=Tajikistan&C=TJK)>.

ECO Geoscience Databáze. *Climates*. [online]. © 2010. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z WWW <<http://www.ecogeodb.com/HomePage.asp>>.

European Commission. *The Central Asia Drug Action Programme*. [online]. © 2010. [cit. 2011-02-03]. Dostupné z WWW <[http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/cadap\\_en.htm](http://ec.europa.eu/europeaid/where/asia/regional-cooperation-central-asia/border-management-fight-against-drugs/cadap_en.htm)>.

Evropská komise. *Evropská akce o drogách (EAD)*. [online]. © 2010. [cit. 2011-02-03]. Dostupné z WWW <<http://ec.europa.eu/ceskarepublika/images/letak-drogy.pdf>>.

Ezilon Maps. *Tajikistan Map. Politoval Map of Tajikistan*. [online]. © 2009, [cit. 2011-21-02]. Dostupné z WWW <<http://www.ezilon.com/maps/asia/tajikistan-maps.html>>.

## F

---

Freedom House. *Country Report. Tajikistan*. [online]. © 2010, [cit. 2011-21-02]. Dostupné z WWW <<http://www.freedomhouse.org/template.cfm?page=22&year=2010&country=7930>>.

Frontline. *Do the Math: Why the Illegal Drug Business is Thriving*. [online]. © 2011, [cit. 2011-23-02]. Dostupné z WWW <<http://www.pbs.org/wgbh/pages/frontline/shows/drugs/special/math.html>>.

Flying flags in United Kingdom. *Tajikistan*. [online]. © 2010, [cit. 2011-21-02]. Dostupné z WWW <<http://www.fotw.net/flags/tj.html>>.

## H

---

HEATHERSHAW, John. *The Simulation and Dissimulation of Sovereignty in Post-Conflict Spaces: the case of security sector reform in Tajikistan*. [online]. © cca 2011. [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <[http://turin.sgir.eu/uploads/Heathershaw-security\\_sector\\_reform\\_in\\_tajikistan.pdf](http://turin.sgir.eu/uploads/Heathershaw-security_sector_reform_in_tajikistan.pdf)>.

HORÁK, Slavomír. *Střední Asie mezi Východem a Západem*. Praha: Karolinum. 2005. 259 s. ISBN: 80-246-09061-I.

HORÁK, Slavomír. *Rusko a Střední Asie po rozpadu SSSR*. Praha: Karolinum. 2008. 226 s. ISBN: 978-80-246-1472-4.

HORÁK, Slavomír. *Drogová hedvábná stezka*. In: Mezinárodní politika. 2010. č.1. s.10-13. ISSN: 0543-7962.

Human Rights Watch. *Return to Tajikistan. Continued Regional and Ethnic Tensions*. [online]. © 1995, [cit. 2011-10-04]. Dostupné z WWW <<http://www.hrw.org/legacy/reports/1995/Tajik.htm>>.

## I

---

Index Mundi. *Tajikistan Population bellow poverty line*. [online]. © 2010, [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW <[http://www.indexmundi.com/tajikistan/population\\_below\\_poverty\\_line.html](http://www.indexmundi.com/tajikistan/population_below_poverty_line.html)>.

Index Mundi. *Tajikistan. Illicit Drugs*. [online]. © 2010, [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW <[http://www.indexmundi.com/tajikistan/illicit\\_drugs.html](http://www.indexmundi.com/tajikistan/illicit_drugs.html)>.

Institute of Forensic Medicine. *Drug Related Mortality, by dominant drug*. [online]. © 2011. [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://members.pcug.org.au/~petrew/SwedishInstitute.htm>>.

IRIN- humanitarian news and analysis. *Tajikistan: Afghan narcotics fuel drug addiction*. [online]. © 2011. [cit. 2011-1-03]. Dostupné z WWW <<http://www.irinnews.org/report.aspx?ReportId=72937>>.

## K

---

KAVÁNKOVÁ, Hana. *Ekonomika Tádžikistánu v kontextu problematiky pašování drog*. In: Acta Oeconomica Pragensia. 2010. č.2. s. 52-63. ISSN: 0572-3043.

## L

---

Local Government and Public Service Reform Initiative. *Soros Foundation in Tajikistan*. [online]. © 2005. [cit. 2011-20-03]. Dostupné z WWW <<http://lgi.osi.hu/documents.php?id=1585>>.

LUBIN, Nancy, KLAITS, Alex, BARSEGIAN, Igor. *Narcotics Interdiction in Afghanistan and Central Asia*. [online]. © 2002. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z WWW <[http://www.jezail.org/03\\_archive/01\\_narcotics\\_afgh.pdf](http://www.jezail.org/03_archive/01_narcotics_afgh.pdf)>.

## M

---

MARAT, Erica. *Impact of Drug Trade and Organized Crime on State Functioning in Kyrgyzstan and Tajikistan*. Central- Asia Caucasus Institute. Silk Road Studies Programme. China and Euroasia Forum Quarterly, Volume 4, No.1. 2006. s.93-111. ISSN: 1653-4212

Masarykova univerzita. *Opiáty*. [online]. © 2011, [cit. 2011-27-02]. Dostupné z WWW <<http://www.rect.muni.cz/drogy/POKUS/casti/opiaty.htm>>

MATVEEVA, Anna. *EU stakes in Central Asia*. Paříž: Institute for Security Studies. 2006. s.125. ISBN: 92-9198-094-3.

McClatchy Washington Bureau. *Growing, seizing opium*. [online]. © 2011, [cit. 2011-27-03]. Dostupné z WWW <[http://www.google.cz/imgres?imgurl=http://media.mcclatchydc.com/smedia/2009/06/26/17/146-20090626\\_Opium\\_AFGHAN-267.large.prod\\_affiliate.91.jpg&imgrefurl=http://www.mcclatchydc.com/2009/06/28/70849/u-s-built-bridge-is-windfall-for.html&usq=\\_\\_Mw7fydAhUaOdo7OtOnrckzlcUBI=&h=1030&w=920&sz=145&hl=cs&start=85&zoom=0&tbnid=Adv4Iu-DSWJeGM:&tbnh=150&tbnw=134&ei=9TusTca-M8nJsgavk6yYCA&prev=/search%3Fq%3Dtajikistan%2Bdrug%2Bseizure%26um%3D1%26hl%3Dcs%26sa%3DN%26biw%3D1264%26bih%3D670%26tbn%3Disch0%2C2734&um=1&itbs=1&iact=rc&dur=385&oei=yDusTfjXFJH1sgbpyOCsBw&page=6&ndsp=15&ved=1t:429,r:3,s:85&tx=94&ty=72&biw=1264&bih=670](http://www.google.cz/imgres?imgurl=http://media.mcclatchydc.com/smedia/2009/06/26/17/146-20090626_Opium_AFGHAN-267.large.prod_affiliate.91.jpg&imgrefurl=http://www.mcclatchydc.com/2009/06/28/70849/u-s-built-bridge-is-windfall-for.html&usq=__Mw7fydAhUaOdo7OtOnrckzlcUBI=&h=1030&w=920&sz=145&hl=cs&start=85&zoom=0&tbnid=Adv4Iu-DSWJeGM:&tbnh=150&tbnw=134&ei=9TusTca-M8nJsgavk6yYCA&prev=/search%3Fq%3Dtajikistan%2Bdrug%2Bseizure%26um%3D1%26hl%3Dcs%26sa%3DN%26biw%3D1264%26bih%3D670%26tbn%3Disch0%2C2734&um=1&itbs=1&iact=rc&dur=385&oei=yDusTfjXFJH1sgbpyOCsBw&page=6&ndsp=15&ved=1t:429,r:3,s:85&tx=94&ty=72&biw=1264&bih=670)>.

Ministerstvo zahraničních věcí České republiky. *Tádžikistán. Základní informace o teritoriu.* [online]. © 2011, [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW <[http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie\\_statu/asi/tadzikistan/](http://www.mzv.cz/jnp/cz/encyklopedie_statu/asi/tadzikistan/)>.

Mongabay.com. *Tajikistan. Geography.* [online]. © 2010, [cit. 2011-15-03]. Dostupné z WWW <[http://www.mongabay.com/reference/country\\_studies/tajikistan/GEOGRAPHY.html](http://www.mongabay.com/reference/country_studies/tajikistan/GEOGRAPHY.html)>.

## N

---

National Institute on Drug Abuse. *NIDA InfoFacts: Heroin.* [online]. © 2011. [cit. 2011-02-02]. Dostupné z WWW <<http://www.nida.nih.gov/infofacts/heroin.html>>.

Navajo- otevřená encyklopedie. *Obchod. Nelegální drogy.* [online]. © 2010, [cit. 2011-27-03]. Dostupné z WWW <<http://obchod-nelegalni-drogy.navajo.cz/>>.

Navajo- otevřená encyklopedie. *Afghánistán.* [online]. © 2010, [cit. 2011-27-03]. Dostupné z WWW <<http://afghanistan.navajo.cz/>>.

New York Global Reference. *Middle East Map.* [online]. © 2011, [cit. 2011-03-04]. Dostupné z WWW <<http://globalmultiservices.org/images/middle-east-map.gif>>.

## O

---

Ocean World. *Aral Sea.* [online]. © 2009, [cit. 2011-27-03]. Dostupné z WWW <<http://oceanworld.tamu.edu/resources/environment-book/Images/aral-sea.jpg>>.

OLCOT, Marta, Brill, UDALOVA, Natalia. *Drug Trafficking on the Great Silk Road: The Security Environment in Central Asia.* [online]. © 2000. [cit. 2011-16-03]. Dostupné z WWW <<http://www.policyarchive.org/handle/10207/bitstreams/6535.pdf>>.

Ordinace.cz. *Opium, heroin a spol.* [online]. © 2007. [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://www.ordinace.cz/clanek/opium-heroin-spol/>>.

Organization for Economic Development and Co-operation. *Aid Statistics. Aid Chart.* [online]. © 2010, [cit. 2011-02-02]. Dostupné z WWW <<http://www.oecd.org/dataoecd/24/20/1882885.gif>>.

Organization for Security and Co-operation in Europe. *OSCE Office support expert discussions on investments in hydropower.* [online]. © 2010. [cit. 2011-02-03]. Dostupné z WWW <<http://www.osce.org/tajikistan/76119>>.

## P

---

PAOLI, Letizia, RABKOV, Irina, GREENFIELD, A., Victoria, REUTER, Peter. *Tajikistan: The Rise of Narco-State.* Journal of Drug Issues. 2007. ISSN: 0022-0426/07/04 951-980.

PARSHIN, Konstantin. *Tajikistan: Drug Control Agency Draws Praise and Criticism*. [online]. © 2010. [cit. 2011-01-04]. Dostupné z WWW <<http://www.eurasianet.org/departments/insightb/articles/eav060209.shtml>>.

Polo's Bastards. *Tajikistan series: Drug Trafficking Pt.2- Routes*. [online]. © 2011. [cit. 2011-16-04]. Dostupné z WWW <<http://polosbastards.com/pb/tajikistan-series-drug-trafficking-pt-2-routes/>>.

Prev-Centrum. *Heroin*. [online]. © 20xx. [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://www.prevcentrum.cz/Drogy-Heroin.aspx>>.

PRIEGO MORENO, Alberto. *El negocio de la droga en Asia central*. [online]. © 2008. [cit. 2011-15-04]. Dostupné z WWW <[http://www.casaasia.es/oac/docs/ari1322008\\_priego\\_negocio\\_droga\\_asia\\_central.pdf](http://www.casaasia.es/oac/docs/ari1322008_priego_negocio_droga_asia_central.pdf)>.

## R

---

Radio Free Europe. *Pressured On Opium Crops, Many Afghan farmers switched to cannabis*. [online]. © 2011. [cit. 2011-02-02]. Dostupné z WWW <[http://www.rferl.org/content/Pressured\\_On\\_Opium\\_Crops\\_Many\\_Afghan\\_Farmers\\_Switch\\_To\\_Cannabis/1505493.html](http://www.rferl.org/content/Pressured_On_Opium_Crops_Many_Afghan_Farmers_Switch_To_Cannabis/1505493.html)>.

Radiožurnál. Český rozhlas 1. *Lidé na tádžicko-afghánské hranici měli co jíst jen díky drogám*. [online]. © 2010. [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <[http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/\\_zprava/784456](http://www.rozhlas.cz/radiozurnal/zzz/_zprava/784456)>.

RAWA News. *Afghan drug lords look west via new routes*. [online]. © 2010. [cit. 2011-15-03]. Dostupné z WWW <<http://www.rawa.org/temp/runews/2010/01/25/afghan-drug-lords-look-west-via-new-routes.html>>.

Registan.net. *Opium and Price Elasticity*. [online]. © 2011, [cit. 2011-27-03]. Dostupné z WWW <<http://www.registan.net/index.php/2010/02/10/opium-and-price-elasticity/>>.

REUTER, Peter, ADAMS, Justin, L., EVERINGHAM, Susan, S., KLITGAARD, Robert, QUINLIVAN, J., T., RILEY, Jack, K., AKRAMOV, Kamil, With, HIROMOTO, Scott, MAHNOVSKI, Sergej, 2004, str.5. *Mitigating the Effects of Illicit Drugs on Development*. [online]. © 2004. [cit. 2011-1-03]. Dostupné z WWW <<http://www.gtz.de/de/dokumente/en-wb-effects-drug-dev-afg.pdf>>.

RT. Question More. *Tajikistan and Russia: partnership for stability in Central Asia*. [online]. © 2005-2011. [cit. 2011-10-04]. Dostupné z WWW <<http://rt.com/politics/tajikistan-russia-partnership-stability/>>.

## S

---

Silk Road Studies. Central Asia- Caucasus Institute. *Country Factsheets, Euroasian Narcotics: Tajikistan 2004*. [online]. © 2004. [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <[http://www.silkroadstudies.org/new/inside/research/narcotics\\_crime/FactSheet/2004/Tajikistan.pdf](http://www.silkroadstudies.org/new/inside/research/narcotics_crime/FactSheet/2004/Tajikistan.pdf)>.



Silk Road Studies Program. Central Asia –Caucasus Institute. *The Logistic of Opiate Trafficking in Tajikistan, Kyrgyzstan and Kazakhstan*. [online]. © 2011, [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW <[http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/February\\_2006/Jacob\\_Townsend.pdf](http://www.silkroadstudies.org/new/docs/CEF/Quarterly/February_2006/Jacob_Townsend.pdf)>.

SINGER, Merrill. *Drugs and development: The global impact of drug use and economic development*. In: International Journal of Drug Policy. 2008. č.19. s. 467-468. ISSN: 0955-3959.

SOLTOBAEV, Aziz. *Central Asia. Tajikistan- Kyrgyzstan Drug Routes*. [online]. © 2000. [cit. 2011-16-04]. Dostupné z WWW <<http://www.cacianalyst.org/?q=node/496>>.

Spravy.pravda.sk. *Tadžikistán: Prezident zakázal stužkovú*. [online], [cit. 2011-26-02]. Dostupné z WWW <[http://spravy.pravda.sk/tadzikistan-prezident-zakazal-stuzkovu-ffv/sk\\_svet.asp?c=A070327\\_203319\\_sk\\_svet\\_p09](http://spravy.pravda.sk/tadzikistan-prezident-zakazal-stuzkovu-ffv/sk_svet.asp?c=A070327_203319_sk_svet_p09)>.

State Committee On Investments And State Property Management of the Republic of Tajikistan. *Foreign Aid Report- 2009*. [online]. © 2010, [cit. 2011-21-03]. Dostupné z WWW <[http://amcu.gki.tj/eng/images/stories/ovp\\_eng.pdf](http://amcu.gki.tj/eng/images/stories/ovp_eng.pdf)>.

## T

---

Tajikistan Development Gateway. *Equipment for Tajik border troops*. [online]. © 2011. [cit. 2011-12-03]. Dostupné z WWW <<http://www.tajik-gateway.org/index.phtml?lang=en&id=4936>>.

Tajikistan NewsWire. *Tajikistan seek Iranian help to vombat drog trafficking*. [online]. © 2010. [cit. 2011-02-03]. Dostupné z WWW <<http://www.centralasianewswire.com/Tajikistan/Tajikistan-Iran-mark-Nowruz-with-joint-product-expo/Tajikistan-seeks-Iranian-help-to-combat-drug-trafficking/viewstory.aspx?id=3497>>.

TAYLOR, L., Steven. *When War Collide. The War on Drugs and Global War on Terror*. In: Strategic Insights. 2005. Naval Postgraduate School. [online]. © 2011 [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <<http://www.nps.edu/Academics/centers/ccc/publications/OnlineJournal/2005/Jun/taylorJun05.html>>.

TC-prevence zneužívání syntetických drog. [online]. © 2009. [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://www.extc.cz/heroin.html>>.

The Embassy of the Republic of Tajikistan in Japan. *The President of the Republic of Tajikistan*. [online]. © 2009, [cit. 2011-11-01]. Dostupné z WWW <<http://www.tajikistan.jp/president.en.php>>.

The Open Society Institute. *Tajikistan*. [online]. © 2010, [cit. 2011-11-01]. Dostupné z WWW <<http://www.eurasianet.org/resource/tajikistan>>.

TOSHUMUHAMMADOV, Mehrali. *Civil War in Tajikistan and Post-conflict Rehabilitation*. [online]. © 2004, [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <[http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/pdf\\_seminar/040607tasmuhammadov\\_eng.pdf](http://src-h.slav.hokudai.ac.jp/pdf_seminar/040607tasmuhammadov_eng.pdf)>.

## U

---

UNAIDS. *HIV and AIDS estimates 2009*. [online]. © 2011. [cit. 2011-01-04]. Dostupné z WWW <<http://www.unaids.org/en/regionscountries/countries/tajikistan/>>.

United Nation Development Programme. *International Human Development Indicators. Tajikistan*. [online]. © 2010, [cit. 2011-29-03]. Dostupné z WWW <<http://hdrstats.undp.org/en/countries/profiles/TJK.html>>.

United Nations Enviromental Programme. *Tajikistan 2002. State of the Environment Report*. . [online]. © 2003, [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://enrin.grida.no/htmls/tadjik/soe2001/eng/htmls/disas/state.htm>>.

United Nations Enviromental Programme. *Tajikistan State of the Environment Report- 2000*. . [online]. © 2000, [cit. 2011-15-02]. Dostupné z WWW <<http://enrin.grida.no/htmls/tadjik/soe2/eng/htm/air/press.htm>>.

United Nations High Commisioner for Refugees. *2002 UNHCR Statistical Yearbook*. [online]. © 2002, [cit. 2011-02-04]. Dostupné z WWW <<http://www.unhcr.org/cgi-bin/texis/vtx/home/opendocPDFViewer.html?docid=414ad5ae7&query=2002%20tajikistan>>.

United Nations Office on Drugs and Crime. *Afghanistan Opium Survey 2004*. [online]. © 2004. [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <[http://www.unodc.org/pdf/afg/afghanistan\\_opium\\_survey\\_2004.pdf](http://www.unodc.org/pdf/afg/afghanistan_opium_survey_2004.pdf)>.

United Nations Office on Drugs and Crime. *World Drug Report 2008*. . [online]. © 2008. [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <[http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR\\_2008/WDR\\_2008\\_eng\\_web.pdf](http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2008/WDR_2008_eng_web.pdf)>.

United Nations Office on Drugs and Crime. *World Drug Report 2010*. . [online]. © 2010. [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <[http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR\\_2010/1.2\\_The\\_global\\_heroin\\_market.pdf](http://www.unodc.org/documents/wdr/WDR_2010/1.2_The_global_heroin_market.pdf)>.

United Nations Office on Drugs and Crime. *Afghanistan Opium Survey 2008*. . [online]. © 2008. [cit. 2011-12-03]. Dostupné z WWW <[http://www.unodc.org/documents/publications/Afghanistan\\_Opium\\_Survey\\_2008.pdf](http://www.unodc.org/documents/publications/Afghanistan_Opium_Survey_2008.pdf)>.

United Nations Office on Drugs and Crime. *Illicit Drug Trends in Central Asia*. [online]. © 2008. [cit. 2011-01-03]. Dostupné z WWW <[http://www.unodc.org/documents/regional/central-asia/Illicit%20Drug%20Trends\\_Central%20Asia-final.pdf](http://www.unodc.org/documents/regional/central-asia/Illicit%20Drug%20Trends_Central%20Asia-final.pdf)>.

United Nations Office on Drugs and Crime. *Drug Seizures and trafficking Routes– Tajikistan*. [online]. © 2000, [cit. 2011-18-02]. Dostupné z WWW <[maps.dbroca.uz/node/72](http://maps.dbroca.uz/node/72)>.

United Nations Office on Drugs and Crime. *Tajikistan*. [online]. © 2010. [cit. 2011-02-03]. Dostupné z WWW <[http://www.unodc.org/docs/treatment/CoPro/Web\\_Tajikistan.pdf](http://www.unodc.org/docs/treatment/CoPro/Web_Tajikistan.pdf)>.

UN News Centre. *Regional cooperation vital to combating drug trafficking, Tajik leader tells UN*. [online]. © 2011. [cit. 2011-03-03]. Dostupné z WWW <<http://www.un.org/apps/news/story.asp?NewsID=36098&Cr=tajik&Cr1=>>>.

U.S. Department of State. *Background note: Tajikistan*. [online]. © 2011. [cit. 2011-15-03]. Dostupné z WWW <<http://www.state.gov/r/pa/ei/bgn/5775.htm>>.

## W

---

WILSON, Laura. STEVENS, Alex. *Understanding Drug Markets And How to Influence Them*. Beckley Foundation Drug Policy Programme. [online]. © 2009, [cit. 2011-19-03]. Dostupné z WWW <[http://www.beckleyfoundation.org/pdf/report\\_14.pdf](http://www.beckleyfoundation.org/pdf/report_14.pdf)>.

World –Class Language Solution. *Tajik*. [online]. © 2022. [cit. 2011-10-03]. Dostupné z WWW <<http://www.alsintl.com/resources/languages/Tajik/>>.

World Health Organization. *Tajikistan*. [online]. © 2005. [cit. 2011-01-04]. Dostupné z WWW <[http://www.who.int/hiv/HIVCP\\_TJK.pdf](http://www.who.int/hiv/HIVCP_TJK.pdf)>.